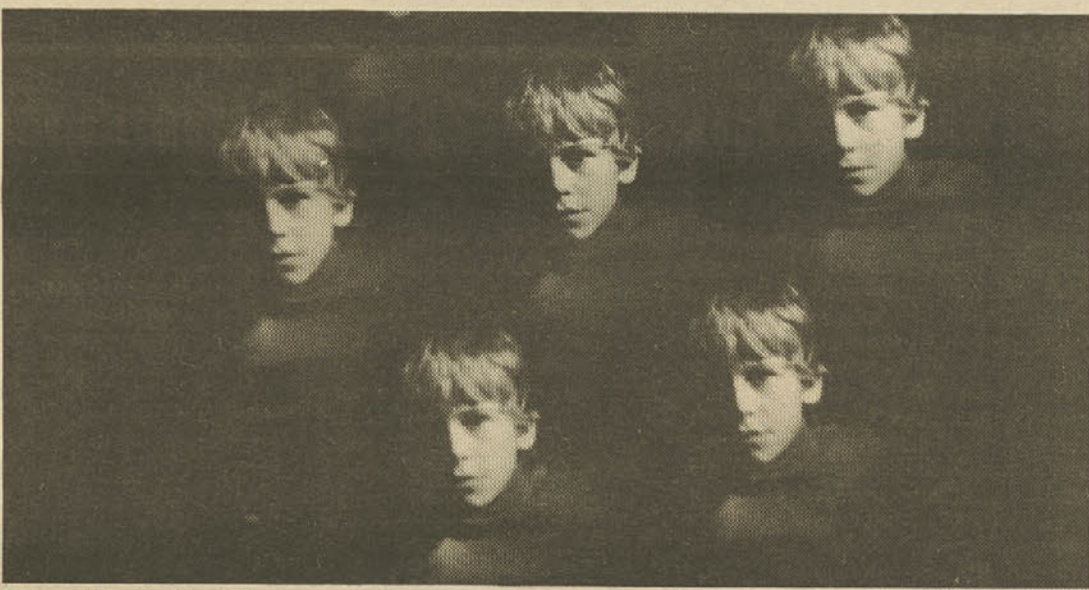

prosvetni delavec

Fotografija: Marjan Pal

S prenovljenimi programi v novo šolsko leto

Srednje šole so z novim šolskim letom začele izvajati v 1. letniku prenovljene programe, in sicer 44 srednjih, 12 skrajšanih in en nadaljevalni program. Že lani sta bila prenovljena program družboslovno-jezikovna dejavnost in naravoslovno-matematična dejavnost.

Kot je opozoril že razpis za vpis, se tisti programi, ki niso bili pravočasno pripravljani – takšnih je 12 – izvajajo po starem. Vzroki za zaostajanje v prenovi so različni. V nekaterih programih že več let ni bilo vpisa v nekaterih usmeritvah je bilo preveč programov, da bi lahko prenavljali vse hkrati, nekateri so namenjeni le izobraževanju odraslih, pet programov pa je na novo uvrščenih v programsko zasnovi, vendar še niso toliko dodelani, da bi jih lahko dokončno oblikovali že do jeseni.

V prenovi je sodelovalo približno 560 srednješolskih učiteljev in ravnateljev, 180 uporabnikov in 70 visokošolskih učiteljev in drugih priznanih strokovnjakov.

Novosti v prenovljenih programih je precej. Izhajajo iz ugotovitev evalvacije, iz javne in strokovne razprave o programih, iz zahtev in predlogov učencev, učiteljev in uporabnikov. Vseh ugotovitev in zahtev oblikovalci programov niso mogli upoštevati, zato bo treba programe spremljati in spopolnjevati.

Danes bomo le našli nekaj temeljnih sprememb v programih, v prihodnjih prispevkih pa bomo s sodelavci podrobneje razčlenili posamezne problemske sklope, zlasti nivojski pouk, končni izpit, odnos med splošno in strokovno izobrazbo, spremembe, ki so povezane z mrežo šol, standardi in normativi za izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela in druga vprašanja.

razredu osnovne šole in trajajo polni dve leti.

Smeri na tretji stopnji zahtevnosti (dveletno izobraževanje po programih srednjega izobraževanja) smo povečini opustili oziroma prenesli na skrajšane programe ali na triletno izobraževanje (IV. stopnja). Ohranjeni so le še v tekstilni in usnjarski usmeritvi. Z opustitvijo oziroma prestrukturiranjem teh programov se bomo lahko pri poimenovanju stopenj zahtevnosti programov poenotili z drugimi jugoslovanskimi republikami, ki označujejo stopnjo skladno z leti trajanja izobraževanja (triletna programe označujejo s III., štiriletna s IV. stopnjo).

Bistvena novost, ki je doletela letošnji rod v 1. letniku srednjih šol, je izvajanje pouka na dveh ravneh zahtevnosti v vseh tistih programih, ki imajo smeri IV. in V. stopnje zahtevnosti. Učenci so se že ob vpisu opredelili za lažji ali težji nivo glede na namero za vključitev v določeno smer. Na tej podlagi so šole letos oblikovale ločene oddelke, v katerih bo potekal pouk na dveh ravneh zahtevnosti. S tem bo omogočeno več učencem, da uspešno končajo 1. letnik in nadaljujejo izobraževanje skladno s svojimi sposobnostmi, voljo, delovno disciplino in doseženimi rezultati.

Vsi, ki so se letos vpisali v 1. letnik kateregakoli programa v srednjem izobraževanju, bodo ob koncu šolanja opravljali zaključni izpit. Le-ta bo različen za dve, tri oziroma štiriletno izobraževanje. Z vrnitvijo končnega izpita v srednje šole želimo dvigniti kakovost dela v zadnjih letnikih in pripomoči k boljši pripravljenosti mladih za delo in za nadaljnji študij. Poenotenje zahtev pri končnem izpitu bo navajalo šole k zagotavljanju enakovrednejše izobrazbene ravni vseh učencev, ki končajo program iste stopnje zahtevnosti. Kakovost vzgojno-izobraževalnega dela je od šole do šole različna tudi zaradi različnega odnosa do posameznih zahtev programa. Prav pri sprejemanju minimalnega standarda splošne izobrazbe se je pokazalo,

kako različna stališča imamo glede pomembnosti splošne oziroma strokovne izobrazbe in posamičnih vsebin znotraj programa. Zato bo treba skrbno preučevati notranja razmerja vsebin v programih in jih – če bo potrebno – popraviti. Pri tem pa ne smemo pozabiti na duševne in telesne zmogljivosti učencev ter jim ustrezno odmerjati obseg znanja ter dnevno, tedensko in letno obremenitev s poukom in učenjem. Čeprav smo s prenovi skušali zmanjšati obremenitev učencev, se je tedenski obseg v večini programov obdržal na zgornji meji 32 ur, nekoliko pa je skrajšano letno trajanje, zlasti še v zadnjih letnikih.

V učnih načrtih je zdaj nekoliko (10–15 %) več časa za utrjevanje in preverjanje znanja, pa tudi zato, da se bodo lahko učitelji vsaj kdaj pa kdaj »pogovarjali« z učenci, kot so le-ti želeli. V vse programe so uvrščene strokovne ekskurzije in tečaj prve pomoči. V izhodiščih za prenovi smo nakazali še več različnih novosti, kot je npr. ta, naj bi vsaka šola do 5 % celotnega števila ur v programu po svoji presoji uporabila za vsebine stroke, ki so v njenem okolju zanimive; ali da bi lahko program v tretjem ali četrtem letniku ponudil učencu izbirne vsebine za temeljitejšo pripravo na vključitev v delo ali v nadaljnje šolanje. Te izbirne vsebine naj ne bi toliko diferencirale učencev, da bi jim onemogočile eno odločitev ali drugo po končanem programu.

Za izobraževanje za obrtne poklice smo predlagali ustrezno podaljšanje šolanja, kadar drugače ne moremo zagotoviti zadostne praktične usposobljenosti za delo. Pobud za spremembe, ki v tej fazi prenovi niso bile širše uveljavljene, je bilo še nekaj, vendar ni bilo mogoče doseči enotnosti, saj so o programih odločali v 19 strokovnih svetih posebnih izobraževalnih skupnosti, ki so imele 34 programskih skupin, znotraj teh pa so delovale še skupine za posamezne predmete, ki so pogosto uveljavljale le ozke strokovne interese.

Podrobnejša analiza predmetnikov in drugih sestavin v prenovljenih programih nam bo pokazala, do kod smo prišli.

Programe so ob koncu junija in v začetku julija sprejele skupščine PIS, šole pa so jih dobile že prej v obliki predloga. Zdjaj poteka redakcija in priprava programov za objavo v posebnih publikacijah. Pripravljamo tudi posebno objavo predmetnikov in splošnih podatkov o programih. Ta publikacija bo rabila širši javnosti, zlasti osnovnim šolam, staršem, učencem, delovnim organizacijam, skupnostim za zaposlovanje in drugim.

Od avgusta potekajo strokovni aktivni za učitelje nivojsko diferencirani predmeti in strokovni predmeti, ki so v prvem letniku, pa tudi drugih predmetov ter aktivni ravnateljev srednjih šol. Na teh aktivnih obravnavajo novosti v posameznih programih, preteklo šolsko leto pa je Zavod SRS za šolstvo izvedel tridnevne seminarje v vseh območjih za ravnatelje in pomočnike srednjih šol in jih med drugim seznanil tudi z izhodišči za prenovi programov.

Zavedamo se, da to usposabljanje ne zadošča za zares temeljitejšo kakovostne premike v srednjem izobraževanju in da bi tako vodstveni delavci kot učitelji rabili veliko več strokovne pomoči pri svojem delu. Žal so pri tem kadrovske, denarne in časovne omejitve.

Ker je pri prenovi sodelovalo zelo veliko učiteljev in ravnateljev, pričakujemo, da bodo prenovljene programe sprejeli bolj za svoje in jih uresničevali z vso zavzetostjo. Pri tem jim bo potrebna ne le strokovna pomoč, temveč tudi širša družbena podpora in stimulativno priznavanje vrednosti njihovega dela.

Uvajanje prenovljenih programov bo Zavod SRS za šolstvo spremljal v takem obsegu, da bo lahko s strokovnimi navodili sproti odpravljal pomanjkljivosti in nejasnosti; širši evalvacijski projekt pa pripravlja Pedagoški inštitut.

MILENA MALOVRH

Med drugim preberite

- VSAKA ŠOLA SVOJ OBRAZ, str. 2
- KDO BO PLAČAL RAČUNE? str. 2
- PUSTIMO UČITELJEM UČITELJEVATI, str. 3
- SOŽITJE ALI APARTHEID? str. 4
- KAKO NAJ BO OPREMLJENA UČILNICA ZA SLOVENSKI JEZIK, str. 7
- MI IN STARŠI, str. 7

Ob tednu otroka

Hudi časi najbolj ogrožajo otroštvo

Zagotovo je Zveza organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije storila prav, ko je temo svetovnega dneva otrok prilagodila našim razmeram in naši zasnovi družbene skrbi za otroka ter jo poimenovala Otrok-demografska in migracijska gibanja. Mogoče je geslo Streha za brezdomce, s katerim je Generalna skupščina Združenih narodov opozorila na letošnji svetovni dan otrok in na probleme nastanitve brezdomcev in zagotavljanje stanovanjskih prostorov, nekoliko odmaknjeno od problemov te družbe in časa, je pa zagotovo ustrezna spodbuda, da letošnji teden otroka, ki traja pri nas od 5. do 12. oktobra, namenimo tistim vprašanjem, ki so med nami, ki obkrožajo otroke, pa zaradi številnih razlogov nanje pogosto ne iščemo ali pa ne najdemo ustreznih odgovorov.

Mladi v celoti delijo usodo družbe in posameznih njenih delov, ki jim pripadajo. Še več – marsikateri valovi teh kriznih časov najprej in najmočneje neusmiljeno pljuskejo po otroku. Preveč protislovij našega razvoja se lomi prav na njegovem življenju, ob učenju, v igri ali pa v zasedanju. Ko si statistika prizadeva dokazati, da mladina živi danes v boljših življenjskih razmerah, kot so živeli prejšnji rodovi, da je deležna sadov izrednega napredka civilizacije in tehnike, pa hkrati vsakdanje življenje neizprosno opozarja, da prav mladina najbolj občuti negativne učinke tega razvoja, odtujenost posameznika; krhanje pristnih družinskih vezi in prepogosto osamljenost. Otrok prvi in najmočneje občuti posledice ekološkega propadanja, posledice nenehnega zastrupljanja zraka, zemlje in vode.

Strokovnjaki opozarjajo, da se število rojstev v zadnjih letih zmanjšuje. Skoraj v vseh jugoslovanskih republikah in pokrajinah se rodi manj otrok, kot bi se jih moralno za naravno reprodukcijo prebivalstva. Že leta 1969 je Skupščina SFRJ sprejela Resolucijo o načrtovanju družine. Ta dokument govori predvsem o tem, da družba mora omogočiti družinam, da bi imele zaželene otroke. Socialna politika in torej tudi politika družbene skrbi za otroke in družino, je po ustavi pristojnost republik in pokrajin. V takšni politiki so posamezne republike sprejele tudi ukrepe, ki naj bi spodbujale rodnost, vendar nobena republika ni opredelila celostne politike prebivalstva. Žal hitrih izboljšav ni pričakovati, četudi je bil v naši republiki dosežen napredek v vzgojno-izobraževalnem sistemu, v katerem je dobila vzgoja za humane odnose med spoloma pomembnejše mesto, kljub sorazmerno dobro urejenemu zdravstvenemu varstvu otrok in žena, podaljšanju porodniškega dopusta na eno leto in. V naših prizadevanjih ostaja še zmeraj nekaj črnih lis. Med njimi je morda najtemnejša prav tista, ki opozarja na stanovanjske težave mladih družin.

Ko iščemo odgovore na vprašanja, ki si jih morda prav ob tednu otroka zastavljamo glasneje kot sicer, je prav, da se ne prepustimo zgolj nekim občutkom, željam, temveč da si pomagamo s strokovnjaki, z znanostjo; obenem pa se moramo zavedati, da tudi znanost še ne daje enotnih ali dokončnih odgovorov. Če vemo, da upadanje rojstev v Sloveniji ni izjemno slovenska posebnost, ampak razvojna zakonitost, ki se pojavi tudi pri drugih narodih in državah, moramo vedeti tudi to, da dokončnega odgovora, ali je takšno gibanje mogoče zaustaviti in preusmeriti z družbeno akcijo, tudi strokovnjaki še ne poznajo.

In še na nekaj opozorja letošnje geslo – na migracijska gibanja. Otrokov zmožljivost prilagajanja vendarle niso neomejene. Prepogosto ostaja veliko težav, zadrževanje v stisk naših otrok, ki podoživljajo spremembe krajev, na kulturnem področju in v čustvovanju, za svet odraslih nevidnih, nezaznavnih. In vendarle ne bi smelo biti tako. Še več: prav zdajšnje krizne razmere in rastoča vsesplošna nestrpnost do vsakega in vseh ne sme opravičevati prav nikogar, da ne bi pri otroku vendarle ohranili in mu izkazovali tiste človečnosti, ki nam je v svetu odraslih tako zelo primanjkuje.

Za konec naj zapišemo še skromno in vendarle tudi veliko željo, ki izvira iz lastnega spoznanja: prepogosto je obravnavana problematika mladih v družbenopolitičnih organizacijah povezana žal le s praznovanjem tedna otroka. V navadi je že, da sprejemamo lepo napisane programe, v katere se trudimo zapisati nekaj vzhicnih misli o otroku. Tudi prenekatere koristno nalogo zapišemo, nato pa na vse to kar prehitro, prepogosto pozabimo do naslednjega oktobra. In ta velika želja je, da bi ob letošnjem tednu otroka, v letu, ki je pred nami, storili v otrokovo korist veliko več kot smo pripravljani zdaj; da bi morda raje sprejeli manj programov, pa tiste, ki bi jih, uresničili. In prav letošnje geslo Otrok – demografska in migracijska gibanja to zahteva.

DUŠAN SEMOLIC

aktualno

Osnovna šola, ta temeljna, najbolj množična in po svoji vlogi najpomembnejša ustanova našega vzgojno-izobraževalnega sistema, uspešno uresničuje programsko prenovu. Z novim šolskim letom se program življenja in dela uvaja še v zadnji – osmi razred. Vsa ta prenova, ki poteka že od šolskega leta 1983/84, je sicer manj vidna in javna, ker jo je preglasila v javnosti precej bolj odmevna reforma srednjega izobraževanja. To pa še zdaleč ne pomeni, da so spremembe v osnovni šoli in prizadevanja osnovnošolskih učiteljev manj pomembna za družbo in vzgojo.

Širša javna ocena sprememb, ki potekajo v osnovni šoli, se bo izoblikovala šele čez nekaj let, najprej za stopnjo razrednega pouka, pozneje za celotno osnovno šolo. Bržkone bo tedaj osnovna šola spet bolj v središču družbene pozornosti.

Kako poteka programska prenova osnovne šole, kako učitelji sprejemajo in uresničujejo novi program življenja in dela, kje so težave in ovire, kakšni načrti za nadaljnje delo? O teh vprašanih smo se pogovarjali z okrepljeno skupino svetovalec v razvojno svetovalni službi Zavoda SRS za šolstvo za področje osnovnega šolstva. To so **KATJA HVALA**, pomočnica direktorja Zavoda SRS za šolstvo za osnovno izobraževanje, **MILAN ADAMIČ**, pedagoški svetovalec – usklajevalec za področje razrednega pouka, **VERA ČONČ**, pedagoška svetovalka za razvoj in organizacijo osnovne šole.

Novi program življenja in dela postopno spreminja programsko podobo celotne osnovne šole ali pa jo vsaj posodablja in spopolnjuje. Z letošnjim šolskim letom uvajamo prenovljeni program tudi v prve tri razrede osnovnih šol s prilagojenim programom.

Temeljni cilji, ki jih pri tem želimo doseči, so predvsem: večja vzgojna učinkovitost šole, boljše povezovanje vseh njenih vsebinskih sestavin, večja odprtost šole v okolje in tesnejše sodelovanje tega okolja s šolo; učenci naj bi imeli v njej bolj dejavno vlogo, šola pa naj bi bolj upoštevala njihove individualne potrebe, možnosti in posebnosti. Nova programska sestava naj bi omogočila tesnejšo povezanost vzgojno-varstvenih organizacij in osnovnih šol ter osnovne in srednje šole, posodobljeni in snovno razbremenjeni učni načrti pa naj bi omogočili učitelju bolj ustvarjalno delo.

Program življenja in dela naj bi imel predvsem usmerjevalno in spodbujevalno vlogo. Vsaka osnovna šola naj bi se znotraj tega enotnega okvira prožno prilagajala zahtevam časa in okolja in se razvijala v skladu z možnostmi in potrebami ter pod vplivom ustvarjalnosti svojih učiteljev. Vsaka šola naj bi dobila svoj obraz in razvila svoje prednostne možnosti. Odprtost in širina nove programske zasnove ji omogočata, da se samostojno razvija, obenem pa jo spodbuja, da najde v sebi voljo in moč za ustvarjalno

rast, nenehno iskanje in spopolnjevanje.

V nasprotju z nekdanjo uniformno državno šolo naj bi bila osnovna šola današnjosti in prihodnosti v svojih temeljnih ciljih in vsebinski zasnovi sicer enotna, vendar hkrati tudi prožna, prilagojena okolju in odprta kakovostnim spremembam, ki jih zahteva čas. Med njimi izstopa zahteva po individualizaciji in po učiteljevi večji ustvarjalnosti.

Programsko spreminjanje osnovne šole ni kampanjsko, tako spreminjanje bi se tudi ne posrečilo. Zastavljeno je dolgoročno, na uspešnost pa vplivajo različni dejavniki – od gmotnih možnosti in sodobne opremljenosti do usposobljenosti in prizadevnosti učiteljev.

Učitelji so za prenovu

Prenova osnovne šole že od samega začetka ni imela večje gmotne podpore in vseh potrebnih gmotnih možnosti. Že ob uvajanju novega programa je bilo v šolstvu varčevanje izjemno poudarjeno, vsak dodatni dinar pa je šel najprej za usmerjeno izobraževanje. Tako so se ustvarjalci novega programa znašli v precepu: po eni strani naj bi v njem upodobili vizijo šole prihodnosti (taka šola bi zahtevala seveda precej več denarja), po drugi strani pa so jim v naprej postavili zahtevo, naj posodobljena šola ne bo dražja od prejšnje. Gospo-

Vsaka šola svoj obraz

Postopno in dolgotrajno spreminjanje osnovne šole

darska kriza je to zahtevo še zaostрила.

Za uspešnost prenove je bilo kljub temu veliko storjeno. Vsako leto je bilo na desetine seminarjev za učitelje, ravnatelje šol in svetovalce delavce. Učitelji so dobili potrebne napotke pa tudi nove učbenike, nekatere priročnike in učne pripomočke. Seminarji, aktivni, načrtno spremljanje prenove in organizirano delo znotraj vsake šole so nedvomno pripomogli k temu, da se nove zamisli dokaj uspešno tudi uresničujejo. Najbolj pohvalna pri vsem tem visoko zahtevnem delu je odprtost učiteljev za novosti, njihova pripravljenost za sprejemanje in uresničevanje novih zamisli. Če so do takih ali drugačnih programskih rešitev tudi kri-

tični, jim to štejemo lahko samo v dobro.

Učitelji bi potrebovali seveda še dodatnega izobraževanja, saj bi morale njihovo strokovno izobrazbo nenehno osveževati in dopolnjevati kadrovske šole, kjer so si pridobili poklicno izobrazbo. Žal ostaja sistem nenehnega strokovnega spopolnjevanja pedagoških delavcev v tem neizoblikovan in nepopoln: ker ni denarja, ni ustrezne dejavnosti kadrovske šole. Manjkajo pa nam tudi poskusne in hospitacijske šole, kjer bi si učitelji »v živo« ogledali novosti, o katerih jim pripovedujejo na seminarjih in aktivih.

O tem da že leta namenjamo strokovni rasti učiteljev premalo skrbi, pove tudi podatek, da smo ostali domala brez sodobnih posebnih didaktik za osnovnošolski

pouk in druge dejavnosti. Po vojni smo te didaktike dobili razmeroma kmalu in so učiteljem zelo pomagale. Pozneje je ustvarjalno delo na tem področju zaostajalo in ni sledilo razvojnim potrebam.

Žarišče napredka

Uresničevanje programa življenja in dela prinaša v osnovno šolo marsikaj novega. Naravoslovne in kulturne dejavnosti, proizvodno in drugo koristno delo, športne in druge dejavnosti pomembno dopolnjujejo tradicionalne predmete. Veliko je v tem dobrih izkušenj, pa čeprav smo šele v poskusni dobi.

Pri spremljanju teh dejavnosti in celotne prenove so se pokazale tudi nekatere šibkosti. Oddelčni učiteljski zbori na predmetni stopnji bi morali delovati bolj povezano, da bi bolje uresničili medpredmetno zasnovu teh dejavnosti. Razrednikova vloga postaja bolj pomembna, saj mora povezovati in usmerjati ne le razredno skupnost, marveč tudi oddelčni učiteljski zbor z mentorji vred, pa tudi starše.

V razmerah, ko vsaka osnovna šola ob podpori okolja razmeroma samostojno načrtuje svoje delo in ustvarjalno uresničuje program življenja in dela, postaja izjemno pomembno, da tudi sama načrtno spremlja in vrednoti svoje delo in napredek. Niso redke šole, kjer šolsko vodstvo skupaj s svetovalnimi delavci in učitelji zelo temeljito in vsestransko razčlenjuje pedagoško delo in venomer išče novih možnosti. Evaluacija novega programa dobiva s tem razsežnosti, ki smo jih v srednjem šolstvu po reformi marsikje pogrešali: vsaka šola se čuti odgovorna za prenovu, nihče ne čaka križem rok na zunanje direktive. Prenova, ki se opira na razmišljanje učiteljskega kolektiva, stoji na trdnih tleh.

V prihodnje – predvsem spopolnjevanje začetega dela

Prenova osnovne šole je zastavljena dolgoročno. Tako je zamišljeno tudi razvojno-svetovalno delo, ki jo bo spremljalo in pospeševalo. Zavod SRS za šolstvo spremlja in zbira kritična opazovanja, opombe in predloge v okviru evalvacijskih raziskav, ki bodo trajale še nekaj let, preden bomo dobili celotno oceno. Ugotovljene pomanjkljivosti se večinoma že sproti popravljajo. Učitelji pripominjajo, da imajo

premalo učnih sredstev in da jim bilo dobrodošlo še dodatno strokovno spopolnjevanje. No, o dar pa učitelji očitajo novega programu, da je še vedno snov preobširen, je vmes največje nesporazum. Veliko je namreč odvisno od tega, kako program beremo in izluščimo iz njega, je bolj ali manj pomembno učenčev razvoj. To velja še sebnost za razredno stopnjo, kateri morajo učenci osvojiti utrditi temeljno znanje, spretnosti in navade. Kar je tu zamujeno se pozneje učenec masučeje jim nič ne pomaga, če je učitelj namenil preveč časa za manj pomembno snov.

Pri razlagi in uresničevanju njih načrtov so učitelji včasih pod pritiskom storilnostne usmerjenosti. Že na koncu vrtnice se strah pred zahtevami šole učitelji razrednega pouka so pod pritiskom zahtev predmetne stopnje osnovna šola je pogosto pod pritiskom srednješolskih učiteljev. Tako bi lahko nadaljevali še in še prej do univerze in združenega dela. Edini izhod je strpen dialog, ki vodi k premagovanju sporazumov, medsebojnemu zumevanju in sodelovanju. Tudi znotraj posamezne šole in po mejnih stopenjih je tak dialog potreben.

Pri uvajanju in uresničevanju novega programa je še posebej pomembno, da število učencev v oddelku ne preseže zgornje voljene meje – 32, sicer ne moremo govoriti o individualizaciji, notranji diferenciaciji pouka. Kar neverjetno se sliši, da same včasih pritiskajo na Zavod SRS za šolstvo, da bi jim dovolilo več učencev v oddelku in to v prvem razredu.

Od učiteljev in vodstev osnovnih možnosti in drugih oblik je odvisno, kako hitro bomo uresničili zahtevnejše novega programa na posamezni šoli. To, da šola stoji in pa z učiteljem, še zmeraj držimo kakovno pedagoško znanje, ustvarjalnost in zavzetost so pri odločitvi, poleg sodobne izobraževalne tehnologije. Družba mora zagotoviti temeljne gmo- nosti ter s primernim nag- jevanjem in vrednotenjem uč- ljevega dela ustvarjati spodb- no ozračje za reformno delo. do šole, ki bo dala vsakemu ot- ku in mladostniku kolikor zmo- in rabi za vsestranski razvoj ose- nosti, je še dolga. Je to resniče- dosegljiv cilj ali le vizija? Brž- ne oboje.

J. V.

Fotografija: Marjan Pal

Fotografija: Marjan Pal

Kdo bo plačal račune?

V zadnjem času skoraj ni dneva, ko ne bi slišali za nove finančne lome in polome in ne bi brali slabih novic v črni kroniki naše gospodarske krize. Nespodbudne gospodarske razmere prizadenejo vsa področja družbenega življenja, tudi družbene dejavnosti, ki živijo od denarja, ustvarjenega v gospodarstvu.

S tem da tudi v vzgoji in izobraževanju delimo usodo drugih družbenih dejavnosti in področij združenega dela, smo se že zdavnaj sprijaznili. To razumemo, vsaj dotlej, ko vemo, da so breme na porazdeljena enakomerno na vse delavce v združenem delu. Zlepa pa se ne bi prosvetni delavci mogli sprijazniti z nesmotno ali krivično porazdelitvijo družbenih sredstev, kakršno nekateri birokratski krogi že leta vztrajno vsiljujejo.

Podatki iz drugih republik in avtonomnih pokrajin, ki smo jih zadnja leta večkrat objavili v našem glasilu (npr. v skupni številki prosvetnih glasil v letu 1986), pričajo o bolj ali manj doslednem in vztrajnem potiskanju vzgojno-izobraževalne dejavnosti in prosvetnih delavcev na rob siromaštva. Drugače se je tej dejavnosti godilo le v redkih okoliščinah, drugače in edino sprejemljivo politiko

do te dejavnosti je zadnja leta vodila samo naša republika, kjer je prodrlo sodobno vrednotenje vzgoje in izobraževanja kot prednostnega razvojnega dejavnika. S skupščinsko resolucijo smo ob koncu lanskega leta dosegli tudi leta pričakovano izpolnitev obljube, da bodo osebni dohodki prosvetnih delavcev izravnani z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu.

V drugih republikah in pokrajinah ta obljuba večinoma še ni uresničena, saj pri razporejanju denarja odločajo tisti, ki menijo, da imamo prav v družbenih dejavnostih neomejene možnosti za varčevanje. Koliko je to res, so lani javno povedali črnogorski prosvetni delavci: Odvezli so nam najnujnejša sredstva, da bodo z njimi ozdravili gospodarstvo – vendar se ta denar gospodarstvu nikjer ne pozna. Šolstvo pa je prišlo na beraško palico.

Zakaj pogrevamo ta, večinoma znana dejstva, če vemo da veje v naši republiki drugačen veter? Zaskrbljenost je kljub temu utemeljena. Intervencijski zakon, sprejeti v zveznem merilu, so v prvem polletju predpisali enoma pravila ravnanja republikam in pokrajinam tudi na tem področju in omejili njihovo samostojnost,

da o samoupravni samostojnosti organizacij združenega dela niti ne govorimo. Že v intervencijski zakonodaji je skrita v ozadju že omenjena mešinitost, da se v družbenih dejavnostih lahko zmeraj pravarčuje še pravo bogastvo, če ne zlepa in z dogovorom, pa s pritiskom. O tem pričajo tudi podatki o osebnih dohodkih v družbenih dejavnostih v letošnjem prvem polletju v naši republiki v primerjavi z gospodarstvom. Če primerjamo rast osebnih dohodkov v letošnjem prvem polletju z lanskim decembrom, ko naj bi v družbenih dejavnostih dosegli izravnano s gospodarstvom, znaša indeks rasti v gospodarstvu 105,1, v izobraževanju pa samo 92,3. Razlika znaša domala 13 odstotkov.

V osnovnem izobraževanju je indeks nižji od povprečja (91,8), v srednjem izobraževanju še nižji (90,0), v višjem izobraževanju znaša komaj 74,4, le v visokem izobraževanju dosega 100,8. Tudi v družbenem varstvu otrok indeks zaostaja (96,4).

Primerjava med izplačanimi osebnimi dohodki v lanskem decembru in v letošnjem prvem polletju je morda delno izkrivljena, zato primerjajmo še rast osebnih

dohodkov v prvem polletju 1987 s povprečnimi osebnimi dohodki v vsem letu 1986 (v družbenih dejavnostih so, kot vemo, večino leta osebni dohodki še zaostajali za gospodarstvom). V primerjavi z gospodarstvom (indeks rasti 100) so dosegli osebni dohodki v celotnem izobraževanju indeks rasti 96,1. Zaostajanje je torej vidno. V osnovnem šolstvu znaša ta indeks 95,2, v srednjem izobraževanju 92,7, v družbenem varstvu otrok samo 90,6, le višje in visoko izobraževanje je na boljšem (121,5 in 104,6). Poleg te primerjave, ki upošteva kvalifikacijsko sestavo zaposlenih, je Republiški komite za delo v svoji preglednici z dne 26. 8. 1987 naredil še nekatere – iz vseh pa je vidno, da osebni dohodki v vzgoji in izobraževanju, razen v višjem in visokem šolstvu, v letošnjem prvem polletju zaostajajo za gospodarstvom za 5 do 7, v otroškem varstvu pa skoraj 10 odstotkov.

Pod vplivom zveznih intervencijskih zakonov so osebni dohodki v vzgoji in izobraževanju ponovno zaostali za gospodarstvom; omejitve pa so zajele tudi druga sredstva, pomembna za predvideni razvoj posameznih stopenj vzgoje in izobraževanja.

V NASPROTJU S POTREBAMI RAZVOJA

Veljavnost intervencijskih ukrepov je sicer muno, njihova

logika pa je ostala tudi v kasnejši zakonodaji. Oračunski zakon, ki naj bi zdaj urejal delitev dohodka, predvideva, naj bi bile organizacije združenega dela v primeru motenj v poslovanju ali izgub oproščene prispevkov za usmerjeno izobraževanje. Med take organizacije ne sodijo le posamezni nesrečniki, ki gredo v stečaj ali se kmalu postavijo spet na noge (kot na primer LIK Savinja ali Iskra Telematika), marveč tudi veliki sistemi z velikim številom zaposlenih, ki so tako rekoč stalno v izgubi, čeprav se njihovim delavcem ne godi slabo (na primer elektro-gospodarstvo, premogovništvo, železnica). Od kod tako nesmiseln sklep, da takim organizacijam ne bo treba več skrbeti za kadrovske obnove? Očitno se je porodil iz iste miselnosti, po kateri je izobraževanje današnjemu človeku ne potreba, marveč le okras, ki si ga lahko privoščijo, kadar ima denar, sicer pa ne. Na takih majavih gmo- temeljih se izobraževanju slabo obeta.

Zoper tako zakonsko rešitev je skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije sprožila ustavni spor. Upajmo, da bo ta modra in odločna poteza deležna vsestranske politične podpore naše republike in tistih, ki mislijo podobno v drugih republikah in pokrajinah.

Predsedstvo Republiške konference SZDL, ki je 15. septembra

t. l. obravnavalo težak gmo- položaj družbenih dejavnosti, tako odločnost že pokaže. Predsedstvo vztraja pri doslednem uresničevanju sprejete politike do vzgoje in izobraževanja, doseženo raven družbenih dejavnosti moramo ohraniti, dela v njih pa morajo imeti prav družbenogospodarski položaj delavci v gospodarstvu. Tako ločno stališče socialistične zveze posebno pomembno v času, ko pripravlja medrepubliški dogovor o skupnih temeljih za finan- ranje splošnih in skupnih druž- nih potreb, ki mu bodo sledile tudi nekatere spremembe v zak- nu, ki ureja financiranje druž- nih dejavnosti.

V vzgoji in izobraževanju rama seveda solidarno deliti do celotnega združenega dela, pa naša dolžnost, da poravnajo tuje neplačane račune in ce brez kritja. Ob tem ko podpi- mo stališče predsedstva SZDL, skupščine Izobraževalne skupnosti in drugih organov, odklanjamo zaostalo miselnost, je mogoče neodgovorno jemati denar vzgojno-izobraževalni javnosti, saj bi bile posledice zadovanja ali morebitnega zlo- vzgojno-izobraževalnega siste- mnogo težje, kot bodo posledice gospodarske krize. Račune za- ko nesmotno ravnanje bi pla- vali celi rodovi mladih.

JOŽE VALENTINCIČ

začetku tokrat drugače

Pustimo učiteljem učiteljevati

V naših množičnih običjih je ob začetku novega šolskega leta objavljeno veliko sestavkov. Čeprav je ta dogodek kljub vsem pomembnim zadevam, jih doživljamo v domovini in svetlu, vendarle pomemben za vsakega, družino in družbo. Novi delovni ritem za več kot 100.000 mladih ljudi v Sloveniji pomeni pritisk in spremembo ne samo za šole, temveč tudi za številna raznovrstna delovna okolja, imajo posredno ali neposredno pravico z mladimi. Te raznovrstne spremembe pa skorajda ne upoštevamo. Ker jih je preveč, postane vsa ta množica anonimna in za družbo nezanimiva. So pa te zadeve zelo pomembne. Menim torej, da bi bil dogodek pravilno ovrednoten in ustrezno predstavljen. Tudi v zvezi z opozorili o prometni nesreči.

Pri prebiranju in poslušanju zapisov o dogodku – o nobenem zapisu ni mogoče reči, da je bil slab in nekoristen – pa se je ne rdeča nit vlekla žal samo ena stran opisovanja šolskega dela. Ena beseda bi jo lahko označil kot reformatorsko. V vseh zapisih je prevladoval »pogled od znotraj šole«. Tako kot pač šole izkazuje izurjen, tudi strokovno sposobjen pisec iz določene družine. Zato so zapisi ostali na ravni opisov administrativnih (programskih) sprememb in vsega, kar je s temi spremembami povezano. Vse to seveda ni nepomembno. Nasprotno, celo zelo pomembno je, v kakšnih okvirih se deloval naš institucionalni šolski sistem.

Prav je tudi bilo, da so zapisali nekaj o gmohtnem stanju učiteljev v šoli. Pa vseeno to za ovredno-

tenje šolskega dela ni dovolj. Še huje: prepričan sem, da samo zunanji ukrepi, s katerimi posegamo v šolsko delo, ne bodo dali kakovostnega znanja, tako kot ne bo že sam višji osebni dohodek dal boljšega učitelja. Zato je nujno, da ob začetku šolskega leta spregovorimo in zapišemo kaj več, pa nič polepšano, o tem, kako daleč smo pri uresničevanju notranje reforme, ki v vsej svoji celostnosti še ni niti vzniknila in kaj je pri tem zares odvisno od učiteljev.

Notranja reforma se seveda ne bo naredila sama po sebi, izpeljali jo bo 20.500 učiteljev v Sloveniji, ki prav gotovo niso slabi in nesposobni. Za veliko večino bi lahko mirno zatrdili, da vedo, kako naj bi delali (glede metod in oblik). Tudi njihova strokovna predmetna usposobljenost ni slaba. Res je, da naše kadrovske šole povečini še zmeraj izobražujejo po starem, res pa je tudi, da pri učenju za strokovni izpit in pedagoško-andragoško izobrazbo naši učitelji, med njimi tudi tisti najbolj zakrneli, spoznajo nekatere strokovne in pedagoške novosti. Vprašanje je torej, zakaj učitelji ne delajo po novem. Odgovor je lahko birokratsko obsežen in zapleten ali pa pošten in preprost. Ker birokratsko ne znam govoriti in pisati, bom zapisal pošteno.

To delo je zelo težko. Potrebna je delovna zagnanost. Delovnega poleta pa v naši družbi ni dovolj. Del te družbe smo tudi učitelji. Zato nima smisla od učiteljev zahtevati več in boljšega dela, če pa tega ne počne nihče v naši družbi. Takšnega v bistvu zapletenega neodločnega položaja ne

bo mogoče hitro rešiti in preprosto popraviti. Tako širše v družbi kot ozje v šoli. V šoli pa bi se stanje vendarle lahko popravilo prej kot marsikje drugje. Pogoj je samo eden. **Pustimo učiteljem učiteljevati.** Pedagoške probleme so na šolah zamenjali samoupravni z negativnim predznakom, zamenjali so jih razglabljanja o šoli kot produkcijskem sistemu; ravnatelji »letajo za denarjem«, učiteljski kolektivi so razbiti itn. V to nepedagoško delo – ki je v svojem bistvu lažje, saj sedimo in se prepiramo – silijo učitelje družbeno-politični subjekti od zunaj. To so tisti, ki znajo samo administrativno normirati in računati, o pedagoških zadevah pa ne vedo veliko. Ker je pedagoško znanje prezahtevno, tem zunanji vplivom radi sledijo tudi ravnatelji in za njimi še učitelji. Lažje delo je bilo še zmeraj seveda, če se ne sprašuješ o učinkih – prijetnejše in bolj priljubljeno kot težje. Smo se zdaj že navadili lažjega dela in življenja? Bomo še vedno samo brbljali in sklepali o zadevah, ki so že sklenjene? Bomo pustili, da nevezgostenost, ki postaja iz dneva v dan hujša, zrcali se v agresivnosti in bolj nehumana zaobide šole in s tem domo, družino in družbo? Se bomo zavzeli vsega, ko bo že prepozno, ali pa bo stanje zelo težko popravljati? Razvajanost, agresivnost in nedelo so postali zgled v naših šolah in v naši družbi. Pridnosti in delovnosti se posmehujemo. Kot njeni še zmeraj potiskamo glave v pesek pred problemi, ki nas čakajo.

Olepujemo tam, kjer za to ni prav nobenega pravega razloga.

Bojim se, da se bo stanje še poslabšalo in prešlo v pravo katastrofo in zmedo, če ne bomo že v tem šolskem letu postavili v ospredje dela na šolah – tako imenovano notranjo reformo, ki bi jo morala stroka v celoti operativizirati in voditi.

Zapisal sem že, da je nujno, da pustimo učiteljem učiteljevati. To še ne pomeni, da bi prenehali biti del našega združenega dela. Res pa je, da lahko normativizem – samoupravni in strokovni – bistveno zožimo na dva splošna akta ali tri, na posebnosti letnega dela in kratko razčlenitev. Že s tem bi prihranili ure in ure sedenja in brezplodnega govorjenja. Če bi le del teh ur namenili vzgojnemu vprašanju, ki jih ravnatelj mora obvladati, učitelj pa potrebuje rešitve, bi se stanje na šolah, doma in v družini sčasoma bistveno popravilo. Prepričan sem, da si večina učiteljev želi nazaj k reševanju svojih strokovnih in pedagoških vprašanj. Zato je potreben vzgon, tega pa v zdajšnjih okostenelih ustanovah žal ni veliko. Tudi tam so se navadili na svoje formularje, računice in oblast. Zato bi bilo prav, da bi tudi delavci tovrstnih institucij (vprašanje je, ali jih sploh potrebujemo toliko) prišli večkrat na šole, v razrede, k pouku. Kako je na šolah v resnici se jim namreč še komaj kaj sanja.

Je soustvarjalnost v vzgoji in izobraževanju res tako težko doseči? Bo polomija privedla šole v etatično ali samoupravno pedagogiko? Bomo še kar čakali? O tem pa v uvodnikih za novo šolsko leto ni bilo napisanega skoraj ničesar. Pa bi moralo biti. **JOŽE ZUPANČIČ**

Kako naj bi potekale reforme in kako niso

Ob raziskavi M. Ratkovića Izobraževanje za razvoj

Pred nadavim je izšla zelo zanimiva in aktualna knjiga dr. M. Ratkovića *Izobraževanje za razvoj* (Obrazovanje za razvoj, NIRO, Zagreb 1987). Študija dr. M. Ratkovića je pomemben pripevek k oblikovanju in razvoju teoretične podlage usmerjenega izobraževanja, zlasti ki bolj celostnemu in znanstveno poglobljenejšemu razvoju reformnih procesov v vzgoji in izobraževanju (pedagoške reformologije). Iz obsežnejše študije (več kot 300 strani) povzemamo samo nekatere zanimivejše in po naši oceni pomembnejše ugotovitve.

Študija je nedvomno pokazala, da prihaja čas (tudi za nas), ko se od vzgoje in izobraževanja, bolj kot kdajkoli prej, pričakuje in zahteva pomoč kot podlaga za učinkovitejši razvoj vseh dejavnosti v družbi. Seveda pa to tudi zahteva globoko znanje in natančno, predvsem pa kakovostno preobrazbo same vzgoje in izobraževanja. To ni nič samo prosvetilska zagnanost ali pedagoški romantični zanos, temveč zahteva našega in prihajajočega časa, ko le znanje, zlasti ustvarjalno, omogoča učinkovitejši razvoj vseh dejavnosti v družbi. Delež v razvoju, med katere gotovo spada tudi naša, morajo pomembno reševati svojo krizo izobraževanja, ki tudi povzroča krizo (in je tudi sama porojena iz krize) v drugih delih družbe, zlasti v družbeno – gospodarskem področju (sicer se nam lahko zgodi, da ne bomo niti »dežela v razvoju«).

Temeljni nosilci učinkovitega celotnega družbeno-gospodarskega razvoja sleherne dežele so: znanost-tehnologija-izobraževanje. Strategija razvoja vzgoje in izobraževanja mora biti sestavni del ali vsaj tesno povezana s strategijo znanstveno-tehnološkega razvoja naše družbe. Toda pri nas se vedemo kot da se do tega spoznanja še nismo dokopali. Še zmeraj pišemo in razpravljamo le o posameznih komponentah enotne strategije. Zlasti nam je pri srcu Strategija tehnološke

ga razvoja Jugoslavije. Do strategije razvoja vzgoje in izobraževanja še nismo prišli.

Jugoslavija je že leta 1974 imela sodobno in celostno zasnovano vzgojo in izobraževanja (resolucija desetega kongresa ZKJ), za kakršno se danes zavzema razviti svet. Toda določbe, stališča, intencije tega dokumenta niso bile ustrezno razumljene in razlagane, zato je bila strokovna operativna priprava in izvedba preobrazbe vzgoje in izobraževanja slabo oblikovana in površno izvedena. Nerazumevanje ciljev in nalog socialistične samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja zasledimo še danes pri nekaterih vodilnih strokovnjakih s tega področja, gospodarstvenikih, politikih: to kažejo analize njihovih javnih nastopov (pisnih in ustnih). Mnogokrat so tudi naša množična občila (tisk, radio, televizija) bolj dezinformirala kot informirala javnost o pomenu, dosežkih, problemih preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Temeljna slabost pa je bila, da se stroka kot celota ni ustrezno organizirala in poglobljeno angažirala pri operativni pripravi in izvedbi preobrazbe.

Raziskave so pokazale, da podrobnega načrta priprave reforme nismo imeli, še najmanj pa ustrezno in strokovno poglobljeno strategijo priprave in izvedbe preobrazbe (to velja za vse naše republike in obe pokrajini). Priprava in izvedba preobrazbe vzgoje in izobraževanja je potekala predvsem na upravno-administrativni ravni s precejšnjo dnevno-politično podporo, ni pa bila ustrezno strokovno in znanstveno-raziskovalno podprta. Zato reforma ni dosegla vseh načrtovanih ciljev in ni dala pričakovanih rezultatov oz. omenjena zasnova ni bila v celoti uresničena. Tudi z raznimi prenovami (»reformo reforme«) na enaki ali podobni metodološki podlagi in z revnejšimi gmohtnimi razmerami, ne dosegamo boljših rezultatov oz. se v nekaterih primerih celo vračamo na predreformne

rešitve (vsebine, metode, oblike), kar pa krizo izobraževanja v ničemer ne rešuje, temveč jo še bolj pogloblja.

Vsaka resnejša priprava in izvedba preobrazbe (reform, prenov) bi morala potekati vsaj v naslednjih okvirih (fazah):

- strokovno in znanstveno-raziskovalno podprta izdelava projekta sprememb, ki se potem najprej verficirajo v širši strokovni, znanstveni, gospodarski, družbenopolitični javnosti (temu bi lahko rekli tudi racionalna evalvacija);
- operativno in konkretno oblikovanje temeljnih smeri sprememb, o čemer razpravljajo in se izrečejo udeleženci izobraževanja (prizadeta populacija), učitelji, starši in ostali občani;
- dokončno oblikovanje uradnega dokumenta o preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ki ga sprejmejo ustrezni organi in je potem podlaga za operativno pripravo vseh ustreznih aktov in po-gojev (materialnih, kadrovskih) za izvedbo preobrazbe;
- sočasno se empirično preverjajo v vzgojno-izobraževalni praksi posamezne rešitve, zlasti tiste, ki predstavljajo novost v obstoječem sistemu in procesu vzgoje in izobraževanja;
- že ob zasnovi, zlasti pa ob

operativni pripravi preobrazbe pripravljamo tudi zasnovo, pozneje pa tudi metode in tehnike spremljanja in vrednotenja preobrazbe.

Preobrazba vzgoje in izobraževanja, zlasti ko gre za korenitejšo spremembo, ni samo domena šolskih organov, pedagoške znanosti, politike in gospodarstva, temveč tudi neposredna in temeljna pravica učiteljev, učencev, staršev in vseh občanov.

Naraščajoča enotnost znanja in dela, znanosti in tehnologije se obravnava kot celovit, trajen in vedno aktiven proces povezovanja izobraževanja in dela, znanosti in tehnologije z drugimi dejavnostmi v družbi z namenom, da se doseže večja učinkovitost, racionalnost, ekonomičnost in produktivnost vseh dejavnosti ter polnejše in bogatejše življenje in delo vsekega posameznika.

Pisec obravnava v tej študiji še veliko drugih problemov in dilem v vzgoji in izobraževanju, predvsem glede na razvoj celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema usmerjenega v prihodnost. Kljub strokovno korektni obravnavi zapletenih pojavov s področja vzgoje in izobraževanja je knjiga pisana zanimivo in razumljivo tudi za širši krog bralcev.

FERDO REČNIK

Fotografija: Goran Rovani

aktualno

Vztrajati pri viziji

Klasična smer v srednji šoli nič slabega in spotakljivega

Pred leti, ko smo začeli srednješolsko reformo, so posamezni filologi in humanistični strokovnjaki opozarjali, da bi bilo treba, zaradi čedalje skromnejšega splošnega znanja, spet uvesti v srednje, pa tudi osnovne šole pouk klasičnih predmetov. Kot je znano, reformatorji teh pobud niso sprejeli. Nasprotno: ob dvigu poklicnega šolstva so osiromašili drugo šolsko brazdo, in ta je začela dajati slabši plod.

S prenovo reformirane srednje šole, družboslovne in naravoslovne, so se zdaj začele ob zmanjšanjem obsegu in kakovosti znanja že preteklo leto pojavljati odločnejše zahteve po vrnitvi klasičnih vsebin tudi v nekatere srednješolske smeri. Pomemben korak v tej zahtevi je bilo stališče CK ZKS, ki je bilo sprjeto na plenumu že 23. januarja 1987. Tedaj so zapisali, da bo treba omogočiti na družboslovno-humanističnem področju tudi pridobivanje znanja iz klasičnih jezikov in kultur, stare zgodovine in druge, ki so temelj za pridobivanje in nadaljnje razvijanje zgodovinskih civilizacijskih dosežkov. S tem stališčem, ki je zgodovinsko – tako bi lahko zapisali brez kančka zlobe – so v CK Zveze komunistov Slovenije vede ali nevede premagali ideološko, negativno travmo, dali zeleno luč za boljše delo skupini bolj nadarjenih in prizadevnih mladine v naši srednji šoli, ki se še zdaleč ni mogla dovolj uveljaviti niti ustvarjalno niti zmogljivostno.

Uresničitev zamisli in sklepa v naši družbi ni preprosta. Pesimisti imajo primerov na pretek. Marsikdo je ob tem skomignil z rameni, češ, saj tudi iz tega ne bo nič. Zdaj kaže, da premiki so. Tako so ugotovili tudi na seji Skupine za obdelovanje šolskega polja, ki deluje pri RK ZSMS.

Na Strokovnem svetu Pisa za družboslovje so pozdravili stališče CK ZKS, ugotovili precej ne-rešenih vprašanj, sprejeli kratkoročni in dolgoročni program in prenesli del dejavnosti v tista okolja, ki imajo pri uvajanju klasično-humanistične smeri v naše šole kaj povedati in odločati.

Vseposvdo, kjer so razpravljali, so ugotavljali, da je mogoče klasično-humanistična smer samo v družboslovno-jezikovnih programih. Ti so – če primerjamo predmetne gléde na število predmetov in ur še najbolj sorodni nekdanji gimnaziji, po kateri se bo navdihovala tudi predlagana nova smer.

Nekoliko težav je pri vsebini. V prvem obdobju je mogoče dvoje. V jezikovni smeri, ki se v družboslovno-jezikovnem programu začne v tretjem letniku, je 140 specifičnih ur (tri ure tretjega jezika in ena ura slovenskega jezika in književnosti na teden). V teh oddelkih bi lahko imeli učenci iz zdajšnji program ali posebnega – klasično-humanističnega. Nekoliko težav bo za tiste, ki bi želeli opraviti oba programa. Vsem posebnostim v začetni – poskusni fazi – ne bo mogoče ustreči. Klasično-humanistični program (skupina, smer) bi imela v tej fazi latinščino in del antične zgodovine (filozofije). Namenoma sem zapisal latinščino. Ne latinski jezik. Dozdajšnje razprave so namreč pokazale, da v tem primeru ne gre za jezik kot predmet, ki ga pač dodajamo in rečemo: »V teh smereh sta dva ali trije tuji jeziki.« Latinščina je splošno kulturni predmet – temeljni predmet in ne samo podlaga za jezike. Druga možnost je, da začnemo s temi skupinami že

v prvem letniku. Pravilnejša je druga. Glede na objektivne možnosti realizacije pa samo že prej opisana, torej prva.

Ob vsebini, ki so jo nadrobno opredelili na Filozofski fakulteti, sprejeli pa na Strokovnem svetu Pisa za družboslovje, se bo pojavilo vprašanje, koliko stane takšna skupina, koliko teh skupin (in kje bodo) in ali je v teh gospodarsko hudih časih sploh prav, da začnemo vpeljati takšne nove vsebine. Ni dvoma: če začnemo pri zadnjem vprašanju, ali je s temi skupinami (oddelki) res treba začeti prav zaradi gospodarskih stisk, zaradi slabega dela. Gre za

Fotografija: Marjan Pal

lastnosti, ki si jih naši prihodnji rodovi nujno morajo pridobiti – za spremembe v našem življenju. To je popotnica našim prihodnjim strokovnjakom ustvarjalcem. Ob drugem vprašanju pa tole: izračuni, ki so jih naredili na izobraževalni skupnosti za pet takšnih skupin (5 krat 140 ur), pa niso tako visoki, da jih ne bi zmogli. Izobraževalna skupnost Slovenije jih je tudi odobrila.

Veliko težje pa je dolgoročno spreminjanje nade zavesti o potrebnosti in pomembnosti samih klasičnih predmetov. Kajti rešiti je treba še vso zapleteno problematiko širjenja pouka tujih jezikov. Glede prvega je zanimivo, da je Pis za družboslovje zaprosil dekane nekaterih fakultet (tudi Pedagoške fakultete Maribor), naj izrazijo v imenu njihovih strokovnih organov stališče o potrebnosti latinščine in drugih klasičnih vsebin za njihovo bolj kakovostno temeljno delo.

Glede drugega pa je, kakor sem že zapisal, problematika veliko bolj zapletena in je ne bo mogoče rešiti kar čez noč. Najprej gre za to, da imamo v osnovnih šolah le en tuj jezik: ali angleščino ali nemščino. Prvega je v SRS skoraj 80 odstotkov. V to razvrstitev so usmerjeni tudi v kadrovskih šolah in osnovnih šolah. Učitelji za to področje (germanisti) so stalni. Imamo jih – v šolah. Kaj bomo z njimi, če bomo uvedli – in to je nujno – več različnih tujih jezikov? Kdo je kriv za zdajšnje izredno nepremišljeno (nestrokovno) stanje? Na tem področju bo potrebna resnična postopnost. Vizija, pri kateri je treba vztrajati. Ob tem je mogoče že veliko spoznanje, ki je bilo sprejeto na zadnji seji Sekcije za vzgojo in izobraževanje pri Marksističnem centru CK ZKS, da so za bolj ustvarjalno osebo v osnovni šoli potrebni številni tuji jeziki in da diferenciacija s tu in tam novim »latinskim« oddelkom ne bi bila nekaj tako slabega, kot so v preteklosti brez prave strokovnosti menili in takšne oddelke tudi odpravili.

Obeti za spremembo so torej dokaj stvarni.

JOŽE ZUPANČIČ

doma drugje

Na letošnjem kongresu FIAI (Mednarodne zveze učiteljskih združenj), bil je julija v Delfih, so delegati organizacij članic med drugim poslušali tudi poročilo predstavnika Strokovnega združenja slovenskih pedagoških delavcev z avstrijskega Koroškega Franca Kukovice o manjšinskem šolstvu na področju obvezne šole na tem območju. Zahteve, ki so jih postavili in izoblikovali slovenski pedagoški delavci z avstrijskega Koroškega v posebni resoluciji, naslovljeni na avstrijsko zvezno vlado, je med drugimi podprl tudi jugoslovanski Sindikat delavcev v izobraževanju, znanosti in kulturi. Zaradi zanimivih podatkov in pereče problematike objavljamo poročilo in resolucijo skoraj v celoti.

Na dvojezični pouk in pouk slovenščine na avstrijskem Koroškem slabo vpliva več dejavnikov: javne dvojezične predšolske vzgoje, pet zasebnih dvojezičnih vrtcev pa tega še zdaleč ne more odtehtati. Tudi nizek družbeni ugled in to, da državne in druge javne institucije neprenehoma omejujejo uporabo slovenskega jezika, ne krepijo identitete tistih, ki govorijo slovensko. Socialna sestava slovenske manjšine se je bistveno izboljšala posebno zaradi zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, ki obstaja že 30 let. Kljub temu so na številnih področjih še zmeraj velike struk-

nih pouku jezika; ta ukrep slabša znanje slovenščine. Pri dvojezičnem pouku je še zmeraj preveč učencev v razredu, zelo pa primanjkuje ustreznih učnih in didaktičnih pripomočkov, ki bi omogočali bolj diferencirano poučevanje pri dvojezičnem pouku. To povzroča veliko težav, saj so k dvojezičnemu pouku prijavljeni številni učenci, ki le slabo znajo slovensko ali pa sploh ne, celoten pouk pa mora na prvih treh šolskih stopnjah za prijavljene učence potekati približno prav toliko v slovenskem kot nemškem jeziku. Naše združenje meni, da je treba izobraževanje dvojezičnih

Fotografija: I. V.

turne razlike med večino in manjšino. Nemškonacionalistične in skrajno desne sile nenehno napadajo institucije, ki pripomorejo h krepitvi narodne skupine, tako tudi zvezno gimnazijo za Slovence v Celovcu, ki jo je skrajno desničarska organizacija koroški Heimatdienst javno označila kot »hud strup«, pristojni organi pa proti temu hujškanju niso ukrepali. Tudi dvojezični učitelji in učiteljice slovenščine, in dvojezična šola so neprestano tarče napadov.

Dvojezični pouk, ki je omejen na prve tri stopnje obvezne šole, ovirajo poleg omenjenih dejavnikov predvsem tele težave: z odpravo posebnega učnega načrta za dvojezične ljudske šole (ljudskošolske razrede in oddelke) se je zmanjšalo število ur namenje-

učiteljev na pedagoški akademiji v Celovcu intenzivirati, in takega mnenja so tudi predstavniki narodne skupine na Koroškem, ki jih priznava država.

Dopolnilno izobraževanje učiteljev dvojezičnega pouka in slovenščine je v zadnjih letih skoraj šol tudi učitelj, ki obvladajo en sam jezik. Skratka, tudi tisti, ki ne znajo slovensko. V posebni šoli in v političnem letniku

– oboje spada v obvezno šolstvo – slovenskega jezika sploh ni.

● Število pripadnikov slovenske narodne skupine se je v zadnjih desetletjih močno zmanjšalo. Po popisu prebivalstva iz leta 1910 je na Koroškem živelo 66.463 ljudi s slovenskim pogovornim jezikom. Pri zadnjem popisu leta 1981 so našli 14.204 oseb s slovenskim pogovornim jezikom; poudariti je treba, da so družbeno-politični položaj in gospodarske razmere povzročili, da so koroški Slovenci v resnici postali dvojezični. Predstavniki manjšine ugotavljajo, da približno 60.000 ljudi še obvlada slovenščino, vsaj narečno. Pri tem se opirajo na sociološke in sociopsihološke študije.

Sožitje ali apartheid?

Dvojezična šola na Koroškem in njena pravica

Enakopravnost v šolstvu

Manjšinsko šolstvo za koroške Slovence zaostaja za vseavstrijskim razvojem. Za slovensko manjšino na Koroškem obstaja le en nepopolno razčlenjen oziroma funkcionalen dvojezični vzgojni in izobraževalni sistem. Enakopravnost za nas pomeni, koliko je manjšinsko šolstvo, kar zadeva raznovrstnost tipov šol, formalnoopravni in stvarni položaj, gmotno in kadrovske zasedbo,

● Socialni dejavniki, deagrarizacija, predvsem pa nepravilni sistem obveznega šolstva ter eksistenčna ogroženost in že začeto iztrebljanje med nacistično vladavino, vse to je povzročilo, da se je število pripadnikov manjšine nenehno zmanjševalo. Kratko obdobje, ko so vsi šoloobvezni otroci na južnem Koroškem morali obiskovati dvojezični osnovni pouk, je ta negativni razvoj za kratek čas ustavilo. Po odpravi obveznega dvojezičnega šolstva, ki so jo izsilile nemškonacionalne sile, velik del šoloobveznih otrok s slovenskim maternim jezikom ni imel osnovnega pouka v materinščini.

podobno avstrijskemu oziroma koroškemu sistemu. Samo enakopravnost bo zagotovila obstoj slovenske narodne skupine na Koroškem in pripomogla k zdravemu razvoju njene socialne sestave.

Nevarno razlikovanje

Desničarske sile na Koroškem si prizadevajo, da bi dvojezično ljudsko šolo ločili, kasneje pa uničili celotno manjšinsko šolstvo. Ta prizadevanja se izražajo v več smereh: učenci, ki so prijavljeni k dvojezičnemu pouku, naj bodo popolnoma ali večino časa ločeni od enojezičnih. Razglašeni

škem deželnem zboru zastopane stranke (SPÖ, ÖVP in FPÖ) v bistvu zagovarjajo stališča skrajno desnih zagovornikov segregacije v obliki nekoliko prilagojenega modela pedagogov, ki v bistvu predvideva dosledno ločitev učencev, če jih je k dvojezičnemu pouku prijavljenih 7, če pa je prijav manj, pa časovno omejeno segregacijo v obsegu 14 ur na teden (pri 19 urah na teden) pri vseh glavnih predmetih. Napovedani ukrepi, ki naj spet povežejo

skupini, niso natančneje opisani; verjetno nameravajo z njimi le pomiriti notranje kritike in mednarodno javnost. Prizadeta slovenska narodna skupina in znanstveniki pedagogi govorijo o vplelavi obliki apartheida v koroškem šolstvu in se bojijo, da bodo težnje k segregaciji zajele tudi druga družbena področja. Ob teh prizadevanjih so ena glavnih tarč napadov tudi učitelji, strokovno usposobljeni za dvojezično poučevanje, posebno pa tisti, ki pripadajo slovenski narodni skupini. Tisti, ki si prizadevajo za segregacijo, menijo, da ti učitelji ne smejo več poučevati nemško govorečih učencev. To v končni po-

● Načelo prijavljanja k dvojezičnemu pouku, ki ga je dokončno vpeljal zakon o manjšinskem šolstvu za Koroško, je v prid socialno in družbenopolitično prevladujoči večini in povzroča, da narodna skupina še naprej ostaja v podrejenem položaju.

cilj nasprotnikov dvojezičnega pouka je, da enojezični otroci ne smejo več slišati slovenske besede in da se razbije razredna skupnost. Nekateri predlagajo, naj bi dvojezični pouk omejili teritorialno na 13 od zdajšnjih 35 občin ali stvarno na en predmet, čeprav imajo pripadniki slovenske manjšine na Koroškem mednarodno zagotovljene pravice do osnovnega pouka v materinščini. V koro-

● Položaj na nižji stopnji osnovne šole (1. do 4. razred) se je v zadnjih letih bistveno izboljšal; zdaj obiskuje dvojezični pouk 20 odstotkov šoloobveznih otrok na območju, kjer velja koroško manjšinsko šolstvo; na višji stopnji pa je položaj zaskrbljujoč. Na glavnih šolah (obvezna šola za otroke, stare od 10 do 14 let) obiskuje predmetni pouk slovenščine le 6 odstotkov učencev.

V vsakem Slovencu dremlje kralj Matjaž

Posvet o Gašperjevi bralni znački na osnovnih in srednjih šolah ter v delovnih organizacijah, dne 15. septembra 1987, v sejni dvorani skupščine občine Vič je nedvomno posvetil v zavest organizatorjev, mentorjev in sodelavcev z močjo, ki je potrebna za osvetlitev slovenstva, da to ne bo le mučno ukvarjanje s preučevanjem svoje zgodovine, pač pa tudi mična spodbuda vsakega Slovenca na tej ali oni strani meje v tem primeru avstrijsko-jugoslovanske.

Iniciativa, beseda, ki je bila izrečena tudi drugače, kot odpiranje navzven, je pomagala odtrgati strah pred drugačnostjo, pred novimi možnostmi izražanja integritete Slovenca v Celovcu in okoli njega, pred drugačnostjo nemško govorečih ljudi, čigar privilegij so jemali kot sam po sebi umeven. To pa je bila le želja in moč po ohranitvi stanja, iluzije, ki se prej ali slej razbije, saj človeka ne opredeljuje le stanje, narodnost in jezik, marveč tudi dinami-

ka, univerzalnost in molk. Vse se pretaka eno z drugim, tudi trenutek, ko so eni in drugi spregledali drug skozi drugega. Inicijativa Slovencev pokazati, kar smo, je zbudila v drugih željo sprejeti in vrniti. Učimo se oboji, Slovenci javno spregovoriti slovensko, odpirati vrte, kjer se otroci lahko pogovarjajo po svoje. V Zvezni gimnaziji za Slovence narašča število dijakov, ni jim lahko, naenkrat morajo preskočiti vrzel, ki jo je dala osnovna šola, kjer se pouk v slovenskem jeziku ustavi. Morda pa jih prav to dela še bolj čvrste in klene; to je moč slišati iz pripovedi mladih fantov in deklet, katerih jezik zveni jasno, zavedno, izbrano, in tak je tudi jezik drugih akterjev filma Slovenci v Celovcu, dr. Franca Merkača, ki je z delovno skupino projekta, podprlo ga je Zvezno ministrstvo za kulturo, ujel trenutek resnice Slovenstva v video kaseto kot dokument in spodbudo zanje tam in za nas tu v Ljubljani.

Mi tu, ki gremo kdaj pa kdaj po

Fotografija: Goran Rovani

Predstavniki slovenske narodne skupine na Koroškem zavzeto sodelujejo v Komisiji strokovnjakov zveznega ministrstva za pouk, umetnost in kulturo za vprašanja manjšinskega šolstva na Koroškem. V njej nastopajo proti vsakršni obliki razlikovanja na šolskem področju, zavzemajo se

za izboljšave dvojezične šole in rast koroškega manjšinskega šolstva. Cilj in naloga šolstva je slovensko narodno skupino je v njihovem mnenju učinkovita za čista manjšine, predvsem pa ohranitev, razvijanje in poglobitev etnične zavesti slovenske narodne skupnosti.

Resolucija

Delegati organizacij članic FIAI pozivajo avstrijsko zvezno vlado, naj stori vse, da prepreči segregacijo otrok, prijavljenih k dvojezičnemu pouku na osnovnih šolah na južnem Koroškem ter s tem uničenje manjšinskega šolstva, ki se ga bojijo narodna skupina in številne demokratične sile v Avstriji. Segregacijski ukrepi ne morejo pospeševati medčloveških odnosov, medsebojnega spoznavanja, razumevanja, prijateljstva in miru.

Delegati izražajo solidarnost z dvojezičnimi učitelji in učiteljice slovenščine ter obsojajo vsa prizadevanja, da bi jih poklicno diskriminirali zaradi kvalifikacije, ki so si jo pridobili in ki jim je priznana, predvsem pa zaradi pripadnosti narodni skupini.

Delegati podpirajo cilje dvojezične šole, za katere si prizadeva narodna skupina. Dvojezična šola naj daje učinkovito zaščito manjšini, ohranja, povečuje in pogloblja narodno zavest slovenske narodne skupine, pripomore k pripravljenosti in sposobnosti za sožitje, podpira medčloveške in državljanske vzgoje, prenaša kulturne vrednote slovenske narodne skupine in večinskega naroda; pospešuje spoznavanje, sporazumevanje in prijateljstvo med obema narodnima skupinama v deželi ter pripomore k spoštovanju obeh kultur. Menijo, da mora celotni šolski sistem na Koroškem biti usmerjen v izboljšanje, razvijanje in poglobitev etnične zavesti slovenske narodne skupnosti.

čepav drugačna, bolj po podobnosti, da potopis Rož, Podjuna Zila Franceta Bevka lahko spodbudi k drugačnemu iskanju svoj zgodovinske resnice, da Gašperjeva bralna značka ni zanemarljiva, kot tudi ne bajka o kralju Matjažu, ki dremlje v vsakem Slovencu, do trenutka, ko se pojavi v njem junak, ki izdere meč, ki ga morda le moč spopasti se s seboj s svojimi zastanki resnice, ki ga kajoč na dejanja uspravajo kralji in silijo Alenčico k večnemu klištvu. To je morda lepo, pa tudi ne, saj se življenje ne ustavi, tudi ona je tam, da postane Alenka enakovredna Matjažu, saj eden brez drugega ne bosta odvila brade, ki tako mučno priklepa k pokornosti.

Besede tov. Tavčarja in ploskanje so nakazovali resničnost in hvaležnost za resnico na filmu, to kar je povedal dr. Janko Mallepa za njegov optimizem, ki spodbuja k sporazumevanju in novi iniciativi.

MARUŠA GUZELJ

lenehna misel na človeka

Ustanovljeno je Društvo za pomoč osebam z govornimi motnjami »Vilko Mazi«

Letošnjega 30. junija je slovenska defektologija, posebno njena defektološka veja – logopedija, namenovala enega zelo pomembnih dogodkov v njeni zgodovini: ustanovitev Društva za pomoč osebam z govornimi motnjami »Vilko Mazi«. Novo društvo se bane po znanem slovenskem govedu, pionirju logopedije pri Vilku Maziju, ki je umrl lani po letje v visoki starosti 98 let. Društvo je bilo ustanovljeno izredno prizadevnostjo slovenskih logopedov, zlasti prof. Vlasta Podbrežnik. Temeljni namen društva je, da povezuje tako strokovnjake – logopede, pa tudi njihove paciente – logopate (tem je društvo še posebej namenjeno) eno samo družino, v skrbi za njihovo pomoč govorno prizadetim osebam.

Na ustanovnem občnem zboru je bilo posebej poudarjeno tole: Socialno humanitarne organizacije v SR Sloveniji združujejo svojih vrstah osebe s psihofizičnimi težavami. V to kategorijo spadajo tudi ljudje z govornimi motnjami, zlasti težje oblike prizadetosti, kot so npr. jecanje, razjaze, patološko nerazvit govor.

Govor je človeka dvignil nad druga živa bitja in omogočil njegov socialni in kulturni razvoj. Je edinstvo, ki ljudi zbližuje, v našem primeru pa ločuje in pusti osebo osamelo, zaprto vase, včasih tudi na robu minimalnih življenjskih funkcij in vedno pogosto z mislijo na suicid. So stvari, ki so za večino preproste, za govorno motene pa pomenijo življenjsko oviro. Govorne težave pogosto znak globoko prizadete osebnosti in odsev reverzibilne motnje človekove psihofiziološke celotnosti.

Govorna motnja je bolezen, ki prizadene namenja vedno večjo pozornost. V zavodih in drugih zdravstvenih ustanovah, mobilno službo in z vedno soboljšajimi metodami zdravljenja, se danes uspešno lotevamo pravljenja domala vseh oblik govornih motenj. Takim ljudem je potrebna tudi onemogočeno opravljanje mnogih poklicev, v izbranih položajih pa imajo manj možnosti za uspeh. Ovire so pri opravljanju poklicev v prosveti, redarstvu, družbenih službah, upravnem in delegatskem sistemu, ki jo imajo, so na sestankih in ne zagovarjajo svojih predlogov in stališč. Svoje zahteve pa bi lažje uveljavili z besedo, pa samo z glasovanjem.

V večini primerov so te osebe intelektualno zelo sposobne, ne potrebujejo nadpovprečno, zaradi prizadetega govora pa svojih intelektualnih sposobnosti ne morejo razvijati ali pa jih težko povsem razvijejo. Strokovnjaki v različnih usta-

novah so s svojim znanjem izredno pomembni za govorno moteno osebo in njihove svojce, vendar ne morejo zagotoviti vseh tistih oblik pomoči, ki so pomembne za vsakdanje življenje. Danes si moramo prizadevati za mobiliziranje in organiziranje različnih virov vzajemne pomoči in samopomoči.

Društvo za pomoč osebam z govornimi motnjami združuje predvsem govorno motene, njihove starše, svojce, prijatelje, skratka vse, ki želijo sodelovati in delati v njem. Pomembno je, da delajo v društvu tudi strokovnjaki; tako je mogoča drugačna, bolj neposredna terapija, omogočen je boljši pretok podatkov in informacij; mogoča je enakopravna izmenjava stališč, ki pa je v delovnem okolju strokovne ustanove največkrat otežena.

Namen društva je omogočiti govorno motenim osebam, da delujejo na področjih, ki jih v redni terapiji ni mogoče razvijati (npr. dramski krožek, lutkovni krožek, plesni krožek, fotografski krožek, planinski krožek, pevski zbor, predavanja in debatni večeri z različnimi strokovnjaki).

Z razvijanjem različnih oblik družbenointeresnih dejavnosti v društvu bo rehabilitacija govorno motenih uspešnejša, njihovo življenje bolj polno, bolj vredno in smiselno.

Navajamo nekaj statističnih podatkov o ljudeh z govornimi motnjami in o dejavnosti strokovne pomoči v SR Sloveniji tem osebam.

Zdravko Omerza, pomemben slovenski logoped, je v svoji knjigi Logopedija iz leta 1959 navedel, da so v letu 1947 pregledali vse otroke na takratnih ljubljanskih osnovnih šolah in odkrili 5 odstotkov otrok z govornimi motnjami.

Leta 1971/72 so študenti Visoke defektološke šole pregledali govor 1355 otrok, starih od 7 do 16 let, in ugotovili 20 odstotkov govornih motenj (od tega 52 odstotkov dislogije, 8 odstotkov jecanje).

Duška Vuletič v svoji knjigi Poremečaji izgovora – leto 1987, navaja še: 35 odstotkov govornih motenj v predšolski dobi, v šolski dobi 5 odstotkov – prvošolci, okrog desetega leta je teh le še 8 odstotkov, z raziskavo govora študentov pa so ugotovili 4 odstotke govornih motenj (to pa je obenem tudi odstotek odraslih oseb z govorno motnjo).

Iz teh podatkov (od leta 1959 do leta 1987) razberemo, da število govorno motenih oseb narašča, kar je verjetno tudi posledica vse večje industrializacije, tehničnega razvoja in vse večjega pomena verbalne komunikacije.

Logopedija je zelo mlada veda. Prvi kongres Mednarodnega društva za logopedijo in fonistijo je bil na Dunaju leta 1924.

V Sloveniji pa je bil ustanovljen na pobudo Vinka Mazija prvi

logopedski oddelek v Ljubljanski gluhohejnišnici 2. januarja 1942. Med vojno oddelek ni redno deloval, leta 1947 pa je delo na njem ponovno zaživel. Logopedija kot samostojna strokovna veja pa je v bistvu zaživela šele po letu 1956. Takrat je bila ustanovljena katedra za logopede pri Višji pedagoški šoli v Ljubljani. Logopedška služba se je začela uvajati v osnovne šole, tedanje posebne osnovne šole, zdravstvene ustanove in kasneje tudi v vzgojno-varstvene organizacije. Leta 1976 je bilo v SR Sloveniji redno zaposlenih 54 logopedov, leta 1979 pa že 74. Zadnji podatki logopedске sekcije pa navajajo, da je bilo v letu 1985 135 logopedov, v letu 1987 pa 154.

Že ustanovni občni zbor je opredelil smisel prizadevanja za nemoteno delovanje tega društva. Iz programa dela Društva za pomoč osebam z govornimi motnjami razberemo zelo živahno delovanje društva v drugem polletju letošnjega leta. Tako je predvideno, da bo društvo vsakih 14 dni strokovno pomagalo članom pri reševanju osebnih socialno-pravnih težav. Julija in avgusta so se enkrat na teden sestajali

pacienti pod terapevtskim vodstvom (da bi se logopati pogumno lotili vsakdanjih opravil – npr. kupovanja vozovnic, posli v banki, nakupovanja idr.). V septembru je predviden poseben izlet na Vršč, kjer bi se logopati spoznali in vključili v skupinsko dinamiko. Istega meseca načrtujejo kulturno prireditve v Zavodu za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani, kjer naj bi z recitacijami, kratko igro, lutkovno predstavo in z glasbenimi točkami obogatili spored in dokazali svoje sposobnosti v prosti in umetniško oblikovani besedi. Novembra bodo debatni večeri in predavanja: Kako uspešno premagujemo govorne motnje, ob koncu koledarskega leta (decembra) pa naj bi bolj pospešeno razvijali interesne dejavnosti v različnih krožkih (v izraznem plesu, v fotografskem krožku) ter telesnovzgojne spretnosti.

Že samo bežen pogled v program dela tega komaj rojenega društva nam kaže bogato vsebino, ki naj rabi samo in predvsem težko preskušano govorno prizadetemu človeku.

BOGO JAKOPIČ

Fotografija: Marjan Pal

Osnovna šola izgublja svojo socializacijsko moč

Velike spremembe so v povojnem času doletele tudi osnovno šolo, ki se je sicer podaljšala za več let, posodobila v učni opremi in prostorih, pa vendarle je njena socializacijska moč začela upadati. Države, ki so vlagale ogromna sredstva v industrializacijo, so omejevale izdatke za kakovostno delo šol, slabe plače učiteljev in profesorjev pa so povzročile opuščanje prosvetnih poklicev in negativno selekcijo učiteljsstva. Šola, ki je bila sprva namenjena po svoji zasnovi otroku, njegovemu večstanskemu razvoju in njegovemu postopnemu duševnemu osamosvajanju in socialni vzgoji k človečnosti, je postajala vedno bolj storilnostna. Storilnostne šole pa ne zanimajo svojevrstne socialne potrebe otrok, psihološke posebnosti njihovega razvoja in posredno predvsem koristi države, interesi znanosti in neposredne potrebe hitre industrializacije.

Neopazno in tiho so bili iz šole izrinjeni pedagoški in psihološki vidiki šolskega dela in so namesto njih prodrli principi industrijske družbe: poudarjena storilnost se kaže v preobrnih učnih načrtih, v prehitrem podajanju pretežke snovi, vse to pa presega zmogljivosti otrok. Namesto vzgojnega dela in oblikovanja otrok v človečnosti uvaja šola tekmovalne metode, merjenje hitrih storitev s testi, brisanje individualnih razlik, prežgodnji perfekcionizem, hladnost med učiteljem in učencem, odmik od staršev, brezbriznost do usode otrok itd.

Osnovna šola zato izgublja svojo socializacijsko moč, vse več učencev in staršev jo doživlja kot brezdušno nasilno ustanovo, odklanjajo jo tudi uspešni učenci in pri nekaterih otrocih postaja celo rizični faktor omaložena socializacija, saj ruši njihovo telesno, mentalno in socialno zdravje.

MILICA BERGANT

Permisivnost v vzgoji

Razvajanje, dopuščanje ali kot pravimo s strokovnim izrazom dandanes »permisivnost« v vzgoji je problem ne le v Združenih državah Amerike in v razvitejših evropskih državah, pač pa tudi naš. »Naj se znori in uživa in se veseli, saj ko bo odrasel, bo vsega konec in moral se bo zresniti. Nudimo mu pač vse, kar mu lahko, naj ima vsaj nekaj od življenja. Zakaj bi ga gnajvali, mu jemal ves pogum in utrjeval v njem komplekse? Včasih zna biti neprijeten, toda ko bo zrelejši, bo že domel, kaj je prav in kaj ne.« Na tak in podoben način modru-

jejo starši in iščejo opravičila za svoje spodrsilaje v vzgoji. Res so to bolj opravičila, da si pomirijo lastno vest in pa, da odgovarjajo na pomisleke in pripombe drugih.

Opravičujejo se, da nimajo moči, da bi otroku karkoli odrekli, da sami ne vedo natančno, kako bi otroka usmerjali, da si ne najdejo in ne vzamejo časa za nj, ker so preveč okupirani s seboj, da bi se lahko posvetili še otroku. Včasih je tak odnos staršev do otrok kar neposredno usoden. Nemalokrat se je zgodilo, da so

Pomagajmo prvošolčkom s težavami

Novost: prostovoljno delo v malih skupinah

Že po nekaj dneh ali tednih lahko tovarišica v prvem razredu osnovne šole opazi, da se nekateri učenci težko prilagajajo. Pregled šolskih novincev dokaj zanesljivo pokaže kdo se bo moral šolati v prilagojenem programu ali pa odložiti šolanje za eno leto. Vendar pa so razlike med otroki še vedno zelo velike in prav je, da je tako. Drugačnost otrok ni samo pedagoško zlo, ampak predvsem življenjska resničnost, ki prinaša v razred pestrost in živahnost, nove in presenetljive položaje. Prav zaradi neverjetno različnih osebnostnih lastnosti otrok učiteljevo delo nikoli ni docela predvidljivo. Hkrati ob dojemanju učne snovi poteka zelo zapleteno socialno učenje, ki po pestrosti in obsegu medčloveških stikov presega bivanje v vrtcu, še bolj pa družinsko življenje. Za večino otrok so takšne okoliščine spodbudne, sami tudi zmorejo uravnati obseg svojega socialnega polja, manjšina pa se težko znajde. Postanejo zadržani, boječ ali pa pretirano nemirni, zelo poudarjeno kažejo svoje šibke točke v telesni nerodnosti, manj spretnem govoru, ročni nespretnosti in podobno. Nevarnost je, da si ob takšnem otroku ustvarimo sliko predvsem ali pa celo izključno na podlagi tega, česar ne zmore in ne zna v zanj najzahtevnejših življenjskih okoliščinah. Končna faza v tako potekajočem neugodnem razvoju dogodkov pa je stanje ko otrok to negativno predstavo sprejme in sprejme kot svojo resnično podobo, kot svoj pravi »jaz«.

Kako preprečiti ali omiliti neugoden osebnostni razvoj ogroženih prvošolčkov? Ponavadi iščemo rešitev v že izdelanih oblikah pomoči elementarne, delno pa tudi v ozaveščanju in vodenju staršev. Vendar s tem možnosti še niso izčrpane.

V Vzgojni posvetovalnici v Mariboru že nekaj let opravljamo vzporedno obliko pomoči, ki temelji na prostovoljnem delu zunanjih sodelavcev v mali skupini. Teoretsko izhodišče tako organizirane pomoči je spoznanje, da je socialno učenje pa tudi pridobivanje elementarnega znanja in spretnosti zelo olajšano, če je skupina otrok izrazito majhna. V prvem razredu pomeni to skupino treh do osmih otrok, ki imajo eno ali več opisanih težav. Skupina se oblikuje šele potem, ko so starši seznanjeni z razlogi za vključitev njihovega otroka v malo skupino in če se s tem strinjajo. Predstavljen jim je tudi prostovoljec, ki se bo vse šolsko leto enkrat na teden srečeval z njihovim otrokom.

Doslej smo sodelavce iskali med študenti pedagoške akademije in v nekaterih srednjih šolah. Predvsem zaradi organizacijskih težav (natrpan in neustaljen

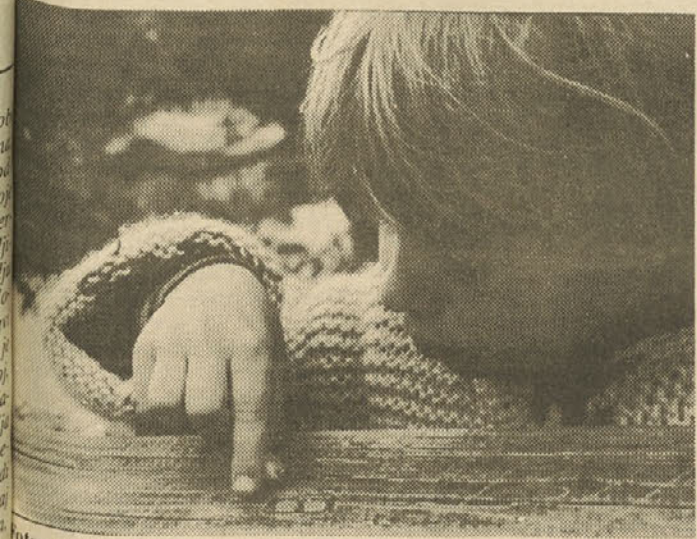
urnik študentov, ki ga pogosto ni bilo mogoče uskladiti z ritmom dela v osnovni šoli) pa smo v preteklih dveh letih največ sodelovali z bližnjo srednjo družboslovno šolo, in sicer z dijaki 3. letnika. Iz leta v leto nas preseneča velik odziv tretješolcev na naše vabilo k sodelovanju. Vsako leto pridobimo 45 do 50 sodelavcev, in to iz vseh štirih vzporednic omenjene šole. Začetni odziv je še večji, že med usposabljanjem pa kandidati pridobijo izkušnjo, ali bodo prostovoljno delo lahko uskladili s svojimi učnimi in drugimi vsakdanjimi obveznostmi, predvsem pa s svojimi pričakovanji. Zakaj ravno tretješolci? Povedano poenostavljeno: v prvem in drugem letniku še niso dovolj zreli, v ospredju je njihov »boj za obstanek«, v četrtem letniku pa se že usmerijo naprej, dokončno izbiro študija in pripravo nanj.

Delo v skupini, ali ura srečanja z otroki, ima dve poglavitni sestavini. Učna pomoč temelji na vajah za delo z učenci, ki imajo posebne učne težave in sta jih za prve razrede osnovnih šol pripravili Angelca Žerovnik in Danica Golli z ljubljanskega Pedagoškega inštituta. Komplet vaj (vsak učenec dobi lično mapo s 53 vajami na listih velikega formata) je opremljen s priročnikom, ki daje izvajalcu možnost, da se na uro temeljito pripravi.

Usposabljanje sodelavcev je namenjeno predvsem drugi sestavini ure: spoznavanju zakonitosti delovanja male skupine, sproščanju osebnostnih potencialov, premagovanju konfliktov in tehnikam demokratičnega vodenja skupine. V posamezni skupini prvošolčkov sta praviloma dva sodelavca, ki se izmenjujeta v vlogah moderatorja in dejavnega opazovalca dogajanja v skupini. Vlogi nista ostro ločeni, drugi hkrati deluje tudi kot začasen pomočnik vodji skupine. Sprotne konzultacije s sodelavci, prav tako enkrat na teden omogočajo izmenjavo izkušenj med različnimi skupinami, predvsem pa se prenašajo ideje, ki dopolnjujejo vaje ali pa jih nadomeščajo z drugimi oblikami zaposlitve. Usposabljanje poteka predvsem na podlagi izkušenskega učenja, pogosto simuliramo situacije v razredu z igranjem vlog posameznih učencev.

Priprave na delo v skupini in konzultacije vodita psiholog in sociologinja, in sicer v štirih skupinah s približno desetimi prostovoljci. Sodelavci v Vzgojni posvetovalnici so se že navadili, da so to zelo živahne ure in jih ne preseneča več, da se tudi skozi stene bližnjih prostorov razlegajo smeh in posamezni močnejši glasovi, včasih iz sproščene veselja, včasih pa tudi zaradi napetosti in stiska.

FRANCE PROSNIK

Fotografija: Marjan Pal

Pravilen odnos do svojega otroka imajo tisti starši, ki gledajo na otroka samostojno osebnost, ki je že od malega, čeprav še nezrela, vendarle enakopraven član družine. Vedo, da je treba otroka usposobiti za to, da bo spoštoval pravila medsebojnega življenja v družini, med ljudmi in da bo prevzemal potrebne družbene dolžnosti. Taki družinski odnosi so najprimernejši za to, da se bo otrok naučil pravičnega, enakopravnega sožitja med ljudmi in si bo privzgojil temu primerno ustvarjeno življenje in moralne lastnosti. (M. J. PAN)

tak otrok je potem razumljivo vseskozi v konfliktu z okoljem, prepričan, da ga vsi zapostavljajo, zaničujejo in sovražijo. Tem bolj je razumljivo, da sam sovraži in odklanja vse. Prepričan je, da so se vsi zarotili proti njemu, da so problematični in da je njegovo vedenje normalna in razumljiva reakcija na nenormalno okolje.

VINKO SKALAR

Iz knjige Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času, ki jo je izdala Zveza prijateljev mladine Slovenije v letu 1987

Iz prakse za prakso

Ob medsebojnem spoštovanju odraslih bo otrokov svet lepši

Otrok mi vrača to, kar mu ponudim

Saj pravzaprav ne vem, kje naj začnem. Toliko misli mi beži skozi možgane. Težko je povedati in pokazati vse tisto, kar je v tebi, vse tisto, kar se ti počasi zdi samoumevno, pa če je še tako drugačno. Morda bo še najboljša, če začnem z mislijo Pearl S. Buckove, ki jo je napisala v svoji knjigi Moja punčka ne bo nikoli odrasla. Misel je sicer namenjena staršem, vendar tudi nam pove pravzaprav vse.

»Če se vam ni rodil otrok cel in zdrav, kakor ste upali, temveč pohabljen in prizadet na telesu ali na duhu ali pa mogoče na obojem hkrati, ne pozabite, da ima otrok pravico do življenja, naj bo že tako ali tako, in pravico do sreče, ki mu jo morate sami najti. Bodite ponosni na svojega otroka, sprejmite ga, kakršen pač je, in se ne menite za besede in poglede tistih, ki ne znajo nič drugega. Vaš otrok je velikega pomena za vas in za vse otroke. Odkrili boste veselje, kakršnega še slutiti ne morete, če boste napolnili življenje zanj in z njim. Kvišku glavo in pojdite svojo pot naprej.«

Svet, v katerega se ta otrok rodi, le-tega sprejme ali odkloni. In nemalokrat se nam zgodi, da ta konflikt traja celo življenje. Sprejemanje je edina možna oblika odnosa do tega majhnega otroka. Ko to spoznaš, je pravzaprav vse drugo čisto preprosto. Ti sprejmeš njega in on sprejme tebe. Ko je ta zveza vzpostavljena, se lahko šele začne tvoje pravo delo. Otrok bo sprejel informaci-

jo, nasvet, usmeritev, celo prepoved od človeka, ki ga ima rad, spontano. Izpolnjeval bo zahteve, ki jih bo razumel veliko kasneje ali pa nikoli, so pa zanj temeljnega pomena. Velikokrat ni tako zelo preprosto biti pedagog – vsako jutro se že ne zbudiš dobre volje, razumevajoč in ne vem kaj še vse. Preprosto – neskončno zoprni si. Ko pa ti in tvoje razpoloženje vstopita v mali svet, kjer preživiš pol svojega življenja, razpoloženje pustiš kar pred vrati. In res je, da te razpoloženje tam tudi počaka.

Odkrit in pošten odnos med terapeuti je gonilo vsakega skupnega dela. Iz tega odnosa človek ne črpa samo znanja in izkušenj, ampak tudi voljo in veselje, da vse to znanje uporabi.

Ko spoznaš, da je smeh bolj nalezljiv kot slaba volja, je tvoj vsakdanjik veliko zanimivejši.

Vsak dan opazujem starše, ki se bojujejo za tega svojega otroka. Vidim, da je njihova volja veliko večja od težav, ki jim velikokrat ni konca; mora jih spoštovati. In če si pripravljen vstopiti v to njihovo, včasih tudi težko življenje, je vez že ustvarjena. Ob medsebojnem spoštovanju odraslih je otrokov svet lepši in bogatejši.

Če ob tem pomislim še, da je tisto, kar mi ta otrok daje, to, kar sem mu jaz ponudila, si ne morem kaj, da ga ne bi imela rada.

NUŠA VODNIK
(Iz glasila Žarek, ki ga izdaja VVO Kranj)

Žarek iz Gorenjske

Vzgojno-varstvena organizacija Kranj je naslovila svoje glasilo Žarek, namenjeno pa je vprašanjem predšolske vzgoje v vrtcu in doma. Uredniški odbor želi, da bi žarek oblikovali starši, vzgojitelji in drugi strokovnjaki s področja predšolske vzgoje. V prvi številki so zanimivi prispevki o pomenu telesne vzgoje za najmlajše, o ozračju v vzgojno-varstvenih organizacijah, o pripravah na vstop v šolo in še kaj.

Kranjčanom želimo čim manj težav pri snovanju naslednjih števil in čim več novih sodelavcev. Še naslov, kamor lahko pošljete prispevke: **ŽAREK, glasilo delavcev VVO Kranj, Cesta Staneta Žagarja 19.**

Pred sto leti

Zabavišče slovenskim otrokom (1887)

Pred sto leti je izšla prva knjiga, namenjena vzgojiteljicam takrat še redkih slovenskih otroških vrtcev. Napisal jo je učitelj, pesnik in pisatelj Anton Funtek in ji dal naslov Zabavišče slovenskim otrokom. Izšla je pri društvu Narodna šola, ki so ga ustanovili slovenski učitelji leta 1871 z namenom, da bi podpirala šolo in skrbela za nabavo novih učil in drugih učnih pripomočkov. Društvo je sklenilo, da bo začelo izdajati tudi mladinske knjige, vendar je v letih 1886 in 1887 izdalo le tri, zadnja med njimi je bila Funtkova. V uvodu h knjigi piše Odbor Narodne šole:

»Sedaj, ko se na več krajih snujejo slovenski otroški vrti, potrebno je zares, da se zbere gradivo, katerega doslej niso imele otroške vrtarice slovenske. Vrh tega misli odbor 'Narodne šole', da bi pridružen knjigo s pridom čitali tudi učenci ljudskih šol: učiteljcem pa podaja pesemce z navodilom, kako se izvršujejo razne otrokom priljubljene igre pri telovadbi, pri šolskih izletih in veselnicah. Nekaterim pesmim primerni napevi nahajajo se po šolskih pesmaricah, drugim pa morda kak glasbenik zloži prikladne

napeve. Pri sestavi te knjige ozirajo se pisatelji na boljše strokovne knjige te vrste; vendar pesmi niso zgolj prevodi, nego tudi samostalno delo.«

Veliko pesmi v tej knjigi je prevedel Josip Cimperman, ki je dal za objavo posebno-dovoljenje. Knjižica obsega 55 strani, pesmi pa so razdeljene na enajst poglavij: Jutranje in uvodne pesmi, Koračne pesmi, Igre s hojo, skačkanjem, tekanjem in skakanjem, Igre v krogu, Nazorne igre, Igre s prsti in rokami, Igre z žogo, Igre s kroglo, Pesmi za stavljenje, Sklepne pesmi, Raznotere pesmi... Pri nekaterih pesmih in vseh igrah so navodila vzgojiteljicam. Nekatere pesmi so jezikovno dokaj okorne in z izrazito poučarjenim moralnim naukom. Kljub tem pomanjkljivostim pa je delo pomembno, ker je to prvi priročnik za slovenske otroške vrtce. Takih priročnikov je izšlo v obdobju avstro-ogrske monarhije pri nas zelo malo. Funtkovo knjigo je dopolnil in dodal napeve učitelj Ivan Mercina. Pod naslovom Igre in pesmi za otroška zabavišča in igre, šole jo je izdal Družba sv. Cirila in Metoda leta 1893.

Izgovor še ni laž

Izgovor je opravičilo, pri katerem ne povemo pravega, resničnega vzroka. Majhni otroci se še ne znajo lagati. V šalah se pripoveduje, kako otrok po nerodnosti razkrije laž odraslih: »Oči je rekel, naj rečem, da ga ni doma.« Toda z leti se tudi otroci navajajo na izgovarjanje in tajejanje ter postanejo pri tem celo zelo premeteni.

Majhni otroci se veliko pregovarjajo in izgovarjajo, ker nočejo posojati igrače:

Daj mi avtomobilček

Ciril: Daj mi avto.
Borut: Ne dam ti ga.
Ciril: Zakaj mi ga ne daš?
Borut: Ker je moj in ker tudi očka ne pusti.
Ciril: Pusti očka. Saj ne bo vedel.
Borut: Ne, ne bom. Pojdi domov. Dosti te imam, ker me kar naprej prosiš za avto.
Borut, 3. razred

Posodi mi barbiko

Maja: Posodi mi barbiko.
Tina: Veš, ne morem, preveč je lepa.
Maja: Daj, no. Vrnila ti jo bom zvečer.
Tina: Ne morem, zvečer grem k babici.
Maja: Potem pa mi jo daj do jutri.
Tina: Tudi jutri me ne bo doma.
Maja: Pa mi jo daj za zmeraj.
Tina: Ja, še kaj.
Tina, 3. razred

Za majhne otroke je najpreprostejše, da se sklicujejo na zapovedi staršev. Ni pa zmeraj lahko ubraniti svoje igrače pred vsiljivimi prosilci, treba si je izmišljati nove in nove izgovore, dostikrat se stvar konča z begom, iskanjem zaščite pri odraslih ali pa z bunkami in jokom.

Drug otroški problem je, da se jim večkrat ne ljubi delati ali učiti se. Izmišljajo si kolikor toliko verjetna opravičila:

Vseeno boš šla k baletu

Nina: Danes ne bi šla k baletu. Slabo mi je.
Mama: Nič se ne izgovarjaj. Šla boš.
Nina: Glava me boli.
Mama: To si izmišljaš. Čisto nič nisi blela in tudi oči nimaš bolnih. Nič ti ni. (Moral sem iti k baletu.)
Nina, 6. razred

Nisem se mogel naučiti

Učiteljica: Marko, kaj so homologni organi?
Marko: Tovarišica, posodil sem zvezek Andreju, pa mi ga ni vrnil. Včeraj smo imeli tekmovanje iz kemije, jutri imamo občinsko tekmovanje iz matematike...
Učiteljica: Da, da, že vidim, da nič ne znaš. Glej, da se boš naučil do drugič.
Marko, 8. razred

Otrokom je treba veliko govoriti in jih prepričevati, da se izognejo delu ali učenju, vendar odrasli njihovim izgovorom ne verjamejo kar tako. Starši in vzgojitelji se večinoma držijo načela, da se otrokom ne sme popuščati, da se ne bodo polenili.

Tudi prijatelji ali prijateljice utesnjeni biti vsiljivi in se jih je težko odkrižati, vendar si bistroumen mladostnik zna izmišljati prepričljive izgovore:

Lahko pridem k tebi?

Še dve uri časa imam. Odprem televizor. Vrtijo film, na katerega čakam že pol leta. Krasno. Nenadoma zaslišim zvonjenje telefona.
– Ja, prosim.
– Živio, tukaj Sabina. Katja, nimam kaj delati. Pridem k tebi.
– Sabina, oprosti, ampak jaz imam trening. Zdajle grem. Res mi je žal. Adijo.
– Adijo.
Potem v miru gledam film do konca.
Katja, 8. razred

Kaj je lahko šotor

Ob besedi šotor nas večina pomisli na poletje, taborenje, preživljanje počitnic, povezava šotor – otrokova igrača pa nam ni najbližja. Pa vendarle otroci v igri pogosto izražajo potrebo po lastnem kotičku (hišici, šotoru, tako ali drugače zagrajenem prostoru...) za igro. Spomnimo se številnih rešitev, ki jih otroci najdejo sami: »šotor« npr. naredijo s pomočjo stolov in odevi, s premični-

mi deli kavča, z blazinami ali na prostem ob drevesih...

Zanimiva in privlačna rešitev so novi šotori »KOPA« (oblikovalca: Žare Lipušček, Sergio Gobbo), ki jih izdeluje Novoteks. Novo mesto. Šotor daje veliko igralnih možnosti tako predšolskim kot osnovnošolskim otrokom, saj s svojo preprosto obliko in izvedbo otroke spodbuja k iskanju novih načinov igranja

Reci bratu za motor

»Ti, reci bratu za motor, da se bova malo vozili,« mi je predlagal prijateljica. »Ne, če mi plašaš deset milijonov,« sem odgovorila. »Pa ne?« je vprašala malce užaljeno. Htela sem se izgovarjati: kako je: če prehitro ustavljaš, ti motor ugasne; če prepočasi, prav. Prav težko ga je voziti. Zadnjič je brat padel in se ves potolkel. Sedaj no, če želiš... »Ne, ne. Kar naj ima svoj motor. Jaz se nočem z njim,« mi je rekla prijateljica, jaz pa sem bila rešena. Moja, 8. razred

Mladostniki znajo kar dobro braniti svojo zasebnost. Zadnjič pa izgovarjanja in pretvarjanja je skoraj tako imeniten kot tisto zbiranje Twainovega Toma Sawyerja, ko je z navidezno težkim stiskom dopuščal prijateljem, da so namesto njega pleskali ograjo.

Izgovor je največkrat odklonilen odziv na prošnjo, ukaz ali zahteva. Po jezikovni strani so zanj značilni zanikani naklonski glagoli (ne morem, ne smem, ne dovolijo mi), zanikani pogojniki ali sedanjiki (če ne šla, ne dam), vljudnostni izrazi (oprosti, žal mi je) in podobno. Mladostniki ne bo odkrito priznal: izmišljam si, lažem ti, izgovarjam se, pogosto naslovnik včasih očita: izgovarjaš se, izmišljaš si, lažeš, hinaviš, ni ti laganju se uporabljajo prav taka jezikovna sredstva kot pri pripovedovanju resnice. Včasih se neiskrenost prepozna po gostobesednosti, negotovosti v vedenju ali pa neskladnih med izjavami.

Ko smo se v šoli pogovarjali o moralni strani izgovarjanja, so učenci rekli: Izgovarjanje ni pošteno, vendar se včasih splača. Menili so, da strogi vzgojitelji ali vsiljivi prijatelji velikokrat sami krivi, da nalagani. Res je tudi, da se izgovarjanja navzamejo otroci od odraslih. Pogosto dobijo naročilo: »Reci, da me ni doma.« Dostikrat poslušajo razne vljudnostne izgovore: »Ne morem poskusiti vašega kodravnika mi je predpisal dieto.« »Zdaj pa moram iti. Žena me čaka.«

Mislím, da ne smemo obsojati kar vseh izgovorov. Nekateri sprejemljivi, z njimi se zavarujemo pred neprijetnimi ali vsiljivimi ljudmi in neupravičenimi zahtevami. Kdaj pa kdaj je treba reči: ne; če dovoljeno reči: nočem, pa rečeš: ne morem. Seveda pa človek, ki stalno izmika pred službami in izpolnjevanjem obveznosti, škoda sam sebi.

FRANCE ŽAGAR

ZA USTVARJALNEJŠI POUK IN ŽIVLJENJE

Raziskovanje usvarjalnosti je bilo že od nekdaj zelo mikavno opravilo. Na vprašanje, kaj je ustvarjalnost, so skušali odgovoriti že mnogi, manj pa so se ukvarjali z njenim razvijanjem. Dejavnost ustvarjalnosti je posameznik v sodelovanju z družbo, lahko pa rečemo, da je dejavnost ustvarjalnosti družba, če spodbuja posameznika. Začeti pa je treba že pri najmlajših, pri tem imajo velik vlog vlog vzgojitelji in učitelji. Tako opiše pojem ustvarjalnosti dr. Norbert Jaušovec v knjigi Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti, ki je izšla pred nedavnim pri Državni založbi Slovenije.

Po predstavitvi pojma ustvarjalnosti pisec v osrednjem delu knjige obravnava metode poučevanja, ki razvijajo učenčev ustvarjalnost. Učencu je treba dati dovolj priložnosti za reševanje problemov, pouk mora temeljiti na razvojnih značilnostih posameznih obdobij in biti zasnovan tako, da omogoča učencu napredovanje in ga spodbuja k razmišljanju na višji ravni. Metoda poučevanja, ki jo pisec pri-

kazuje, je nastala ob sodelovanju učiteljev in učencev v večletnem poskusu, razvija pa splošne metode razmišljanja in obelodanjanja učencu, da pogleda na predmetu, ki se ga Metodo opredeljuje pet teorij, njih določil in vsako je posebej razčlenjeno. V zadnjem delu knjige spregovori dr. Jaušovec o razvijanju otrokove ustvarjalnosti v družini – zaščitniški in ritativni odnos staršev zavira otrokovo ustvarjalnost, otrok kjer otrok lahko svobodno, kopravno in odgovorno deluje pa jo spodbuja.

Knjiga je namenjena vsem, se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, zlasti učiteljem, študentom in staršem. Številni zgledi napotki naj bodo le usmeritve, ne pravila, »za uspešno spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti pa je prav učiteljeva in vzgojiteljeva ustvarjalnost tisto, kar najbolj koristi otroku, da tudi razvije svoje ustvarjalne potencial.« piše avtor v uvodu.

Priročnik je ilustriral Marjanca Prelog.

L. L.

morda to prostor, ki ga otroci uredi tako, kot je bilo dopolnilo pri zoboizdravniku, spet drugo to prostor, v katerega povabimo enega ali dva prijatelja in otroci se pogovarjajo, igrajo družabne igre...

Zanimivo je tudi daljše spremljanje igre otrok s šotorom. V tem ko je bil šotor nekaj tednov postavljen v igralnici (in v stanovanju), se je začetna velika »kotiček« igranje nekoliko zmanjšala, vendar je šotor doval vedno večji pomen za potomezne otroke ob zelo različnih trenutkih. Ob vsakodnevnem gajanju v igralnici so otroci šotor doživljali kot zaseben, intimen kotiček, v katerega so se lahko umaknili, če so želeli biti za nekaj časa sami, ali morda s prijateljem, če so se želeli igrati drugače, kot se je igralo več otrok, če so bili na nekoga žalostni...

Šotor je bil za otroke »majhen azil« v »velikem« prostoru, majhen kotiček, v katerem so se lahko počutili bolj varni, bolj varni, ali pa so prostor izrabili za številne igralske dejavnosti, ki so jih svoji naravi vezane na en ali več majhnih prostorov.

LJUBICA MARJANOVIČ
UMEK

Kako naj bo opremljena učilnica za slovenski jezik

Iz prakse
za
prakso

Časi, ko so nas poučevali slovenski jezik zgolj s »tablo in kre-
do« in tu pa tam s kako knjigo, ki
je morda premogla šolska ali
domača knjižnica, so že zdavnaj
minili. Danes, ob vedno bolj raz-
vijajoči se tehniki in ko vsako leto
zade dovolj leposlovnih in stro-
kovnih knjig, uporabnih pri pou-
ku slovenskega jezika, in jih
lahko imamo vsaka šolska knjižnica,
pouk lahko pesterjši in zanimi-
vejši. Ne glede na to da učitelji
slovenskega jezika vedno znova
pogotavljam, kako nam vendarle
prilagodimo delovni zvezki, so-
vredne jezikovne vadnice in beri-
dne.

in uporabimo le nekatere, oziro-
ma v takšnem vrstnem redu in
količini, kot se nam zdi potrebno.
Obstajajo tudi **diaprojektorji**
s **kasetofonom**, tako da lahko
pred predvajanjem posnamemo
spremno besedilo.

Stalno dopolnjujemo **kasete za**
slovensko književnost. Besedilo
lahko prilagodimo diapozitive.
V kaseto diaprojektorja jih razvr-
stimo v takem vrstnem redu, kot
teče beseda na kaseti.

Šola v prihodnje ne bo mogla
več brez **videorekorderja** in **tele-
vizorja**. Na TV je že toliko zani-
mivih oddaj, ki jih lahko posna-
memo in predvajamo pri pouku
slovenskega jezika.

ge strokovne knjige s področja
jezika in književnosti. Te knjige
so sicer lahko tudi v skupni stro-
kovni knjižnici, če jih je na voljo
manj. Sicer pa si jih tovarišice
med seboj izposojamo (npr. Žive
besede – Berte Golob, Mladi no-
vinar – Mance Košir, zbirka
Obrazi idr.). V učilnici naj bosta
tudi **zemljevida Slovenije in Ju-
goslavije**, kar pride prav ob
obravnavi književnikov ali neka-
terih beril. V omari pa **učni lističi**
za vaje pri jezikovni vzgoji.

Učenci naj obvezno poleg jezi-
kovne vadnice in berila ter pred-
pisanih oziroma dogovorjenih
zvezkih tudi **literarne mape**, ki jih
dopolnjujemo s književno teori-
jo. Škoda, da na Pedagoškem
inštitutu pri Univerzi Edvarda
Kardelja ni več mogoče naročiti
delovnih zvezkov Premagovanje
jezikovnih težav v OŠ: Besede
naše so žive, avtorice Vike Slabe
in Olge Kunst-Gnamuš – 1981.
Če imamo vsaj en izvod še, lahko
naredimo z njegovo pomočjo de-
lovne naloge za učence, če pa
imamo teh zvezkov vaj za en ra-
zred, jih učenci vseeno lahko
uporabljajo, s tem, da rešujejo
naloge v svoje zvezke. Zelo upo-

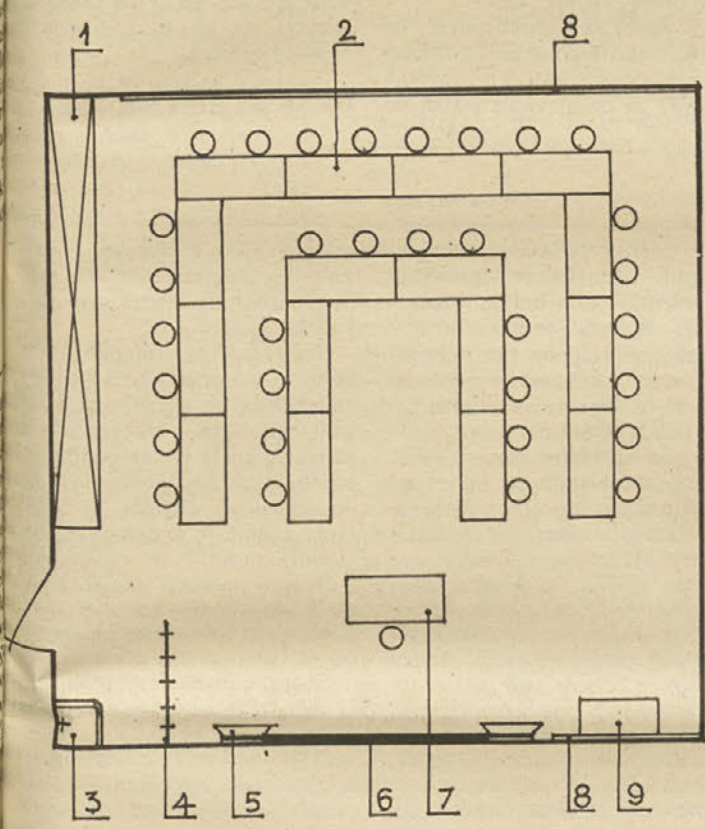
raben je bil tudi delovni zvezek
Premagovanje pravopisnih te-
žav, istih avtoric, 1980. Če ga še
imamo, lahko naredimo vsaj uč-
ne liste za učence. **Delovni zvezki**
za učenci bi bili tudi na višji stop-
nji zelo zaželeni.

Vsa učila in opremo, o kateri
smo tu govorili, lahko naročimo
pri Slovenijalesu, oddelek za uči-
la in opremo šol.

Klopi v učilnici so lahko razvrš-
čene klasično, vedno več šol (in
tudi učencev) pa se ogreva za
razvrstitev klopi v obliki črke U.
Moti morda to, da pada nekater-
im učencem svetloba na hrbet in
da morda težje vidijo na tablo.

Omari naj bodo različne: po-
polnoma zaprte ali z vitrino ali
odprte s policami ali pol z vitrino,
pol s polico. Izbira je pri Sloveni-
jalesu dovolj pestra.

Vemo, da domiselnosti in za-
misli za popestritev pouka našim
učiteljem ne manjka. Ta prispe-
vek naj samo potrdi to, kar mnogi
že delamo in prišepne kako idejo
tistim, ki še iščejo. Da pa se bo
marsikje ustavilo pri denarju, ni-
le resnično, ampak tudi nedo-
pustno.

LEGENDA
1 omar z vitrinami, 2 šolska mizica, 3 umivalnik, 4 stojalo za slike,
5 zvočnik, 6 šolska tabla, 7 kateder, 8 stenski pano, 9 mizica za
gramofon

Kako torej popestriti pouk?
S čim narediti uro prijetnejšo,
polnejšo, da ne rečem »krajšo«?
Eno sta prav gotovo metoda in
oblika dela, ki naj se čim večkrat
spreminjata. Toda danes o tem
ne bomo govorili. Poglejmo raje,
katere knjige, učna sredstva in
učni pripomočki so nepogrešljivi
v učilnici za slovenski jezik.

Nepogrešljiv je **grafoskop**, na-
meščen na posebni kateri na ko-
lesih in s predali, v katerih imamo
shranjene prosojnice, razdeljene
po temah. Prosojnice si bomo
moral izdelati sami, so pa upo-
rabne stalno. Snov na njih naj bo
podana v obliki miselnih vzorcev.
O njih uporabnosti smo že slišali.
Na letošnji razstavi učil smo la-
hko videli Iskrin najnovejši grafo-
skop, ki ga postavimo kamorkoli
na mizo. Grafoskop naj stoji pred
tablo, nad tablo pa imamo na-
meščen **projekcijsko platno** ali
pa je le-to vdelano že vanjo.

Vsaka učilnica naj bi imela **ka-
setofon** in **diaprojektor**, ki ju
imamo spravljena v omari. Ob
tabli na mizi naj bo nameščen
gramofon, oba zvočnika pa ima-
mo pritrjena na steni na vsaki
strani table. Gramofon je lahko
nameščen tudi v omari, če jo ima-
mo na sprednji steni, poleg table.
Tako je varnejši. Ob tabli naj bo
pravokotno na steno pritrjeno
kovinsko držalo, na katerem
imamo stalno obešene velike
stenske slike naših književnikov,
ki jih je pred leti založila DDU
Univerzum, izdal pa Zavod SRS
za šolstvo. Avtorici sta Alenka
Kozinc in Miljeva Tomc. Slike so
posnetek literarnih map. Can-
karjeva založba je pred leti izdala
1. album diapozitivov slovenskih
književnikov in z nestrpnostjo ča-
kamo naslednjega. Uporabni so
seveda le, če je naš diaprojektor
kasetni. Če takega imamo, lahko
vse diafilme, ki na šoli gotovo so,
razstrižemo, zložimo v okvirčke

Na razstavi učil v Ljubljani pa
smo bili prič, kako je pri pouku
uporaben tudi **računalnik**. Pri
tem nam bodo v pomoč tudi
učenci sami, saj, priznajmo, so
v tem pogledu naprednejši. Pa
zakaj jim ne bi omogočili, da
pokažejo, kaj znajo. Računalnik
navsezadnje ni več velika moda,
ampak potreba. Z malo domišli-
je lahko sestavimo program
– npr. preverjanje znanja iz knji-
ževnosti, tudi za slovenski jezik.

Na zadnji steni imamo pritrje-
ne **stenske panoje**, ki so lahko
prevlečeni z itisonom ali pa glad-
ki, beli. Na njih imamo pritrjene
stenske slike, ki jih izdelamo sa-
mi ali s pomočjo učencev, in so
v zvezi s snovjo, ki jo obravna-
vamo, da je učenci tako hitro ne
pozabijo. Pri tem bomo aktual-
ni! Spremljajmo **novosti v revijah**,
časopisih in obveščajmo
o njih učence. Iz časopisov izre-
žemo slike in besedilo ob podeli-
tvi različnih nagrad našim knji-
ževnikom, besedila jezikovnega
razsodišča, novosti iz domačega
in tujega filmskega platna, televi-
zijski spored s poudarkom na za-
nimivih oddajah. Na panojih imamo
stalen seznam knjig za **bralno**
značko, obvezno domače branje
idr. Pri tem naj nam pomagajo
tudi učenci.

Ob obravnavi nekega književ-
nika naredimo v razredu **razstavo**
njegovih del, ki smo jih dobili
v knjižnici, dopolnimo pa jih tudi
z deli, ki jih imajo morda učenci
doma.

Kaj od knjig naj bi imeli v učil-
nici oz. kabinetu za slovenski je-
zik? **Leposlovne knjige** si lahko
izposodimo v knjižnici. Pač pa bi
moral imeti v učilnici več izvodov
Slovenskega pravopisa, več
izvodov **Albumov slovenskih**
pesnikov in pisateljev, avtorjev
N. Grafenauerja in L. Suhodol-
čana, MK Ljubljana 1983. Zbir-
ko **Obrazi**, MK Ljubljana in dru-

Srečanja, izpovedi, zapisi

Prepletanje programa Gašperjeve bralne značke in dela zgodovinskega krožka

Prav nič nas ne presenečajo
nagibi pri izbiri letošnje vsebine
zgodovinskih krožkov, saj so se
učenci odločali praviloma za razi-
skovanje dejavnosti, ki so jo že
poznali in so z njo sodelovali v šir-
šem družbenem okolju. Tak primer
je nedvomno Osnovna šola
Valentina Vodnika v Ljubljani,
ki že več let uspešno povezuje
različne dejavnosti ob pouku. Pri
tem lahko opozorimo na zgledno
prepletanje programa Gašperje-
ve bralne značke in dela v zgo-
dovinskih krožkih.

Le v malokaterih šolah isti
mentor in tudi učenci sodelujejo
tako zagnano in uspešno pri obeh
dejavnostih. Prav mentorji in
učenci so tisti, ki spodbujajo
družbeno okolja k sodelovanju.

Odzivnost družbenega okolja,
zlasti izbranih pričevalcev, omo-
goča učencem, da kar najbolj
razvijejo svojo zavzetost. Izbrano
tematiko so učenci skušali spoz-
nati in predstaviti bolj celostno.
Pri tem so se porajali izvorni na-
слови, učenci Osnovne šole Va-
lentina Vodnika v Ljubljani so se
premišljeno odločili za naslov na-
loge: Matjaž je imel Korotan
v sreč.

Krožek se je odločil za predsta-
vitev osebnosti, katere dejavno-
sti in vrednote so že poznali.

V svoji vnemi so hoteli in tudi
uspeli razširiti že zapisane bio-
grafske podatke o inž. Pavlu Žau-
cerju-Matjažu.

Pogovarjali so se s številnimi
osebnostmi, ki so postale po-
membne vir podatkov in dodat-
nih informacij: Adriano Žaucer,
Cvetkom Zagorskim, Branko
Jurca, Olgo Vipotnik, Ivanom
Uraničem, inž. Nado Pupis, Bi-
netom Pibernikom, Olgo Kaste-
lic – Marjetko, Mitjo Ribičičem,
Borisom Čizmekom, Terezijo
Pršnik v Kotmari vasi in Jane-
tom Wuttejem – Lucem v Celov-
cu.

S fotografskim gradivom so
prikazali dejavnosti mladih zgo-
dovinarjev, zlasti številna sreča-
nja z Matjaževimi najobjimi sode-
lavci družbenega in političnega
življenja v domovini in zamej-
stvu.

Razmišljali so o Matjažu, nje-
govem boju za nacionalno in soci-
alno osvoboditev celotnega slo-
venskega prostora.

Zbrali so fotografsko in drugo
dokumentarno gradivo o dejav-

nosti Pavla Žaucerja v prav vseh
obdobjih njegove družbene in
politične dejavnosti.

Posebnost naloge, ki se tako
tesno povezuje z Gašperjevo
bralno značko, je ekskurzija na
Koroško, ki je pomenila neposre-
den stik s kraji in z najobjimi
Matjaževimi sodelavci v zamej-
stvu.

Obisk je presegel formalno in-
formacijo o dogajanju NOB na
Koroškem. Učenci so spoznali
avtentično okolje, v katerem je
deloval Matjaž Žaucer med
NOB.

Nedvomno so prav ta srečanja
zapustila trajen čustven odnos do
tistega dela našega ozemlja, ki je
ločen v slovenskem prostoru.

Učenci so se srečali s predstavi-
niki Zveze koroških partizanov,
najbližjimi Gašperjevimi sode-
lavci. Prav ta srečanja in zapisi
njihovih izpovedi so pomenila
poglobljanje spoznanj o vredno-
tenju nacionalne samobitnosti,
enotnosti Slovencev onstran držav-
ne meje in njihove povezanosti
s širšim nacionalnim ozem-
ljem.

Ekskurzija na Koroško je kot
sestavni del Gašperjeve bralne
značke postala tudi neločljiv del
programa zgodovinskega krožka
ob izbrani raziskovalni temi.

Zbrano gradivo bi zapolnilo
več šolskih glasil. Šola bi se ob
tako uspelem prikazu osebnosti
inž. Pavla Žaucerja lahko odloči-
la za posebno tematsko številko.

Prav tu bi se še nadalje dopolnje-
vala literarni in zgodovinski pri-
jem.

Naloga Osnovne šole Valenti-
na Vodnika v Ljubljani, Matjaž je
imel Korotan v sreč, ne bi smela
biti znana le ožjemu krogu mla-
dih raziskovalcev. Kot zbrano
pisno sporočilo posebnih vrednot
bi jo morali objaviti v Vestniku
koroških partizanov. To bi bilo
hkrati tudi priznanje dolgoletni
prizadevni mentorici Mariji
Hren, članom zgodovinskega
krožka in Gašperjeve bralne
značke.

Z dejavnostjo Gašperjeve bral-
ne značke in zgodovinskih krož-
kov ter prepletenostjo obeh plem-
enitimo zgodovinski spomin in
spomin na Pavla Žaucerja, vod-
nika koroških partizanov in nas
vseh v prizadevanju za zblizeva-
nje matične domovine in zamej-
stva.

PRVENKA TURK

Mi in starši

Vprašanja, ki so zmeraj aktualna

Pedagoško delo povezuje po svoji naravi v sklenjen trikotnik
učitelje – vzgojitelje, otroke – mladostnike in njihove starše.
Poklicni in naravni pedagogi se srečujemo in povezujemo ob istih
skrbih in nalogah in isti odgovornosti. Ker so vzgojni vplivi
močnejši in uspešnejši, če so enotni, moramo v tem trikotniku čim
bolje medsebojno sodelovati, demokratično komunicirati, znati se
moramo pogovarjati o vprašanjih skupnega pomena in se dogovar-
jati.

Vprašanja, kako pridobiti starše in navezati z njimi dober stik,
kako se z njimi pogovarjati pri individualnem svetovanju in na
roditeljskih sestankih, kako jih spodbujati in usmerjati, da bi se
družinska in družbena vzgoja medsebojno dopolnjevali in plemen-
tili, so zmeraj znova aktualna za vsakega učitelja in vzgojitelja, za
vsako šolo in vrtec. Največkrat išče na ta vprašanja odgovor vsak
zase, na podlagi svojih izkušenj in v skladu s svojo osebno
usmerjenostjo in predstavo o tem, kakšni naj bi bili ti medsebojni
odnosi. Šole, ki pripravljajo mlade za pedagoško delo, dajejo
učitelju in vzgojitelju o tem le nekaj splošnih nasvetov. Tu prevla-
duje učenje ob izkušnjah, ob lastnih uspehih in neuspehih.

Delo s starši ni preprosta naloga, zato ga raje potiskamo na
stranski tir. Letno število roditeljskih sestankov na šolah in v vrtcih
na splošno upada, organiziranih oblik izobraževanja staršev doma-
la ni več, na seminarjih za pedagoške delavce te tematike zlepa ne
zasledimo – edino same šole in vrtci jo še kdaj uvrstijo kot študijsko
temo v svoj letni delovni načrt. Pogovori o teh vprašanjih na
učiteljskih in vzgojiteljskih konferencah – sam sem sodeloval samo
zadnja leta na nekaj deset takih študijskih sestankih – odpirajo
zmeraj nove poglede, odkrivajo vedne izkušnje, osvetljujejo marsi-
katere nejasnosti in nesporazume ter pomagajo učiteljem in vzgoji-
teljem, da bolj vsestransko in kritično ocenijo svoje delo s starši.

Zaradi narave vzgojno-izobraževalnega dela je učiteljevo in
vzgojiteljevo delo večinoma zaprto med štiri stene. Prisostvujejo
mu samo otroci, mladostniki ali starši. Zato je učitelj in vzgojitelj
večinoma sam svoj razsodnik in kritik. Za delo z mladimi je
strokovno usposobljen, za delo s starši pa take strokovne usposob-
ljenosti nima. In vendar zakonitosti ne moremo prenašati z enega
področja na drugega: otroci in starši – to sta dva svetova. Med njimi
je četrto stoletja in več starostne razlike, včasih kar pol stoletja, saj
prihajajo na pogovor in roditeljske sestanke tudi babice in dedki.
Učitelj in vzgojitelj mora biti hkrati pedagog in andragog. Delo
s starši ima drugačno vsebino ter zahteva drugačne metode in
oblike dela, kot delo z mladimi v predšolski, osnovnošolski ali
srednješolski dobi. Če nimamo posluha za te razlike, so težave
neizbežne.

S splošno demokratizacijo odnosov med ljudmi, ki je segla pri
nas ne le v delovne kolektive, marveč tudi v družino, postaja
učiteljevo in vzgojiteljevo delo s starši po eni strani zahtevnejše kot
nekoč. Starši imajo pravico, da samoupravno soddločajo v marsi-
katerih zadevah, z njimi moramo najti skupni jezik, jih pridobiti za
nekatero zamisli in načrte, usklajevati z njimi nekatere odločitve
ter sodelovati z njimi na enakopravni podlagi. Sodelovanje, ki
temelji na demokratičnih odnosih, pa prinaša po drugi strani tudi
ugodnejše možnosti: bolj pristno, sproščeno in prijetno medseboj-
no komunikacijo. Te svetle strani demokratizacije v medsebojnih
odnosih pa se izrazijo samo tedaj, ko znamo ustvariti demokratično
ozračje, ki dopušča sproščen in odkrit pogovor. Nekateri pedago-
ški delavci to znajo, pri nekaterih pa ostajajo temeljni odnosi – tako
pri govornih urah kot na roditeljskih sestankih – prav taki, kakršni
so bili v naših šolah pred dvajsetletji. Kot bi se demokratiza-
cija v velikem loku izognila nekaterih učilnic.

Rubrika MI IN STARŠI, ki jo z novim šolskim letom odpiramo
kot del stalne rubrike iz prakse za prakso, izhaja iz teh spoznanj.
Ker so ta vprašanja za pedagoške delavce zmeraj aktualna, je prav,
da izmenjamo o njih svoje poglede in izkušnje tudi na straneh
našega glasila. V rubriki bo sledilo več prispevkov, ki bodo
obravnavali posamezne vidike, pojave in vprašanja. Rubrika je
odprta seveda tudi za bralce in druge sodelavce – za vse, ki želijo
o tem kaj povedati širokemu krogu pedagoških delavcev, pa tudi za
tiste, ki želijo kaj vprašati, razodeti drugim svoje skrbi, pomisleke
ali težave. Bolj kot posvetovalnica naj bi bila to **kontaktna rubrika**,
po zgledu tistih radijskih oddaj, v katerih uredniki in poslušalci
skupaj iščejo odgovore na aktualna vprašanja. Prepričani smo, da
je takih aktualnih vprašanj v trikotniku **MI – OTROCI – STARŠI**
dovolj, da bo rubrika odmevna med bralci.

JOŽE VALENTINČIČ

Fotografija: Marjan Pal

nove
knjigeUčbenika za marksizem
in socialistično
samoupravljanje

Pri založbi Školska knjiga v Zagrebu sta izšla učbenika Marksizem i socijalističko samoupravljanje 1 in 2, ki naj bi bila v pomoč učiteljem marksizma in socialističnega samoupravljanja v srednji šoli.

Prvo knjigo Marksizem i socijalističko samoupravljanje 1 so napisali: Maja Uzelac, Srđan Dvornik, dr. Milan Galović, Dubravka Janda, dr. Slavko Juriša, Tomislav Rešković, dr. Lino Veljak in Antun Vujičić, drugega pa dr. Dušan Bilandžić, mag. Mirjana Kšapović in Kornelija Babić.

Z obravnavo katerih strokovnih vsebin pa tudi s kakšnim didaktično-metodičnim prijemom sta učbenika pri učenčevi osebnosti navedena k uresničevanju celostnih in zapletenih smotrov marksističnega izobraževanja?

Prvega sestavlja sedem vsebinskih celot: Uvodne teme, Predpostavke človekovega obstoja in zgodovine, Družina in družba, Pravno-politična nastava, Oblike družbene zavesti, Zgodovina, revolucija in pojem, smisel in pomen marksizma. Za tovrstni priročnik lahko tudi rečemo, da mu daje posebno kakovost prav navedba številnih, didaktično-metodičnih zgledov, ki spremljajo obravnavo vsebinskega gradiva prav pri vsaki njegovi

tematski celoti. Učenec najde v njem tudi vprašanja in naloge, izpolnjevanje le-teh naj bi obogatilo popolnejše razumevanje nadaljnjih vsebin. In kar je še posebno pomembno: učenci lahko tudi izbirajo med vrsto, količino ter načinom obdelave tovrstnih nalog, glede na svoje sposobnosti, intelektualno vedoželjnost in izkušensko obzornje. Učbenik oblikuje tudi takšna (strokovna in metodična) zgradba, ki poskuša gojiti pri učencu njegovo smiselno razumevanje vsebin, kritično in življenjsko razmišljanje o njih, skratka, njihovo problematiziranje. Predloženi izbor metodičnih zamisli poskuša učenčevi osebnosti odpreti njen pogled v izredno zapletenost družbenega življenja.

V učbeniku Marksizem i socijalističko samoupravljanje 2 je uporabljena zgodovinsko-teoretična metoda. Le-ta učenca omogoča, da se lahko seznani z nastankom ideje o samoupravljanju in z njegovim razvojem po (v) posameznih obdobjih. Tovrstni učbenik je tudi sestavljen tako, da ga bo v prihodnje mogoče vsebinsko dopolnjevati glede na pojavljajoče se spremembe na teoretični in praktični ravni.

ALOJZIJA ŽIDAN

Preprečujemo nezgode
in naučimo se pomagati!

Sedma, dopolnjena in predelana izdaja, Ljubljana, RKS 1987, 2.250 din

Pravkar je izšla v založbi Rdečega križa Slovenije sedma, predelana in spopolnjena izdaja priročnika za prvo pomoč, ki je namenjen predvsem udeležencem kraji h tečajev Rdečega križa in civilne zaštite, pa tudi za pouk v šolah ter za množično zdravstvenovzgojno izobraževanje občanov. Tudi to izdajo so pripravili naši priznani strokovnjaki s tega področja san. podpolkovnika Miroslav Mižigoj, dr. Dušan Repovš in Polde Štukelj. Obsega 168 strani priročnega formata in 184 dvobarvnih ilustracij ak. slikarja prof. Janeza Grudna. Občrna snov je sistematično razdeljena v 11 zaokroženih poglavij, ki jim sledijo še štiri s področja prve pomoči v jedrski, kemični in biološki vojni. Po uvodnem prikazu prve pomoči in dela Rdečega križa na tem področju so opisane najpogostejše nezgode in ukrepi. Vsako poglavje obravnava vzroke, nastanek in prvo pomoč pri poškodbah, kot so rane, toplotne poškodbe, krvavitve in šok, poškodbe kosti in sklepov,

zadužitve, nezavest in oživljanje ter zastrupitve. Poudarek je na praktični prvi pomoči: obvezovanje, imobilizacija, umetno dihanje, transport.

Posebna oblika tega priročnika so pregledni opisi vzrokov najpogostejših poškodb (oziroma značilnih nevarnih okoliščin), saj njihovo poznavanje omogoča učinkovitejšo preprečevanje. Dodano bogato stvarno kazalo s slovarčkom manj znanih pojmov pa omogoča hitreje iskanje ustreznih navodil in razumevanje strokovnih izrazov.

Z novim izidom tega že res ljudskega priročnika pošilja med nas Rdeči križ več kot 300.000 izvodov; to je prav gotovo pomemben prispevek, da se še več mladih in odraslih nauči predvidevati in preprečevati nezgode, če pa le-te še nastanejo, pa tudi pravilno pomagati. To pa je eden izmed temeljnih ciljev Rdečega križa: podpirati splošna družbena prizadevanja za varnejši in bolj zdrav način življenja in dela.

DUŠAN REPOVŠ

Napotki za prvo pomoč
v prometu

Peta, predelana in izpopolnjena izdaja, Ljubljana, RKS 1987, 800 din

V založbi Rdečega križa Slovenije je izšla tudi peta, predelana in spopolnjena izdaja Navodil za voznike motornih vozil o prvi pomoči naših priznanih strokovnjakov na tem področju prof. dr. Ivana Kalinška, san. podpolkovnika Miroslava Mižigojja, mag. dr. Dušana Repovša in specialista kirurga dr. Tineta Velikonje. Knjižica je priročnega formata; ima 127 strani s 106 dvobarvnimi ilustracijami ak. slikarja prof. Janeza Grudna. S to izdajo je dosežen svojevrstni rekord, saj je skupaj izšlo več kot 300.000 izvodov!

Snov je smiselno razdeljena na štiri zaokrožene celote. Najprej obravnava poglobljene vidike preprečevanja nezgod v prometu; nato pa povzema najpomembnejša pravila za prvo pomoč na cesti, jih smiselno razširi v štiri odločilna dejanja za rešitev življenja (zavarovanje poškodovanca, prva pomoč, začasna ustavitev krvavitve, odvrnitev zadužitve in umetno dihanje, obvestilo o nezgodi).

Sledi kratek pregled drugih ukrepov, ki so nujni v prvi pomoči. Četrty del pa uvaja v prekus zna-

Za boljši jezikovni pouk

France Žagar: Pouk slovenske slovnice in pravopisa v višjih razredih osnovne šole

Kako se počuti učitelj slovenskega jezika ob koncu šolskega leta, ko se poslovi od osmošolcev? Ima učenec ob koncu obveznega šolanja solidno znanje pravopisa, slovnice, književnosti, sporočanja? Ne poznam učitelja, ki bi iskreno, zadovoljno odgovoril z da.

Učitelji slovenščine se zavedamo, da je naš učni predmet težak in ne posebno priljubljen; ne želimo pa običajati pri tej ugotovitvi in neprenehoma iščemo novih poti.

France Žagar iz svoje prakse ve za te težave, pozna nezadovoljivo stanje pri pouku slovenskega jezika. Zaveda se, da so izboljšave nujne in končno, da je nekeje treba začeti.

Zanj je značilno, da svoje široko strokovno znanje ter didaktične in pedagoške izkušnje dopolnjuje s pretehtanim, skrbno načrtovanim raziskovalnim delom. To se kaže tudi v njegovi zadnji knjigi: Pouk slovenske slovnice in pravopisa v višjih razredih os-

novne šole, izdala Založba Obzorja, Maribor 1987.

V njej ugotavlja stanje pri jezikovnem pouku, obenem pa podaja učitelju strokovne in didaktične napotke, predloge, kako naj izboljša svoje poučevanje.

Ne bo odveč, če preberemo poglavja o učnih načrtih in jezikovnih vadnicah, mnenja učiteljev in učencev o pouku slovenskega jezika in še kaj.

Najpomembnejše poglavje pa govori o preskusih znanja slovnice med učenci v Ljubljani in njeni okolici. Rezultati niso zadovoljivi. Naj navedem le nekaj ugotovitev: Prepoznavanje besednih vrst je za učence razmeroma težko; ponavljajo se težave pri določanju spola množinskih samostalnikov (vrata, smuči), pri določanju sklona v primeru pod mizo, pri zamenjavi odvisnega stavka z navadnim stavčnim členom, pri zapisu besed tipa metrski, zvonjenje, uستي se, obraček itd.

Ne smemo prezreti ugotovitve, da približno pri dveh tretjinah vaj ostaja slovnično in pravopisno

Razgledi po šahu

Tri zanimive knjige

V presledku nekaj mesecev in z letnico 1986 sta izšli dve prav zanimivi in pozornost zbujajoči šahovski knjigi. Prvo, Raymonda Smullyana

ŠAHOVSKE SKRIVNOSTI SHERLOCKA HOLMESA, na 162 straneh in 4000 izvodih, je v sodelovanju Zveze organizacij za tehniško kulturo Slovenije izdala Državna založba Slovenije v zbirki Z logiko v leto 2000; druga, Slobodana Dikova Novčiča ŠAH I MATEMATIKA, 105 strani in v 3000 izvodih, je izšla v zbirki Matematiška biblioteka pri Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva v Beogradu. Obe deli pomenita svojevrsen način razmišljanja o šahu, izziv šahovskim mentorjem in učiteljem matematike, vnašata osvežitev v delo šahovskih krožkov in dodatni pouk matematike, hkrati pa dopolnjujeta tisto vrst pisnih pripomočkov, ki zanimivo in nešolsko postavljajo učence pred nove probleme.

Vse do pred nekaj leti so učitelji tarnali, da manjka primerne dopolnilne literature za boljše, inventivnejše in dejavno delo učencev, da delo zgolj z učbeniki ni dovolj atraktivno in ne priteguje sposobnejših učencev k miselni dejavnosti. Vse kaže, da so sušna leta mimo in da bo vse več pripomočkov in virov na voljo za boljše in kakovostnejše delo pri pouku. Le tako se bo mogoče premakniti z mrtve točke in zgolj od ugotavljanja, da bi morali enkrat že vendarle začeti učenčevu šolsko

dejavnost polniti z vsebinami, ki se razlikujejo od predpisanih »čistih učnih vsebin«, v šolsko delo vnašati življenje na zanimiv, privlačen in znanja željen način. To pa je mogoče le tedaj, če bo učitelju na voljo veliko najraznovrstnejših virov, dopolnil in novih pobud. Že do zdaj smo se o tem lahko prepričali ob uspehih učencev v številnih dejavnostih zunaj pouka, v katerih sodeluje prostovoljno in iz zanimanja vse več učencev, hkrati pa dosegajo posamezniki prav lepe uspehe in opozarjajo nase. Seveda vse to še ne pomeni optimalnih dosežkov naših učencev, je pa kar dobra podlaga za nadaljnje delo.

Knjiga ŠAHOVSKE SKRIVNOSTI SHERLOCKA HOLMESA je pisana kot napeta šahovska detektivka, ki ni primerljiva z nobeno čisto šahovsko knjigo. Iz spremne besede Izidora Hafnerja vzemo, da je pisec knjige ameriški profesor logike, matematike in filozofije ter je po svetu znan predvsem po zbirkah logičnih nalog. V slovenskem prevodu je pred dvema letoma izšla njegova knjiga Alice v deželi ugank.

Šahovske dejavnosti imajo dve zaokroženi poglavji. V prvem delu (Sherlock Holmes nad šahovnico) nas pisec popeje v svet retrogradnega (povratnega) umevanja šaha, ki na prvi pogled nima veliko skupnega s pravim šahom. Tak način razumevanja šaha spada v problemski šah, ki je močno razširjen v svetu in ima bogato literaturo. Tudi Slovenci

smo imeli in še imamo nekaj izvrstnih sestavljalcev šahovskih problemov. (Za boljše razumevanje te zvrsti šahovskih idej mentorjem priporočamo dela: N. Petrović, Šahovski problem /1949/, N. Petrović, Problemi Sama Loyda /1986/ in S. Loyd, Male prigode za bistro glave /1982/; učenec-šahistom pa bo v pomoč poglavje o problemskem šahu v knjigi V. Musil idr. Spoznavajmo skrivnosti šahovske igre /1973, 1977/.) V drugem delu (Marstonov otok) pa nas že postavlja pred reševanje trših šahovskih problemov. Ob koncu knjige so rešitve problemov, torej kašipot in povratna informacija o pravih rešitvah. Šahovske skrivnosti so duhovito pisana zbirka šahovskih problemov in je namenjena predvsem reševalcem logičnih ugank. Za njeno razumevanje je že dovolj osnovno šahovsko znanje. Skoraj vsak problem je nazorno predstavljen s šahovskim diagramom, kar omogoča dober pregled in jasno življenje v problem.

Knjiga je imeniten pripomoček za poživitev in popestritev dela šahovskih krožkov na osnovnih šolah. Učenci šahisti bodo spoznavali nove razsežnosti šahovskega mišljenja, zvedeli, da je mogoče »vračajoče se« reševanje v šahovski igri. V knjigi zbrani problemi so zapeljive studije čisto v deduktivnem sklepanju in predstavljajo most med šahom in zdravim razumom. Taka »odkri- vanja« pa mikajo mnoge učence, da se v njih preskušajo, hkrati pa širijo svoja šahovska obzorja. Spreten šahovski mentor bo tu dodal še slovenske problemiste Plahuto, Uršiča, Kosa in druge. (Glej Slovenski šah, DZS 1972!)

Vsi šahovski problemi temeljijo na tako imenovani retrogradni analizi, ki pa od učencev ne terja posebnega znanja šaha, pač pa sposobnost logičnega sklepanja. To je poglavito vodilo in poslanstvo te zares zanimive knjige, ki jo je neki strokovnjak ocenil »za najbriljantnejšo zbirko šahovskih problemov, ki je bila kdaj napisana«.

V knjigi ŠAH I MATEMATIKA je le prvih 12 strani namenjeno čisto šahovski vsebini (nekaj o šahu, računanje šahovskih razredov, svetovni in naši šahovski prvaki ter nekaj o kombinatoriki). Jedro knjige so matematične naloge s področja šaha, le-teh je 202. Sledijo jim rešitve, navodila in rezultati. Ob koncu knjige je krajši seznam uporabljenih literature. Besedila nalog in rešitve dobro in nazorno pojasnjuje veliko šahovskih in drugih diagramov.

Knjiga je imeniten zbornik bogate zbirke matematičnih nalog s področja šaha. Stopenjska zahtevnost nalog sega od 2. razreda osnovne šole pa vse do srednje šole. Naloge so izbrane iz tekmo- vanj matematikov na republiških

delkov. Številčno oceno bi morala obvezno dopolnjevati z opisno utemeljitvijo. Seveda pa se morajo učitelji za opisno ocenjevanje še usposablјati. Občasno bi morali ocenjevati nepodpisane spise, včasih tudi komisijsko, skratka - iskati moramo načine za poenotenje ocenjevanja spisov.

Res je, ovir za uspešnejši pouk je veliko, od pomanjkanja dobrih metod, meril za ocenjevanje, časa za utrjevanje, bolj zagretega sodelovanja učencev, intenzivnejšega ustnega in pisnega sporočanja do delovnih zvezkov.

Vendar je čas, da prenehamo naštevati le primanjkljaje in razmišljati o ciljih, smotrih, nalogah. Začnimo učiti tako, da bo učenec dobil čim bolj solidno teoretično in praktično znanje za nadaljnji študij.

Knjiga, o kateri govorim, nam bo pri tem pomagala. Če je pa za učiteljev žep predraga (5800 dinarjev), naj jo obvezno priskrbi šolska knjižnica.

DAŃICA CEDILNIK

tekmovalnih, v jugoslovanskem merilu, matematičnih olimpiad (mednarodnih, Madžarske, SZ, Poljske, Bolgarije).

Knjiga Šah i matematika je lahko imeniten pripomoček učitelju matematike pri načrtovanju individualiziranega in diferenciranega učnega dela v matematiki, še posebno pa nepogrešljiv vir za dodatni pouk učencev, ki želijo svoje znanje iz matematike poglobiti, razširiti in povezovati z drugimi področji znanja. Delo pa je lahko tudi vezni člen med poukom in šahovskim krožkom, če ga bosta učitelj predmeta in mentor interesne dejavnosti znala vključiti in ustrezno uporabiti. Hkrati pa lahko koristno rabi slovenskim sestavljalcem nalog za tekmovalna matematikov, da prebudi v njih smisel tudi za to »nematematično« področje, ki je bilo v dozdajšnjih tekmovalnih matematikov zelo skromno zastopano. Nosilec predmeta in mentor si bosta lahko veliko pomagala s spoznavanjem literature, ki je navedena ob koncu vsebine.

Obe knjigi spadata v vsako šolsko knjižnico in bosta dosegli svoje poslanstvo le, če ju bomo približali učencem.

Več sto mentorjem pionirskih šahovskih krožkov na osnovnih šolah je namenjen priročnik ŠAH V OSNOVNI ŠOLI, ki na 82 straneh zajema vsa bistvena vprašanja, ki jih morajo reševati mentorji pri svojem delu.

V desetih poglavjih so razdeljena temeljna vprašanja za kakovostno in strokovno podkrepljeno delo v šahovskih krožkih. Ta so: šah kot interesna dejavnost v osnovni šoli, o pionirskem šahu pri nas, vzgoja ob šahovnici, o vplivih šaha na razvoj mlade osebnosti, praktične izkušnje pri delu z mladimi šahisti, nekaj misli o uvajanju pionirjev v skrivnosti šahovske igre, kako organizirati pouk šaha v osnovnih šolah, kako odbrati nadarjene šahiste, razvijanje tekmovalnega duha pri otrocih in o pedagoških izkušnjah pri delu z otroki do 10 let. Dodani pa so še sestavki: Gradivo za mentorje nižjih šahovskih krožkov, Primeri načrtovanja dela ter Pravilnik o šahovskih mentorjih. Še posebej je treba opozoriti na sklepe in priporočila s prvega jugoslovanskega posvetovanja o vzgojni vlogi pionirskega šaha, ki je bilo leta 1982 ter na pregledno urejen in obsežen seznam ustrezne šahovske literature.

Škoda, da priročnik ni v široki prodaji. Lahko ga naročite neposredno pri Pedagoški fakulteti v Mariboru, ki ga je izdala.

Vsa tri šahovska dela bodo v veliko pomoč in strokovno oporo mnogim mentorjem pionirskih šahovskih krožkov, zato priporočamo vsem osnovnim šolam nakup najnovejšega šahovskega slovnice.

M. T.

Fotografija: Marjan Pal

Veliko uporabnega za filmskovzgojne delavce

Seminar v Kopru

Avgusta je potekal v Kopru dvodnevni seminar za filmskovzgojne delavce, pripravila pa sta ZKOS in Zavod SRS za šolstvo. Kako potrebni so tovrstni seminarji, se je pokazalo že v preteklosti, saj so dali lepe dosežke. Seminarsko delo – ob občasni modnevni prireditvi – je naravnost preskušena praksa, ki je bila za kakovostno delo na tem področju. Le zaradi varčevanja je trajal seminar tri dni, izkazalo pa je, da bi brez zadrževanja in brez pretiravanja zmogli precej obsežnejši program, posebno zato, ker je seminarja udeležilo hvalježno občinstvo.

Letošnja zamisel je bila taka: v tri dni naj napolnjuje poročevalci z referatom na osrednjo temo; ob tej naj se zvrstijo še drugi s krajšimi temami, praktični programi aplikacijami, ki imajo zaokroženo podobo. Tako je mogoče z obsežnejšim delom referata, prikazi filma in odlomkov tematske poseči v problemska vozlišča, pri krajših podajah, nastopih pa se je dalo izpolniti avtorjevo zamisel in zadostiti zahtevi poslušalcev. Rado se zgodi, da iz druge republike odpove in to se je znova primerilo z R. Munitičem – a je na srečo organizator našel polnovredno »nadomestilo«: Joco Jovanovič je sijajno opravil svojo nalogo; dokazal je široko razgledanost, filmološko pretanjenost in hkrati obvladovanje sodobnih dognanj v teoriji in praksi filma.

Osrednja tema je bila žanrski koncept grozljivke z razlago Joca Jovanoviča. Grozljivka ni naključno izbrana kot osrednji del seminarja. Znano je, da osnovnošolci in srednješolci zelo radi gledajo tovrstne filme in da so ti med najbolj priljubljenimi. Zakaj je tako, je bolj sociološko vprašanje, napak pa bi bilo, če se pedagogi ne bi odzvali na tiste filme, ki jih mladina sprejema kot atraktivne. Joco Jovanovič je osvetlil grozljivko iz več zornih kotov – glede na filmski jezik in zvrsti. Marsikaj je zasnoval tako, da je izzval seminariste k razmišljanju, ugovoru, pritrditvam. Tudi sodobni zgledi filmov so utrjevali spoznanje, da grozljivke ni več mogoče meriti, poenostaviti zgolj s klasiko od Frankensteina do Drakule, saj gre pri sodobni

grozljivki za precej drugačne vidike, ne le psihološke. Široka paleta zgledov in razlag je seminaristom odprla nova spoznanja, veliko povedanega pa bo uporabno tudi v šoli. Čeprav je imel avtor na voljo tri dni za predavanja in projekcijo, ni mogel izpeljati svoje zamisli do sinteze.

Drugi predavatelji – P. M. Jarh, T. Rački, M. Borčič, I. Gedrih – so izpolnili spored s krajšimi prispevki o oblikovanju in vsebinskem širjenju filmske vzgoje, postopkih analize filma za nižjo stopnjo, abecedi filmske in video tehnike, filmskemu jeziku in stripu, predstaviti priročnika o filmski umetnosti. Vsaka od tem je bila usmerjena k praktičnemu delu pedagogov na osnovni ali srednji šoli. Tako so prišli na račun tisti, ki šele vstopajo v krog filmskovzgojnih praktikov, in oni, ki že imajo izkušnje in želijo poglobiti svoje znanje.

Ves čas seminarja so potekali živahni pogovori o posameznih temah, filmih, živo je bilo občutiti potrebo pedagogov, da izmenjajo izkušnje, se skupaj lotevajo problemov. Očitno je postalo, da pogrešajo več razumevanja za svoje delo, posebno zato, ker posamezne šole različno gledajo na filmsko vzgojo. Ponekod dobijo pedagogi podporo, drugod ne. Želja po tovrstnem, daljšem seminarjem delu je ostala tudi za prihodnje: to dokazuje živo prizadevanje filmskovzgojnih delavcev. Udeleženci seminarja so izpričali kar zavidljivo raven praktičnih vprašanj, osebnih presoj o ponujeni vsebini, filmih – to pa je tisto, kar lahko prireditelje navdaja z zavestjo, da tovrstne prireditve niso zaman. In še tole: ko je program sprejet, tudi z morebitnimi spremembami, ga je treba dosledno upoštevati – časovno pa tudi sicer. Nerodno je, da je bilo filmsko slovstvo naprednejše zadnji dan. Poletni seminar bi lahko na kratko označili takole: vsebinsko tehtne teme, posrečeni zgledi s filmi, dostopne razlage. Skratka, celota s pozitivnim predznakom. Morda pa nalaga to prirediteljem, da bodo pripravili morda kratek zimski seminar. Dobro bi bilo, če bi imeli na njem vendarle nekaj več časa za pogovore.

IGOR GEDRIH

Novosti zboljšujejo obrambno-zaščitno usposabljanje

Strokovni Svet SRS za vzgojo in izobraževanje je junija sprejel prenovljen program obrambe in zaščite v osnovni šoli. Zaradi nekaterih novosti pri obrambnem in samozaščitnem usposabljanju v osnovnih šolah je Republiški sekretariat za ljudsko obrambo pripravil v Pekrah pri Mariboru konec avgusta dvodnevni seminar za učitelje – usklajevalce in izvajalce dejavnosti iz obrambe in zaščite v osnovnih šolah (podobnega bodo pripravili še med zimskimi počitnicami). Pri organizaciji seminarja so pomagali še Izobraževalni center za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito Maribor, Pedagoška fakulteta, mariborska organizacijska enota Zavoda SRS za šolstvo in Mestni sekretariat za ljudsko obrambo.

Seminarja so se udeležili povečini predmetni učitelji biologije, kemije in telesne vzgoje, ki so poleg poučevanja teh predmetov prevzeli obrambno usposabljanje in kot mentorji obrambnih krožkov, mentorji za poklicno usmerjanje, sodelujejo pri pripravah na tekmovanja, pri organizaciji obrambnih dni, vodijo strelske krožke in tabornike, nekateri pa so tudi člani komitejev za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

Seminar je obsegal program prve pomoči, organizacijo obrambnih dni, informiranje in poklicno usmerjanje, metodiko obrambe in zaščite, spoznavanje učil in avdiovizualnih sredstev ter slovstva za obrambno usposabljanje, požarno varnost, vlogo in pomen varnosti in obrambnih načrtov na šoli, pripravo mladine za tekmovanja na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, vpletanje aktualnih vsebin v posamezne predmete in

krožke ter dejavnosti prostega časa (npr. življenje v naravi, orientacija, graditev bivakov ipd.).

Nekateri učitelji so poudarili potrebo po organiziranju takšnega obrambnega dne, na katerem bi praktično preverjali obrambni in varnostni načrt šole, opozorili pa so tudi, da bi se morali več in bolj strokovno usposabljati za obrambno in varnostno načrtovanje ter za družbeno samozaščito.

Zavedati se moramo, da je delo z mladimi izredno pomembno za oblikovanje njihove obrambe in samozaščitne zavesti ter za njihovo sodelovanje v obrambnih in samozaščitnih dejavnostih. V ta namen bi morali opraviti vzajemno sprejete naloge vsi vzgojni dejavniki in skrbno ter pedagoško pretehtano predvideti vse obrambne dejavnosti in razvijati sodobne programe, oblike in metode dela skupaj z mladimi ter jih pritegniti tudi k načrtovanju. Vse premalo se zavedamo, da se organiziranost in pripravljenost za obrambo in zaščito razvijata, oblikujeta in krepija že v zgodnjem obdobju in da sta pomembna dejavnika za trdnost naše celotne družbe.

Učinkovit sistem splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite temelji na človeku, na množični udeležbi prebivalstva in zlasti mladine v boju za ohranitev vrednot in pripravljenosti vseh, da se zavestno usposablja za ohranitev vseh pridobitev naše socialistične samoupravne družbe. Prepričani smo, da si bomo lahko na podlagi pridobljenih izkušenj in skupnih spoznanj izoblikovali izhodnišča za bolj povezano, organizirano in vsebinsko bogatejšo usposabljanje mladine za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito.

FRANC POŽGAN

Kemijsko računstvo po novem

Letos je bil za učitelje kemije osnovnih in srednjih šol Zavoda SR Slovenije za šolstvo, organizacijskih enot Maribor in Dravograd, seminar o strokovnem in logičnem računstvu v kemiji. Seminar so pripravili: Zavod SR Slovenije za šolstvo Organizacijska enota Maribor, učenske Srednje šole pedagoške in kulturne usmeritve ter profesorice kemije v Mariboru in Raziskovalna skupnost mesta Maribor.

Program je bil sestavljen iz dveh delov: prof. dr. Peter Glavič s Tehniške fakultete Maribor je opredelil naloge, zgodovino in posledice kemijskega računanja in z zgledi ponazoril to ter izrazil in znake kvocientnih veličin.

Učenske srednje šole pedagoške in kulturne usmeritve Maribor so pod skrbnim mentorstvom prof. Majde Naji v eni uri predstavile nov prijem pri kemijskem računstvu, ki so ga v preteklem letu začeli uporabljati na šoli.

Za takšen prijem so se odločili zaradi težav, ki so zahtevale nov način razmišljanja in spoznanje, da je treba kemijsko računstvo dvigniti na strokovno in logično raven. Ob tem so s pomočjo literature, povezave med znanjem matematike in fizike učenci brez večjih težav začeli dojemati bistvo in srž problema.

Iz zgodovine kemije je znano, da sta se v kemiji razvila dva načina računanja: prvi, ki ga uporabljajo v fizikalni kemiji, je enak računanju v fiziki, drugi pa rabi za elementarne prikaze sestave spojin in temelji na sklepnem računu. Po tem načinu ni mogoče reševati zahtevnejših nalog, prav tako pa tudi ne povezati kemije

s fiziko in matematiko. Temeljna napaka sklepnega računa je v tem, da nastane zmešnjava zaradi fizikalnih veličin in enot.

Z matematičnimi enačbami, ki povezujejo fizikalne veličine v kemiji, učenci dojemajo, da računanje v kemiji ni nekaj posebnega, pač pa logična povezava med kemijo, fiziko in matematiko. Tako je učenčev spomin manj obremenjen.

Gradivo (skripta), ki so ga pripravili učenci z mentorico, so razložili po vsebinah, ki so bile na prosjočih, in sicer: količina snovi, številnost ednink in število delavcev, sestava vzhvorcev ali sestava zmesi, koncentracije, razmerja, molarnost, sestava spojin in kemijske reakcije.

Preglednica je prikazala primerjavo zastarelih in priporočenih veličin.

Vse primerjave so pokazale, da so učenci z novim načinom veliko manj spominski obremenjeni. Tisti, ki so računali »po starem«, imajo seveda še težave pri novem načinu razmišljanja, ni pa se treba bati, da ne bi dojeli pomena novega prijem.

Učitelji so ocenili program seminarja za »odlično«. Doseženi so bili cilji, ki opredeljujejo pomen kemijskega računstva ter empirično in racionalno povezanost.

Želimo, da bi bila tovrstna prizadevanja izziv in vodilo ter spodbuda za kakovosten napredek in povezanost med predmeti v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu. Pri tem pa bo postalo kemijsko računstvo logično povezano, praktično uporabno in zanimivo. To so dokazali tudi učenci na seminarju.

ROMANA JAZBEC

Ujma, nova revija

Pred kratkim je izšla prva številka približno sto strani obsegajoče revije za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami z naslovom UJMA. Izdajata jo Republiški štab za civilno zaščito in Republiški sekretariat za ljudsko obrambo SR Slovenije.

V uvodniku je razgrnjen njen namen, vsebinska zasnova in potrebnost. Širok diapazon vremenskih katastrof in drugih naravnih nesreč in neugod ter problemi varovanja čiste okolice in zagotavljanja zdravega življenja v času, ko umirajo reke in postaja morje kloaka, ko sta gozd in hrana zastrupljena s kemikalijami idr., je spodbudil izid revije, ki naj bi bila »most med znanostjo in prakso«, saj bodo v njej vidni strokovnjaki poljudno razgrinjali svoje izsledke – nam v premislek in prihodnjim rodovom v poduk.

Ob letu črnobilske nesreče sta njene razsežnosti in vprašanje družbene samozaščite ob jedrskih nesrečah s širnimi radiološkimi posledicami prikazala Milan Čopič in Rafael Martinčič. Marjan Erjavec razmišlja o škodljivih zdravstvenih posledicah po Černobilu, lansko ujmo (viharji veter) na Notranjskem pa opisuje Miran Trontelj in Boris Zupančič. Katastrofalno neurje sredi junija 1986 na Pohorskem Podravju, ko je na tem območju v treh dneh padlo 100 do 180 mm padavin, obravnava Ivan Gams.

Vzroke in potek žledenja ter vpliv le-tega na elektroenergetske objekte razgrinjata Janez Kern in Branko Zadnik. Aleš Horvat pa se v članku Hudourniške vode na Slovenskem zavzema

za redno strokovno spremljanje erozijskih pojavov in pravočasno ustrezno ukrepanje ob erozijskih hudournikih in procesih. O hudi suši in njenih posledicah, ki je 1983 prizadejala Slovenijo in povzročila veliko škodo v kmetijstvu in elektrogospodarstvu, piše Karel Natek.

Snežne plazine, plazove in žrtve ter škodo pri tem obravnava Pavle Šegula, France Bernot pa se ob obravnavi nekaterih večjih nesreč ob snežnih plazovih spominja desetletnice neprenehnega dela službe opazovanja snega in opozarjanja pred snežnimi plazovi, zavzema pa se tudi za uvedbo lavinskih semaforov.

V reviji so objavljeni še prispevki o velikih potresih na Slovenskem v preteklosti po najstarejših podatkih (od 702 do 1511), o potresni ranljivosti in tehničnih možnostih za protipotresno okrepitev starih zidanih stavb idr.

Da bi poenotili izraze za sorodne pojme pri obravnavanju naravnih in drugih nesreč in jih približali širšemu krogu bralcev, je uredništvo uvedlo rubriko Strokovna beseda in prikaze vsebin pomembnejših publikacij, posvetovanj (»okroglih miz«), preglednice večjih naravnih in drugih nesreč v prejšnjem letu v Sloveniji, Jugoslaviji in svetu ter ocenjene škode in odobrenih solidarnostnih sredstev za SR Slovenijo.

Želimo, da bi revija našla pot tudi v vsako šolo, saj bo vzgojna tematika naslednjih števil zanimiva tudi za obravnavo v krožkih in pri drugih oblikah vzgojno-izobraževalnega dela pri nas.

DRAGO VOBOVNIK

Usoda, pomagaj!

Tako je zapisal tovariš Fortunat v eni od letošnjih števil Prosvetnega delavca, ko je razmišljal o razpisih. Zelo zelo ga razumem. Nimava sicer čisto skupnih težav ob razpisih, ampak »izkušeni stari absolventi« gredo na živce tudi meni. Že drugo desetletje se preveša h koncu, odkar me vznemirjajo: Zdaj še bolj kot pred leti! Zakaj?

Reveži, tile »izkušeni neustrezni kadri«, kako psihično trpijo vsako pomlad. (Samo spomladi, saj razpisov »praviloma« ne ponavljamo.) Tedaj izgubljajo živce. (Saj s študijem jih niso.) Ljubezen do otrok jih je pripeljala skozi šolska vrata. Reševali so (najbolj sebe). Narava jim je naklonjena, usoda jim je pomagala in jim še pomaga. Šolo, diplomu, strokovni izpit naj si zataknejo za klobuk (le) tisti, ki jih je narava zairla... Sposobnosti, izkušnje, kakovost dela (nemerjeno), česa takega diplomirani »ustrezni kadri« ne upoštevajo.

Kako nečloveško, nepsihološko ravnanje! Ti razpisi. Kaj pa se razburjajo vsi tisti diplomirani, saj papir je lahko dobiti! Morda bi šli še na fakulteto, diplomirali in malo počakali, da ti trpini odidejo v pokoj. Ne bodo zavlačevali. Let si bodo kmalu nabrali, saj jih s študijem niso izgubljali.

Študij ob delu? Ne? Vmes je ljubezen do lastnih otrok. Kakšna mati pa je to, ki se razdaja študiju! Kakšna žena, če bi se ponoči ukvarjala s psihologijo, pedagogiko, metodiko!

In če je morda usoda Fortunatu pomagala, je morda letos vendarle dobil kaj. Samo že zdaj povem, da se bo še zmeraj jezil. Enako bo vrednoten kot tisti z neustrezno izobrazbo.

Razlika bo le v tem, da bo oni dobil toliko in toliko odstotkov več, ker ima leta. Torej!

Profesorji so si izbojevali nekaj odstotkov za izobrazbo.

Tovariš Fortunat, če bi bil tako srečen in bi se udeleževal razprav pred sprejemom SAS in pravilnic, pa bi slišal glede izobrazbe tole: Ustavno sodišče je odločilo, da se načeloma izobrazba učiteljev (v osnovni šoli) vrednoti enako. To bo veljalo, dokler ne bo odločilo drugače. Saj ti »reveži z neustrezno izobrazbo« psihično trpijo ob vsakoletnih razpisih. Torej, tovariš Fortunat, presodi, kdo bolj psihično trpi. Ti, ki iščeš razpisana mesta (dela in naloge) ali tisti, ki »trepetajo«, če se boš na razpis(e) javil?

Bodi miren, saj imaš v bližnjih in daljnjih slovenskih šolah ljudi, ki mislijo podobno ali pa čisto tako kot ti. Imaš kaj od tega?

Diplomiral si na pedagoški akademiji... Kmalu te bodo dohiteli učitelji z visokošolsko izobrazbo. Kaj pa potem? Spet v šolo? Dopolnil bi izobrazbo, da bi spet lahko stopil na fronto, v boj z razpisi.

Od tebe bi lahko zahtevali, da si pridobiš ustrezno izobrazbo (če ti usoda ne bo že prej pomagala) od tistih z neustrezno (zdaj) pa je to skoraj nemogoče. Kako nečloveško bi bilo to zahtevati od tako izkušenih, naravno obdarjenih, a psihično stihni!

FORTUNATKA

Fotografija: Goran Rovar

dopisniki poročajo

Prvi biološko-kemijski raziskovalni tabor Podravja

Od 25. junija do 2. julija letos je bil prvi biološko-kemijski raziskovalni tabor učencev osnovnih šol Podravja v osnovni šoli Jurovski dol, občina Lenart v Slovenskih goricah.

Udeležili so se ga: učenci sedmih in osmih razredov osnovnih šol Podravja, ki so dosegli uspehe na območnem in republičkem tekmovanju iz znanja kemije in učenci nekaterih srednjih mariborskih šol, skupaj 21 osnovnošolcev in 6 srednješolcev.

Celoten program raziskovalnega tabora je vodila predmetna učiteljica biologije in kemije Anica Zupan iz osnovne šole Jurovski dol. Sodelovali so univerzitetni učitelji tozda za biologijo Univerze v Ljubljani. Tehniške fakultete v Mariboru, delovne organizacije, društva (gozdarji, ribiči), Zavod SRS za Solstvo, Organizacijska enota Maribor in posamezni učitelji osnovnih šol.

Pokroviteljstvo so prevzeli: raziskovalne in izobraževalne skupnosti Podravja, delovne organizacije Maribora in Lenarta in omogočili, da je bil raziskovalni tabor od zamisli do uresničitve izpeljan v manj kot dveh mesecih.

Ni naključje, da je bil raziskovalni tabor v osnovni šoli Jurovski dol, če vemo, da je učiteljica biologije in kemije Anica Zupan vzporedno s prenovo programov biologije in kemije v osnovni šoli postavila to področje na tiste temelje pouka, ki z novimi metodami in oblikami dela omogočajo učencem in učiteljem spoznati in razumeti povezanost med teoretičnim in praktičnim delom. Učilnice, učni, predvsem pa živi objekti so celostno urejeni tako, da predstavljajo zagotovo pionirsko delo naravoslovja ne samo v Sloveniji, marveč tudi širše po državi.

Otroški festival

Konec junija so se na šibeniških ulicah že sedemindvajsetič zapored zbrali otroci iz vsega sveta, da bi skupaj z odraslimi pokazali, kaj so se že naučili in kaj vse že zmorejo. Za šibeniške otroke je festival enkratno doživetje, vsako leto ga spremljajo in sprejemajo kot nekaj svojega in samoumevnega ob začetku poletja, doživetje pa je tudi za vse druge, ki so se festivala udeležili kot nastopajoči ali kot gledalci.

In kaj vse smo si lahko ogledali na letošnjem festivalu?

Poleg pogovorov o kulturni politiki, otroku in umetnosti, tiskovnih konferenc in podobnega, obsega šibeniški otroški festival kolikor toliko celotno področje otroške ustvarjalnosti. Otroci so skupaj z mentorji in nekaterimi profesionalnimi otroškimi gledališči predstavili več otroških predstav: od lutk, iger, večerov poezije, zborovskega petja, folklorne, do umetniških razstav. Ne samo da so se otroci s predstavami lahko potrpeli, marsikaj koristnega so se lahko tudi naučili v literarni, novinarski, likovni, dramski, lutkarski, video in filmski delavnici, ki so vsako dopoldne delovale na šibeniških ulicah in trgih pod vodstvom najboljših mentorjev iz vse Jugoslavije.

Med lutkovnimi predstavami

● V pripravi na šolo otroka ne učimo branja in pisanja. To je naloga šole. Le če otrok vztrajno kaže zanimanje za branje in pisanje (posamezne črke, preproste besede), mu pri tem pomagamo. Poznati pa moramo metode branja in pisanja v šoli, ker sicer lahko otroku naredimo več škode kot koristi. Otroci, ki se je napačno učil brati, ima lahko kasneje v šoli pri branju več težav kot tisti otroci, ki so z vstopom v šolo šele začeli spoznavati prve črke. (Iz prispevka Majde Pipan Vstop otroka v šolo, v 1. številki glasila Žarek)

Praznik srednje šole Krško

Na pragu četrtega desetletja

Vsako leto maja in junija se tudi v našem mestu zvrsti veliko različnih kulturnih in športnih prireditev. Ker v prvi polovici junija praznujemo občinski in krajevni praznik, je teh prireditev posebno veliko. V zadnjem času je v Krškem tudi veliko republičkih srečanj različnih ravni in vsebin. Vse to poudarja izjemno dinamiko v našem prostoru, ki postaja vedno bolj popularen in zanimiv (speedway, NEK, mladinski kongres idr.).

Letos je del slovesnosti ob domačih praznovanjih prispevala tudi Srednja šola Krško, ki je praznovala 30-letnico življenja in dela. Tudi naključni obiskovalci mesta so lahko s transparentov in panojev zaznali ta dogodek.

V našem šolskem kolektivu smo začeli praznovanje na dan mladosti, ko smo prikazali dejavnosti krožkov in različnih športnih dejavnosti. To je bil pravzaprav šolski dan, ki so ga posamezniki učenci preživeli tako, kot so si sami izbrali. Pred tem smo učencem ponudili celo vrsto dejavnosti od nogometa, kolesarjenja, pohoda, šaha, slikanja in kviza iz

pravili tudi publikacijo v treh delih. V prvem smo opisali pogled v preteklost in začetek in razvoj naše šole. V drugem so spregovorili učitelji o življenju in delu na šoli iz različnih zornih kotov. V zadnji sklop pa smo razvrstili prispevke nekdanjih in zdajšnjih učencev, saj smo iz ohranjenih Diagonal (šolsko glasilo) našli veliko njihovih vtisov in razmišljanj. V publikaciji je zbranih 25 sestavkov in več kot 30 fotografij. Izšla je v 500 izvodih, omogočila pa jo je TCP Djuro Salaj Krško.

Na slovesni seji sveta šole, letošnjega 10. julija, smo podelili častne listine članom kolektiva za deset in dvajset let dela na naši šoli. Ob tej priložnosti smo jim podelili tudi bronaste in srebrne plakete, simbolični del priznanj za zvestobo kolektivu. Tokrat smo izrazili posebno pozornost tovarišu Plestenjaku, profesorju slovenskega jezika, saj vztraja na šoli kar 29 let in je povezan z njo prav od njenih začetkov.

Vrh in sklep praznovanja 30-letnice šole smo imeli v soboto, 13. junija, ko smo pripravili osrednjo slovesno prireditev.

Fotografija: Goran Rovani

znanja o filmu. Ta dan je bila tudi razstava izdelkov učencev pri praktičnem pouku in izdelkov šolske delavnice.

Za isti teden smo pripravili še prijateljsko športno srečanje s sosednjo srednjo šolo v Brezicah. Vse se je dogajalo na domačem terenu. Učenci so se pomerili v štirih disciplinah; Brežičani so zmagali v šahu (3:7) in v košarki (47:50), naši fantje pa v streljanju (1555:1406) ter v rokometu (18:15). Posebno zanimanje pa je zbudila nogometna tekma med učitelji obeh kolektivov. Imeli smo redko priložnost videti, kako so se potili učitelji, učenci pa so jih spodbujali in navijali. Zmagala je ekipa domačih (7:5).

Večji delež aktivnosti učencev je bil tudi v zabavno-glasbenem sporedu, ki so ga pripravili in izvedli kot šolsko proslavo ali »Pokaži, kaj znaš«. Na odru DKD Edvarda Kardelja so se v petek 12. junija zvrstile povečini glasbene točke, razen prve, ko so fantje pokazali gimnastične spretnosti. Ž.

V sklopu praznovanja 30-letnice Srednje šole Krško smo pri-

Vse je potekalo v DKD Edvarda Kardelja, kamor smo povabili predstavnike družbeno-političnih skupnosti in ozdov, poslovne sodelavce, predstavnike nekaterih srednjih in osnovnih šol domače občine. Njim smo podelili častna priznanja za dozdajšnje sodelovanje in spodbudo k nadaljevanju medsebojnih stikov. Prireditve, ki je bila namenjena tudi javnosti, so z odličnim nastopom obogatili pevci Ljubljanskega okteta, ki letos praznujejo 15-letnico delovanja. Sledilo je tovariško srečanje: poseben čar mu je dala udeležba učencev prvega rodu, zdajšnjih in nekdanjih učiteljev ter predstavnikov izobraževalnega centra iz Bajine bašte.

Trideset let naše šole je mimo. Prihodnje leto bomo stopili v četrto desetletje. Ker človekov spomin ni trajen, smo vendarle želeli ohraniti vsaj drobce zdajšnjega trenutka. V skladu s sodobno tehnologijo smo posamezne utrinke zapisali na video kot dokument o praznovanju 30-letnice Srednje šole Krško.

IVAN MIRI

Uspešni raziskovalci že v osnovni šoli

V šolskem letu 1986/87 je Medobčinska raziskovalna skupnost Rayne na Koroškem razpisala raziskovalno-predmetne naloge tudi za učence osnovnih šol.

Zanimive teme so pritegnile tudi Bredo Bobovnik, predmetno učiteljico biologije in kemije v osnovni šoli Radlje ob Dravi. Čeprav je bilo od razpisa do priprave naloge izredno malo časa – le dober mesec – so učiteljica in učenci svoje delo lepo izpeljali.

Po pripravljeni metodologiji, ki je zajemala anketiranje, opazovanja in laboratorijsko delo, je pet učencev petega in trije učenci sedmega razreda radeljske šole ves prosti čas namenilo pridobivanju barvil in barvanju. Zbrali in uredili so veliko naravnih barvil, ki so bila nekoč na Pohorju pogosta, dandanes pa so znana le izjemoma, pripravili izvečke barvil, se seznanili z osnovami kromatografije, naredili številne kromatografe in zbirko pobranih bombaznih, lanenih in volnenih tkanin.

Navdušenje pri samem delu se je stopnjevalo iz dneva v dan, ko so pričakovani izsledki dobivali končno podobo. Komisija je nalogi prisodila prvo nagrado in s tem še posebej poudarila pomen proučevalno-raziskovalnega dela že v osnovni šoli.

Za izvirno, zanimivo in izredno lepo oblikovano urejeno nalogo so šola, učenci in učiteljica prejeli nagrado in priznanja. Mikroskopi, stereolupa, mikroprojektor, biološke knjige in posebno let z letalom nad čudovito Dravsko dolino in piknik bodo učencem ostali v prijetnem spominu, obenem pa so spodbuda sošolcem, naj se jim pridružijo pri raziskovalnem delu.

Komisija pri Medobčinski raziskovalni skupnosti je predlagala tovaršu Bobovnik za inovatorico leta, kajti proučevalno raziskovalno delo z učenci v osnovni šoli je zagotovo temelj za trdo, zanimivo, prijetno in vztrajno delo.

ROMANA JAZBEC

Prisluhnimo Prešernu – tudi drugače

Kaseta s Prešernovimi pesmi mi v zdajšnjem času in prostoru nedvomno pomeni izziv: ustvarjalcem in sprejemnikom. Zakaj se je odločil za ta projekt, kako si ga je s soustvarjalci zamislil in kako so ga izpeljali, o tem sem se pogovarjala z Alešem Valičem, igralcem, sicer zaposlenim v SNG Drami, za katerim je deset let (poklicnega) igralskega delovanja na različnih področjih in ga ni treba posebej predstavljati.

»France Prešeren: ta ideja se mi je porodila že pred leti.« pravi Aleš. »Vzljubil sem ga na Akademiji, ko smo obravnavali Gazele z Rudijem Kosmačem, mojim profesorjem umetniške besede. To področje – umetniška beseda – me sploh vedno bolj zanima. Dotedanji šolski stiki s tem pesnikom se mi zdijo prezgodnji, prisiljeni, pesmi napačno izbrane. Prešeren je tako »zlajnan«, da ga sploh ne »slišimo«; zato sem se tudi držal prve izdaje pesmi v Ilirskih listih. Kasneje je Prešeren te pesmi preoblikoval, jih estetsko dopolnjeval, pri Ribiču je na primer spremenil celo metrum; pa se mi zdi, da niso več tako neposredne. Za to kaseto sem sam izbral pesmi. Ko sem se o izboru posvetoval s profesorjem Borisom Paternujem, se je pokazalo, da se najini mnenji o tem pravzaprav ujemata. Hotel sem se izogniti tako znanim pesmim, kot so Zdravljica, Uvod h Krstu pri Savici. Povodni mož. Želel sem slediti pesnikovem življenju, njegovi usodi, zato sem izbral predvsem subjektivno poezijo. Razpoloženje se od ljubezenske poezije, ki se meša z družbeno tematiko, na prvi strani kasete, do tematike pesništva in usode človeka na drugi strani preliva iz svetlega v vse temnejše. In tako se mi zdi Elegija mojim rojakom zelo ustrezno nadomestilo za Zdravljico, saj je Zdravljica klic k zunanji akciji, Elegija pa poziva k notranji mobilizaciji vsakega Slovenca samega zase. Razmišljal sem o odlomkih iz pisem

(pismo Vrazu o ilirskem vprašanju, pismo staršem), a kljub aktualnosti bi bili preveč aktualistični in bi spadali morda na drugo kaseto. O tej pa tudi že razmišljam, če se nam jo bo posrečilo izdati, potem bo to druga podoba Prešerna, poezija, ki objektivizira stvari v zunanjem svetu.

Tudi glasbena oprema kaset ni naključna. Z Ladom Jakšom sva že prej sodelovala na nastopih. Za opremljanje poezije z glasbo je Lado vrhunski mojster. Prešernu je uporabil klavir, sintezizator, flavto in klarinet. Njegova glasba pa ne ostaja na ravni ilustracije, ampak je zares izpolnjen, vedna.

Kar zadeva kaseto, je posebno ponudba, saj kaset s poezijo odrasle pri nas skorajda ni. Reče, da govornica pesem že usmerja poslušalca, po drugi strani pa odpira nove svetove. In komu namenjena? Zavedu za solstvo predlagali, naj jo ponudi šolam. Izseljenska matica bi jo lahko ponudila našim rojakom na tujem, ki tovrstno ponudbo zelo pogrešajo in se zanjo zanimajo. V trgovinah se zadovoljivo prodaja, sicer pa jo je mogoče naročiti pri Dokumentarni, ki jo je izdal Brez sponzorjev je seveda ne bi mogli uresničiti. Od dvajsetih sto se odzvala Iskra in Aero, ki ji omogočil tiskanje ovitka, plaketa in nalepk, oblikovala pa jih je njihova oblikovalka Loti Marvina. Razveseljivo dobra je kasetna tudi po tehnični plati; to je toliko pamembnejše, ker gre za zelo zanesljano stanja pesnika in s tem tudi interpretatorja.

»Promocijo kasete smo imeli v Kulturno informacijskem centru Križanke v Ljubljani in v Mariboru; odziv je pokazal, kako pri nas, kot je v uvodu dejal Tone Partljič, manjka ukvarjanje z umetniško besedo. Začetek torej spodbuden in upam, da bomo lahko nadaljevali v začetni smeri.«

JANA CEDILNIK

Knjižnice – pomemben učno-vzgojni dejavnik

Zanimali smo se, kako deluje pionirska knjižnica na šentjurski osnovni šoli, ki ima 37 oddelkov in 1005 učencev. Predmetna učiteljica slovenskega jezika in za knjižničarstvo Darinka Žekar, ki vodi knjižnico, je povedala, da znaša njena učna obveznost v razredu štiri ure, preostali čas pa je zaposlena v knjižnici; v njej je 9000 knjig pionirske in še 3000 knjig strokovne knjižnice. Zanimivo je, da za knjižničarje ni enotnih republičkih normativov, ki bi urejali delovno obveznost knjižničarjev. Tako si zdaj vsaka občina kroji normative po svoje; ti so zelo različni – odvisni od števila učencev, uporabnikov in knjig. Menimo, da bi republički prosvetni organi morali izdelati knjižnične normative, ki bi poenotili delovanje šolskih knjižnic.

Izposojevalcem v šentjurski knjižnici je omogočen prost dostop do knjižnega gradiva; na voljo imajo urejen abecedni imenski in naslovni katalog. Knjižnico obišče povprečno 70 učencev na dan, sposodijo pa si približno 100 knjig. Knjižnica je odprta vsak dan po dve uri in pol in to cele ure ne šolske. Poleg tega imajo za učence od 1. do 8. razreda sistematično knjižno in knjižnično vzgojo. Vsak oddelek pride v knjižnico enkrat ali dvakrat na leto, tako da se učenci seznanijo z njenim delovanjem. V knjižnično vzgojo spada spoznavanje novih knjig, izdajateljska dejavnost založb in animacija za branje. Pri knjižnični vzgoji pa se učenci postopoma usposablajo za samostojno uporabo katere koli knjižnice.

Šola ima letno pogodbo z založbo Mladinska knjiga za dobavo vseh njenih izdaj. Od vsakega naslova jemljejo najmanj po dva pa tudi po petnajst izvodov. Vsak knjig naročajo za programe bralne značke in domačega branja. Šola redno obiskuje tudi stopniki drugih slovenskih založb, knjižničarka pa naroča njihove knjige, kolikor jih potrebuje. Glavna dobaviteljica knjig je Mladinska knjiga. Knjige, ki izdejo pri tej založbi, so vsebinsko prilagojene potrebam, zanimanju in starostni stopnji bralcev.

Solska pionirska knjižnica uspešno sodeluje s Splošno izobraževalno knjižnico v kraju, ki je med drugim bogato založena tudi z mladinskim berivom. Šentjurski učenci imajo na voljo dva vira za sposojanje knjig. Knjižničarka na šoli pošlje seznam knjig za bralno značko splošno izobraževalni knjižnici, ki po tem uravnava nakup knjig pri Mladinski knjigi. Dobro, utečeno in usklajeno delo obeh knjižnic je doseglo zelo lepe uspehe, saj je 95% učencev te šole tekmuje v Seliskarjevo bralno značko. Učenci, ki končajo šolsko obveznost, ostanejo povečini zvesti splošni knjižnici; tam si redno sposojajo knjige, saj so jih na navadili že v pionirski knjižnici.

Vsak mesec imajo – ločeno – nižjo in višjo stopnjo – knjižniške uganke o izdaji novih knjig, pislih in kulturnih dogodkih v ožji širši domovini.

ERNEST REČNIK

skozi
šolsko
okno

NADA KRANJC

Njen prvi korak

Jutri bo torej tisti dan – nezadržno se nama je približal. In že se je »jutri« spreminil v »danes«. Vstopili sva v razred. Najprej jaz z notesom v roki, za menoj V. z dnevnikom. Obe zelo resni, skrajnogi. Za resnobno sva skrivali nemir – vsaka po svoje in obe zaradi iste stvari. Učenci so vstali in kakor da so čutili v zraku nekaj posebnega, so molče in nepremično stali še potem, ko jim je nova – mlada tovarišica rekla, naj sedijo. Zelo uradno in tiho je to izgovorila, potem je sedla in vpisovala učno snov v dnevnik. Učenci so se vprašujoče ozirali name v zadnjo klopo. Jaz pa sem si dala opraviti z nalivnim peresom in notesom, kakor da me to trenutno popolnoma zaposluje in je vse skupaj nekaj čisto vsakdanjega. Šele takrat so se brez besed spogledali tudi učenci in sedli. To je torej tista nova tovarišica, ki naj bi danes poučevala...

V prvi klopi se je nekaj zganilo. Komaj opazno – pa vendar je sprelatelo vso vrsto do zadnje klopi. Učenka jo je spoznala. Na to misva pomislili. Iz istega bloka je – sosedova. Povedala bo svojim učencem, da to ni prava tovarišica, saj še ni dolgo, ko jo je videla hoditi s torbo v šolo, da je »samo« moja hčerka. Pa to bo šele po pouku in takrat bo že vse mimo. Da je le ne bi opazila tovarišica pri tabli. Morda bi se zmedla in ura bi bila pokvarjena. Obe sva vedeli, kako je s to uro. Prvi koraki! Zdelo se mi je, kakor takrat, ko sem jo vsa nemirna in negotova prvič izpustila iz rok. Tisto nerodno, malo kepico, ki se je trkljala in zaletavala, da je bilo še najbolje miže čakati... prvi koraki...

Pri tabli stoji in govori, celo nasmehnili se je, in zdi se, da je njen drobn, negotovi, opravičujoči nasmeh pridobil celo ponavljalca v zadnji klopi. Sprejel jo je. Saj to je tisto. Sprejeli so jo in ura je stekla. Drobnja in neobgljena je stala tam, kakor da si ne upa preblizu h klopem, kakor da je pri mizi varnejše. Vse je bilo na moč resno in zares, pa sva obe vedeli, kako je – prvi koraki... Ali bo prišla na drugi breg? So vedeli tudi otroci? Resno so ji odgovarjali. Počasi – drug za drugim so dvigali roke in niti ozrlj se niso več name v zadnjo klopo. Kakor da me sploh več ne potrebujejo. Tudi mlada tovarišica me ni potrebovala. Prav je tako. Seveda, vse je prav – pa vendar je nekaj narobe. Že ves čas – že zelo dolgo... Od vseh strani pritiska in se zliiva zmerajnova v eno in isto strugo.

Zdaj stojim ob bregu in gledam, kako mi odnaša še otroka po isti poti v isto strugo. Ne, zdaj ne bom o tem razmišljala, kdajkoli, pozneje, ne zdaj.

Glej jih! Razred je že kar domač. Bilo je varno in dobro. Kakor da sem že opravila – tam je zdaj moje nadaljevanje, zdaj lahko grem. Zamenjala, odstavila me je drobna deklica pri tabli. Čeprav še negotova, vendar polna vedrega nemira in tistega »nekaj«, kar je potrebno. To ima. To so čutili tudi otroci, zato so ji sledili. Tisto nekaj je prihajalo mednje in jih neopazno vodilo in povežalo. Tihi glas, vse drugačen kakor takrat – moj bog – mar je od takrat res že minilo 18 let?

Pred 18 leti. Otroci so se zapodili iz šole proti vasi. Vse je potihnilo, treba bi bilo h kosilu – punčke pa nikjer. Potepala se je po vasi (takrat ni bilo varstva), najraje pa se je zrinila v kako klopo v razredu. Učenke so jo pestovale in si jo jemale iz rok, ker je bila pač »od tovarišice«, morda pa tudi zato, ker je bila tako smešno zgovorna. Gódlilo ji je, saj mama ni imela veliko časa zanjo – takrat po vojni. Našla sem jo samo v razredu. Punčke je stalo na katedru. S palico je tolkla po mizi in vpila: »Toci (otroci) mil! Huda jaz!« Takrat je bilo treba vpiti. Takoj po vojni. Otroci so bili podivjani – v razredu jih je bilo več kot šestdeset. In tisti stari šolski katedri. Kako je vpilo to malo bitje, pa je imelo komaj dve leti. – Zdaj je bil njen glas stišnjen od tesnobe prvih korakov. Če otrok ob prvih korakih pade, se pozno nauči hoditi, ker ga je strah... Zdaj stoji pri tabli sama – na začetku poti. Njen nasmeh tipa pred njo in tke most na drugi breg – med klopi. Tako je blede in slabotna, da bi jo morala vso prekriti in stisniti v varno zavetje, kakor tisto noč pred dvajsetimi leti... Tista noč, ko so mi povedali, da je punčka. Prvo jasno, boleče spoznanje je bilo – punčka. Kaj vse jo čaka, tudi taka strašna noč kakor je tale – zato ker je punčka. In prav tako sama bo takrat. Ne bom ji mogla pomagati. Zagnilo me je toliko boleče ljubezni, da bi jo vso ovila in zapredla, zavarovala pred vsem hudim. Pa vem, da je ne bom zapredala. Ne zdaj ne pozneje – nikoli! Po tej uri bom samo stvarno in resno razpravljala z njo, kakor s svojo mlajšo delovno tovarišico – o metodi in pedagoških problemih in »prijemih« in vseh takih oguljenih rečeh. Niče-

sar drugega ne morem storiti. Šla bo po isti poti, v isti strugi, ni pomoči... 20 let.

Kaj sem storila z njimi! Kaj iz svojega življenja? Že spet je tu to vprašanje, kakor da čaka – zmeraj pričujoče, zmeraj pripravljeno, neprestano in čedalje pogostejše. Vse od tistega večera... obletnice matvire. Pred kavarno so v jesenski megli čamele limuzine kakor vdani zamišljeni konji, ki čakajo na svoje gospodarje: mercedesi, chevroleti, recordi in kar je še takih zvonečih imen. Na repu te dolge vrste so sramežljivo stali fički, eden, morda dva. Med njimi pa široka ladja – kakor ptica z razprtimi krili – širok avto, bleščoč in grozljivo imeniten. Zbirali smo se v kavarni, potem naj bi se odpeljali na Pohorje praznovati. Kar izberi si, v katero vozilo hočeš. Kar izvoli, kam hočeš pristi. Rahlo stikano staro, znano občutje iz dijaških let se je komaj za spoznanje začelo svetlikati po prvih zadregah v kavarni. Pa je spet ugasnilo. Niso mi bili več sošolci. Ne zaradi avtomobilov, tudi ne zaradi pleš, ki so se sramežljivo svetlikale iz skrbno počesanih ostankov las, ne zaradi rejenih postav in nabreklih vek. Nekaj drugega je stopilo med nas. Tista poslovna prijaznost in uslužnost ljudi, ki imajo in dajejo, uglednost, s katero so odpirali vrata avtomobilov in se trudili, da bi

bili enaki s teboj – vsi ti inženirji, zdravniki, oficirji z visokimi čini, ko sem jim povedala, da sem prosvetarka. Vsa dolga noč kramljanja in prisrčnosti nekdanjih sošolcev mi ni mogla pregnati nadležnega občutka, da nekaj ni v redu. Da sem neke in nekaj zavozila s poti, da sem zamudila... Nasproti mi sedi zdravnik, priznani kirurg. V šoli pa smo ga hudobno spraševali, ali ima tudi za telovadbo inštruktorja. Tam je inženir – nismo ga jemali resno, ker je še v osmi klatil neumnosti velikega dečka in si se lahko z njim pogovarjal le o nogometu. Ob njem oficir z visokim činom – menda je admiral. Jaz pa sem se nekaj le iz prijateljskega odpuščanja sklonila k njemu, ker je bil samo plesni prvak in je komaj lezel iz razreda v razred. Strahotno ga je lomil v urah literature. Ogorčeno sem se ozirala v profesorja slovenščine – jaz neumnica, ki sem sama pred seboj skrivala, da se moram učiti o velikih umetnikih, kakor kakšno mineralogijo. Nisem si mogla namreč odpuščati, da tega ne znam že od rojstva... Vseprek je vrelo med njimi – o širokem življenju tam zunaj v svetu: bili so v Afriki, Indoneziji, službovali v Beogradu, Zagrebu, na Galebu. Sama sem bila, sama kakor nekoč v razredu. Več sem obetala (so rekli) kakor oni inženir, ki se je vrnil s potovanja po Ameriki, ali

Fotografija: Goran Rovani

zdravnik, ki dela v Švici. Pisala sem zanje dolge spise – tudi za zdravnico psihiatrinjo, ki mi sedi nasproti, in za odvetnika, ki klati okrog sebe s širokimi zamahi govornika na tribuni. Kje se mi je zataknilo in kdaj?

Zataknilo se je. Ali je kaj narobe? V. stoji pred tablo in mršči čelo. S pogledom je uprta v deklico, ki stoji v drugi klopi in v zadregi išče pravo besedo. Tesnoba napetost je spet v loku zadržetla od table v zadnjo klopo... dokler je ni pretrgala učenka z odrešujočim odgovorom. Z olajšanjem je sedla, sošolec jo je na skrivaj dregnil in ji porogljivo pomežiknil...

Kaj mi hoče tisto mežikanje skozi jesensko meglo? Ali se mi roga ali se samo šali? Dolga vrsta mežikajočih luči se vzpenja po serpentinah. Vsi smo zleteli iz istega gnezda osme b. In zdaj se vzpenjajo v širokih vozilih na Pohorje. Tako širokih, da imajo prostora tudi zame – vaško učiteljico. S čim vsem sem se ubijala vsa ta leta po vojni. Zaletavala sem se kakor večja v luč. Nisem se ozirala ne nazaj ne naprej. Ni bilo časa. Moji sošolci so študirali v Ljubljani, Zagrebu, mene je odneslo na vas. Z gimnazijsko maturo in drobno punčko. Kaj naj jim zdaj pokažem? Kje so otroci, ki sem jih spremila iz zadnjega razreda na – razpotju? Kje so žene in dekleta, ki sem jih naučila oskrbovati ranjence, vzgajati in negovati otroke? Kje so vsi tisti, ki so smejali in jokali pri igrah v napol razpadli barakah, skednjih in celo v nekdanjem hlevu? Pa sestanki in sestanki, prepuščanja in dopovedovanja nezaupljivim in večkrat sebičnim kmetom. Tista leta po vojni. Vse je ležalo drobno in ničevno pred menoj, prgišče, ki nisem vedela, kam z njim. V nič so se scefrale grmade zvezkov, ki sem jih popravljala ponoči, ker so bili dnevi prekratki. Zanašalo me je, kakor čoln brez vesla iz jutra v jutro. Ali mi zato zlobno mežikajo luči v gorskem letovišču – celo skozi oblake cigaretne dima nad razkošno mizo? Ali se je začelo že v gimnazijskih letih? Sinovi meščanskih družin in urejenih domov nikoli niso vedeli, da moraš priteči zadnji trenutek v razred in da moraš smukniti zadnji iz učilnice, ko so se že vsi prej razkropili – vse zaradi stare, sive, doma spletene jope iz grobe volne. Mama jo je že

tretjič prepletla – rabila mi je za plašč. Takrat, ko so drugi hodili k Trem ribnikom na drsališče ali pa se smučali na Pohorje, pa sem se jaz podila od predmestja do predmestja za inštrukcijami – vseh zadnjih šest gimnazijskih let, če sem hotela pririniti do mature. Vse od kraja sem poučevala – od matematike do slovenščine in tujih jezikov.

Moja hči ni nikoli nosila sive jope. Vse ima kakor njene sošolke. Zanj se ne bojim. Lahko gre študirat – kar hoče. Morda ji bo prav ta ura pokazala kako drugo pot. Morda se bo rešila... Mene je rešilo delo. Takrat po vojni sem se z delom izklopala izpod razvalin nesrečnega otroštva. Pognala sem kvišku kakor orumenela trava, če ji privzdignejo tram, ki jo je tlačil. Vse, kar me je tiščalo k tlom (kompleksi!), kar je bilo prilepjeno name – vse je odpadlo, ko sem pred seboj in pred drugimi pomenila samo to, kar sem sama – v dobrem in slabem. Vse do tistega večera – do tistih mežikajočih luči v jesenski megli. Takrat sem se ustavila, ozrla sem se po prehojeni poti in v trenutku spoznala, da sem prav tako sama, kakor sem bila takrat med sošolci, ko smo se guli šolske klopi. Nekaj me je potisnilo pod rob ceste. Drugi pa so zdrveli mimo mene. Kakor da ni bilo ničesar vmes, kakor da sem spet tam v osmi b. Ne bodi smešna! Ne bodi neumnica! Prepozno! Življenje je šlo mimo. Je kriva tista jopa, je krivda kje drugje? Povejte mi, da bom povedala svojim otrokom! Vsaj zanje mi povejte! Koga naj vprašam? Tako zadovoljno kramljajo. Nekdo mi nekaj pripoveduje in mi šepče na uho, kako da je bil nekoč zaljubljen vame. V lase mi govori, in drugi nasproti mi pravdeško neumno mežika. Koga naj vprašam? Vse je zakajeno. Vsi vedo, kaj so hoteli, kam hočejo – samo jaz sem sama, kakor da me še vedno ovija siva jopa in ne smem v razred, da me ne bi ošinil usmiljen pogled... Zdrnila sem se, ko je ostro zazvonilo – konec ure. Tihi glas je narekoval: »domača naloga...« Na ozkih licih so gorele rdeče rože vznemirjene radosti in notranje sreče, ker se je obdržala. Prvega koraka ji ni spodneslo – to sem vedela tudi jaz v zadnji klopi. Čeprav je bil moj notes prazen in nisem vedela, kaj naj ji povem, ko bo treba govoriti o tej uri.

Pariške razglednice

Vsako veliko mesto ima svojo posebno podobo, utripa v svojem ritmu in zrcali nekaj, kar je svojevrstno in se prišleku neizbrisno vtisne v spomin. Morda so po prejšnjem podobo Pariza naznačali filmski pogledi Reneja Claira s pariškimi strehami in predeli, ga z zgodovinsko patino prevlekla proza Anatola Franca, secirka Emila Zolaja ter vedrina lahkonosti Mauricea Chevaliera. Je Pariz danes mesto luči in sproščene elegancije? Mednarodnega umetniškega bohemstva? Ali pa metropola zadržanega utripa s stoterimi naličji od Montmartra do Chateleta in Montparnasse, od Pere Lachaise do Boulognskoga gozda? In tisočerihih obrazov treh celin. Kot odsev nekdanjih kolonij. Je Pariz še ohranil Župančičevo valovanje, ko je srce utripalo v potisočerjenem taktu? Ali je ostala zgolj pesniška podoba.

Pred železniško postajo Saint Lazare preseneči velikanska moderna plastika sprešanih kovčkov vseh vrst kot nagradeno znamenje potovanja. Nedaleč tod je isti oblikovalec podal visoko gomilo ur, ki negibno kažejo vse močnejše čase sveta. Ni se treba dvigniti na Eifflov stolp, da ugledaš sredi ravninastih streh toliko tipičnih hiš Pariza nebotičnik Tour Ma-

ine-Montparnasse, ki obljublja s 56. nadstropja čudežen razgled. Kot da so Eifflovi tehničnemu simbolu 19. stoletja hoteli dati praktikum 20. stoletja. Tudi v drugih predelih Pariza je mogoče videti vzpenjajoče se velikane, ki razbijajo ravnostnost lepih mansardnih pariških hiš pa kupole, in zvonike, ki naznanjajo smer in daljo. V predelu La Defense je urbani sklop nebotičnikov s stranjo ploščadjo povezana celota in zgled lepote v sodobni arhitekturi. Ta nebotičniški vdor je z ožjo poetičnostjo in z občutjem za lepoto starega, preprostejšega Pariza posnel zdaj že pokojni Jacques Tati. Neizpodbitno pa je, da ima Pariz novo naličje. Ob starem, udomačenem, turistično osvajačem. Tistem, ki se razprostira okoli Etoileja z Arc de Triomphe, Ile de la Cite z Notre-damsko cerkvijo in Sainte Chapelle, pa do študentske Latinske četrti, parka Luxembourg, pa spet okoli palače Chaillot do povsem drugačnega, novega predela Saint Denis. Nenadoma se oveš, da je tega in drugega dosti več, kot moreš videti, sprejeti v odmerjenih dneh. Premisliti moraš, kaj odbrati. Žal, odbrati je treba.

Šele v velenosti spoznaš, kaj pomenijo razdalje, ki jih provin-

cialno mesto ne pozna. Metro je hitrejši od avtobusnega prometa, čeprav se je treba voziti z obojim. Podzemna železnica je nastala po zamisli Angleža Charlesa Pearsona še za Prešernovega življenja, toda naredili so jo šele leta 1886 – na parno lokomotivo. Secesijski metropoliten Pariza še komajda kaže sledi nekdanjih časov, zdajšnja podzemna železnica je modernizirana, lepa in kar čista, upravljajo jo računalniško. Po lepoti se ne more meriti z moskovsko in leningrajsko, po učinkovitosti pa prednjači med evropskimi. Nobenih konduktarjev, vratarjev, celo voznik je tu le zato, da gleda po zrcalu, ali so vsi potniki vstopili, izstopili, vse drugo opravlja elektronika. Elektronika deluje brezhibno od prepustnih vhodov do uravnavanja hitrosti vlakov, pa do točnosti. Na metro ne čakaš več kot tri minute. Za potnika je dobro poskrbljeno. Tudi za tistega, ki bi želel uporabljati cenejšo vozovnico za dva dni, za teden. V »konicah« ni tolikšne gneče, da potniki ne bi prišli v vagon. Mnogi domačini bero v metropoli. Vozijo se tudi po uro, da pridejo iz enega predela Pariza do drugega, zato pa jim je škoda časa. Še najmanj berejo časopise. Zato pa knjige vseh vrst, tudi strokovne. Odkritostni Parizan pa potihlo pove, da francoska bralna kultura le ni tako velika, kot bi lahko sklepali po bralcih v metropoli.

Vse večje postaje metropa so pravo mravljišče človeških ras, narodov. Vse nekam hiti, vendar brez pretirane napetosti. Domačini povedo, da se je predvsem v zadnjem desetletju močno povečalo število Azijcev, Afričanov v Parizu, pa tudi Francozi iz tranzitnosti si želijo ustvariti obstoj v metropoli. Že od nekdanjih lje več je prišlekov, zlasti iz nekdanjih frankofonskih kolonij. Dosti jih je našlo zaposlitev, veliko tistih, ki so prišli prav zadnja leta, pa ne. A ker je Francija v vse hujski stiski zaradi naraščajoče brezposelnosti, so omejitve za vselitev le prvi korak k mučnim poskusom reševanja zaposlitvenega vzroka v gospodarski stiski. Toda nad mnogimi spornimi vprašanji budno bdijo sindikati. V nezdravem ozračju, češ da so tuji breme, so politične strasti zdaj prikriti. Zdalj nekoliko manj sramežljive, vedno pa odsev krize, ki ji je mali človek najbolj izpostavljen. Sindikati so močna opora delovnemu človeku, kot radi povedo domačini. Verjetno je problem brezposelnosti tu hujski kot v sosednji Nemčiji ali pa Avstriji. Tudi Španci, ki so nekoč trumoma prihajali v Francijo, si tega ne morejo več privoščiti. Mnoge tujce bi radi videli v njihovi domovini. Ko opazuješ na vse strani huteče ljudi, nimaš vtisa, da je v vsakdanjiku toliko perečih vprašanj. Domačini radi opozorijo, da poletni Pariz ni tisto, kar je sicer, ko so tu študenti,

Parižani, ki se med dopustom hlaadijo na morju ali v Pirinejih.

Če izvažamo ostanke galskega naselja v predelu Marais, se je zgodnje življenje Pariza za Klovika začelo na otoku Sienne, na Ile de la Cité. Odtod se je mesto širilo naokoli. Stokrat in tisočkrat spreminjena podoba Ile de la Cité – prava tako drugi predeli – pa je ohranila posebno ozračje, ki se razlikuje od ozračja v drugih predelih Pariza. Dveh znamenitosti ne izpusti nihče. Na dvorišču zdajšnje Sodne palače, nekdanjega dvora, stoji biser gotске umetnosti Sainte Chapelle. Dvonnadstropna cerkev niti ni tako velika, a je v arhitekturi, dekoraciji, okenskem slikarstvu nekaj izjemnega. Pripisujejo jo gradbeniku Pierru de Montreuilu. Verjetno je mnogo bolj popularna katedrala Notre-Dame. Svojevrstni svet nekdanjih srednjeveških časov je pričaral Victor Hugo s svojim romanom in ga prežal z romantičnim žarom. Velikašna čipka gotске arhitekture, taka kot jo vidimo danes, je nastala nekako 1345 in se potem ni spremenila. Tridelni portal je izpopolnjen z živo delujočo figuralko oseb, strnjjenih v smiselni povezavi. Kdor želi zvedeti nadrobnosti, lahko iz priročne knjižice razbere, kako so katedralo gradili od 12. do 14. stoletja. Notre-Dame spada med velike dosežke gotike, podobno kot katedrale v Reimsu, Rouenu, Chartresu, Amiensu.

Po Champ Elysées vodi pot do Slavoloka zmage. Arc de Triomphe s svojo žarkovno razporeditvijo avenij na nekoliko privzdignjenih ravni ponuja svojevrstne urbanistične rešitve in ohranja osrednji položaj spomenika. Zauheval ga je Napoleon: »Zgrajen naj bo meni v čast, ne v čast arhitektu.« Tako naročilo je dal arhitektu Chalgrinu; paradoksalni posmeh zgodovine: začeli so ga graditi, ko je Korzičan s svojo Grande Armée 1811 krenil nad Rusijo. Slavoloka zmage ni nikoli ugledal. Šele čez 25 let so ga zgradili kot največji slavolok. Poleg slavo-spevnih reliefov je tu tudi zanosno zmagovita »Marseillaise« kiparja Francoisa Rudeja. Šele leta 1920 so tu postavili večni ogenj – v spomin neznanemu vojaku, ki je padel v verdunskem ognju.

-rh
Prihodnji naprej

AVTOPORTRET

• Sprana srajca, leninska kapa, žametne hlače z odrgnjenimi rebri, prazna denarnica; in z moralnim mačkom vseh sort v notrini – malce oguljeno klasičnega slovenskega učitelja.

MARTIN KADIVEC

VODSTVA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH IN VZGOJNO-VARSTVENIH ORGANIZACIJ, PREDSEDNIKI OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA!

Ob začetku šolskega leta je čas, da preverimo, ali so vsi člani kolektiva naročeni na Prosvetnega delavca. Posebno pomembno je, da se nanj naročijo mladi učitelji in vzgojitelji, ki so na začetku svoje poklicne poti, saj vemo, da le razgledan prosvetni delavec lahko ustvarjalno deluje in pripomore k napredku svojega kolektiva in svoje dejavnosti.

Pridružite se šolam in vrtcem, kjer so vsi učitelji in vzgojitelji naročeni na glasilo, denar za naročnino pa prispevajo – delno ali v celoti – iz sredstev za strokovno spopolnjevanje.

Vodstva šol, ki pripravljajo za pedagoške poklice, tudi letos prosimo za pomoč pri širjenju glasila med prihodnjimi pedagoškimi delavci. Spremljanje aktualnega dogajanja v vzgoji in izobraževanju je pomemben del priprave za pedagoške poklice.

RAZPISI V NOvem ŠOLSKEM LETU

Tudi v novem šolskem letu bomo redno, sproti objavljali vse razpise, ki nam jih boste poslali ali sporočili po telefonu. Pokličite nas, pa vam bomo ustregli! Naš telefon: (061) 315-585.

Štiroški objave razpisov so za tretjino nižji kot pri dnevnih časopisih, denar pa je namenjen poravnavi izdatkov za redno izhajanje glasila.

Janko Pogačnik

Dne 26. maja 1987 nas je tiho zapustil tovariš Janko POGAČNIK – šolski ravnatelj II. osnovne šole Celje v pokopju.

Rodil se je 8. junija 1900 v Ljubnem na Gorenjskem. Leta 1919 je končal v Ljubljani svoje pedagoško šolanje na Državnem moškem učiteljskišči.

Kot 19-letni učitelj je po I. svetovni vojni nastopil službo v Raki na Dolenjskem, in tam poučeval tri leta. Iz Rake je bil premeščen v Celje, odod pa v Vojnik na meščansko šolo, od leta 1930 do leta 1941 pa ga zopet srečamo v Celju na nekdanji okoliški šoli.

Zgodovinski dogodki so tudi Pogačnikovo družino pognali v vojno vihar. Zvestoba ideji o slovanski solidarnosti in čut za pravičnost malega človeka, je zarezala globoke rane v Pogačnikove. V Begunjah sta v grobovih talcev pokopana oče in brat, sam tovariš Janko pa je živel v izgnanstvu v Ljubljani. Pomagal je kot olagajnik pri akciji pomoči učiteljem beguncem. Po prepovedi te akcije je prevzel zbiranje tajnih prispevkov, s katerimi so se vzdrževale učiteljske družine talcev, partizanov in internirancev, živčih v Ljubljani.

Vse to je bilo delo, pri katerem je bil tovariš Janko Pogačnik v nenehni življenjski nevarnosti.

Po vojni so si sledila delovna mesta: Jesenice, Koroška Bela in zopet ga je pot pripeljala v Celje na takratno Mestno deško osnovno šolo.

Leta 1947 je bil imenovan za začasnega upravitelja III. osnovne šole, leta 1948 pa za upravitelja II. osnovne šole – vadnice, ki je delala v sklopu celjskega Učiteljskega in je kot taka pod vodstvom tov. Pogačnika imela pomembno vlogo pri vzgoji mladih učiteljev.

Do svoje upokojitve leta 1963 je tov. Pogačnik delal na II. osnovni šoli, ki se je pozneje preimenovala v zdajšnjo osnovno šolo Slavko Šlander.

Bil je upravitelj odličnih lastnosti in sposobnosti, izjemen pedagog, svetovalec in človek v pravem pomenu besede. Cenili smo ga vsi, ki smo z njim delali. Ob njegovem neizčrpnem in širokem znanju smo rasli, se spopolnjevali in z njim živeli za šolo. Obsežno je bilo njegovo strokovno pedagoško znanje.

V povojnih letih, ko je primanjkovalo učbenikov, je bil tudi tovariš Janko soustvarjalec učbenika zgodovine za osnovne šole, ki je izšel leta 1952.

Ob vsakem koraku se je zavzemal za lepoto in čistost slovenskega jezika – tako pri učencih kot pri učiteljih.

Vsi, ki smo z njim delali, smo se od njega veliko naučili. Obču-

dovali smo njegov izredni čut za red, pravičnost, plemenitost in ob vseh teh vrtilah njegovo skromnost.

Bil je pobudnik za vse novosti v izobraževanju – vztrajal je in sledili smo mu. Pri vsem tem delu ga je spremljala tudi primerna strogost, v kateri pa je zmeraj tudi utrpala žilica zdravega humora, ki nas je spodbujala.

Starši so bili njegovi vneti sodelavci. Znal jih je pritegniti. Radi so prihajali k njemu – spoštovali so ga. Njegovi roditeljski sestanki so bili prisrčni in zmeraj številno obiskani.

Njegovo delo pa ni bilo tako intenzivno samo na domači šoli. Po vojni so rasle in se prenovile vse druge osnovne šole v Celju. Kot predsednik Sveta za šolstvo občine Celje, si je tov. Pogačnik prizadeval za vsestransko gnetno izboljšanje naših šol. Zmeraj in na pravem mestu je zastavil besedo – odločno in uspešno.

Bil je član vseh takratnih gradbenih in pripravljalnih odborov za obnavljanje šol in dejaven tudi v telesnokulturnih organizacijah. Za svoje vsestransko delo je prejel veliko priznanj družbe – med drugim tudi medaljo dela Prezidija narodne skupščine FLRJ, priznanje Republiškega sindikata prosvetnih delavcev in odlikovanje red dela s srebrnim vencem.

Številne pohvale tov. Pogačniku so tudi dokaz, da je njegovo delo segalo daleč prek praga šolskih učilnic in šole.

Ko je odšel v pokoj, je še zmeraj rad prisluhnil utrupu šolskega življenja. Veselil se je naših uspehov in napredka. Bil je eden redkih šolnikov, ki je naš stanovski časopis Prosvetni delavec bral do zadnjih dni svojega življenja.

Veseli se je srečanj z upokojenimi stanovskimi kolegi – posebno to teh zadnjih, ki jih je organiziralo Pedagoško društvo Celje.

Iztekel se je njegovo plodno življenje. Zadnjikrat posvečamo nekaj skromnih besed tovarišu Janku Pogačniku – šolniku, človeku in prijatelju.

Morda pa je pomembnejše njegovo delo, živo in plodno v dolgih desetletjih, saj lahko govorimo kar o šestdesetih letih življenja na območju mesta Celje.

V naših mislih ne ostaja samo njegovo ime, temveč njegovo delo, njegova pristnost vživljanja v šolsko življenje, ki jo je želel prenesti vsako uro na svoje sodelavce, na številne mlade učitelje in mladino.

Mislim, da bo vsak znanec ob vesti o smrti tovariša Janka Pogačnika zastal, se zamislil in se s spoštovanjem poklonil njegovemu spominu.

VERA STREHOVEC

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Iztekla se je življenjska pot

dr. Rudija Lešnika

nekdanjega direktorja in glavnega urednika Prosvetnega delavca

Velikokrat smo se poslavljali, vendar samo za mesec ali dva, od tistega leta 1979, ko je odšel iz naše časopisne hiše na drugo delovno mesto.

Ostal je naš sodelavec, kolega in prijatelj v najlepšem pomenu te besede. Spremljal je razvoj našega časopisa in mi smo spremljali njegovo ustvarjalno življenje, prežeto z zagnanostjo, vztrajnostjo, nadarjenostjo in življenjsko močjo. Uveljavljanje učitelja na univerzitetni ravni, pedagoga znanstvenika, priznanega doma in na tujem. Rast šole v Podčetrtnu, samorastnikov ob Sotli, preraščanje pedagoške akademije v Mariboru v fakulteto, razvoj pedagogike prostega časa, vede, ki ji je dr. Rudi Lešnik posvetil življenje.

Izredne organizacijske sposobnosti, skrb za obstoj Prosvetnega delavca v tedaj za nas že kar hudih časih, nenehna spodbuda, priznanje za opravljeno delo, človeška toplina in prijateljska naklonjenost. Tudi to je bil ob vsej svoji visoki strokovnosti in ugledu naš Rudi, glavni urednik in direktor, tovariš in prijatelj, predvsem pa zelo zelo dober človek.

Velikokrat smo se poslavljali, nikoli pa pomislili, da se bomo tako zgodaj poslovili za zmeraj.

Kolegi iz uredništva in uprave Prosvetnega delavca

Peter Brunec

22. avgusta 1987 je ugasnilo življenje Petra Brunca, predmetnega učitelja, pedagoškega svetovaleca in podpredsednika izvršnega sveta skupščine občine Murska Sobota.

Tovariš Peter se je rodil 21. junija 1943 v Veržaju. V številni družini, ki je zgodaj ostala brez očeta, se je učil skromnosti in delavnosti.

Sreča je bila, da se je mladi Peter odločil za učiteljski poklic, saj je družba dobila z njim učitelja, ki je zahtevno pedagoško delo opravljal z veliko ljubeznijo do mladine in z veliko odgovornostjo za njeno vzgojno in izobraževalno rast.

Začetni postaji na njegovi učiteljski poti sta bili najprej podružnična šola v Melincih in nato centralna šola Beltinci. Že po štirih letih je kot uspešen učitelj postal pomočnik ravnatelja na največji osnovni šoli v občini. Želja in hotenje, da bi pedagoško poslanstvo opravljal še bolje, ga je gnala, da si je iz izrednih študijem pridobil višjo izobrazbo. Bil je eden redkih učiteljev na našem področju, ki se je usposobil za pouk treh predmetov, kar je prav tako potrditev izjemne delavnosti in velike poklicne odgovornosti.

Svoje vedenje o družboslovju je želel še poglobiti, zato je začel študirati ob delu sociologijo na drugi stopnji fakultete.

Kot pomočnik ravnatelja in učitelj je nadaljeval pedagoško delo na III. osnovni šoli v Murski Soboti, in se tudi tam uspešno uveljavil v šolskem in zunajšolskem delu.

Peter pa ni bil le uspešen učitelj za katedrom, ampak je tudi svoj prosti čas namenjal mladim in svojemu okolju. Svojo ljubezen do mladine in narave je nadvse uspešno uresničeval kot mentor mladih tabornikov, zgodovinarjev in ljubiteljev športa.

Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana, Gotska 18

RAZPIS IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV ZA LETO 1987/88

Svetovalni center je za leto 1987/88 pripravil programe izobraževanja in jih poslal vzgojno-izobraževalnim mentalno-higieniskim ustanovam. Vsa dodatna pojasnila dobite po telefonu (061) 559-251.

Kejžar, Marjana Kunej, Jože Miklavc, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentincič, Slava Šarc

Direktor: Jože Valentincič
Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentincič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Čeprav mlad, toda že vsestransko uveljavljen pedagoški delavec, je Peter leta 1976 postal pedagoški svetovalec na Zavodu SR Slovenije za šolstvo, organizacijski enoti v Murski Soboti. To delovno mesto mu je omogočilo, da je svoje znanje, pedagoške izkušnje, organizacijske in druge sposobnosti prenašal tudi na druge učitelje in jih usposabljal za boljše in učinkovitejše vzgojno-izobraževalno delo.

Zelo opazno je bilo med bogato družbenopolitično dejavnostjo Petrovo delo v občinski izobraževalni skupnosti, kjer si je kot predsednik izvršnega odbora z občutkom za realnost prizadeval za izboljšanje razmer za vzgojo in učenje šolarjev in delo njihovih učiteljev.

Vse te naloge je opravljal z mladostnim žarom, a hkrati zelo odgovorno in resno. Vse njegovo delo v šolstvu je bilo prežeto z velikim življenjskim optimizmom. Petra si moral imeti rad zaradi njegove vedrine, zaradi njegovega odnosa do ljudi in dela. Bil je človek, ki je znal trdo delati, pa tudi polno živeti, osrečevati s tem sebe in vse, ki so z njim živeli in delali; zato se ne moremo sprijazniti s kruto usodo, ki mu je tako mlademu pretrgala življenje. Toliko lepih in dobrih lastnosti je združeval v sebi, zato je bil lahko zgleden učitelj, uspešen pomočnik ravnatelja in pedagoški svetovalec.

S Petrom je odšel od nas plemenit človek, pravi delovni tovariš in prijatelj, dober učitelj in vzgojitelj mladih rodov, ki je kljub svoji mladosti povsod puščal vidne sledove svojega prizadevnega dela.

Sodelavci iz Zavoda SR Slovenije za šolstvo, org. enote v Murski Soboti

Maks Pagon

V tistih dneh, ko se je zima že rahlo prevesila v pomlad, je nas vse, ki smo ga poznali, cenili in spoštovali, pretresla vest, da je bilo še vedno sredi dela in načrtov mnogo prežgodač pretrgano življenje našega kolega in učitelja Maksa Pagona, matematika in upokojenega ravnatelja osnovne šole Spomenik NOB Cerkno.

V prvem trenutku kar nismo mogli doumeti, da je to res. Saj smo ga vendarle še do včeraj videvali pri delu na vrtu, ga srečevali na vaških poteh, ga pozdravljali in z njim za trenutek pokramljali o tem in onem. Še do nedavnega je honorarno pomagal Šolskemu centru v Idriji ali pa so ga na njegovem domu obiskovali njegovi sedanjí in nekdanji učenci ter pri njem iskali nasvetov in pomoči. Tesnoba nenadne izgube nas je za trenutek zavila v molk in v nemo razmišljanje o človeku in učitelju, ki je dolga leta živel in delal med nami, bil del nas, del našega delavnika in vsakdanjika.

In zaradi vsega tega naj mu bo posvečenih teh nekaj misli v spomin in zahvalo.

Tov. Pagon se je rodil pred dobrimi šestimi desetletji v učiteljski družini v Lazcu pri Cerknem. Doraščal je v težkih predvojnih letih, ko je fašizem preganjal slovenske učitelje, zato se je začelo že zelo zgodaj njegovo romanje po italijanskih vaseh, kamor so oblasti preselile očeta, ker se jim je zdel politično nezanesljiv. Maks je v tistih letih obiskoval italijansko osnovno šolo, pozneje nižjo trgovsko šolo in je leta 1944 dokončal še učiteljske. Ker je v družini vladal zdrav, napreden duh, se je že tedaj včlanil v protifašistično mladinsko organizacijo. Po sili razmer je študiral v tujem jeziku, odkrival njegove lepote in se s spoštovanjem seznanjal s kulturnimi vrednotami tujega naroda, s katerim je še naprej ohranjal prijateljske vezi, obenem pa ostal zvest materinski, do katere je razvil izredno spoštljiv odnos.

Po osvoboditvi se je družina po daljših in krajših postankih v zavzniskih taboriščih končno vrnila v domovino in mladi Maks je začel svojo poklicno pot najprej na potovalni šoli Jagrašče – Krnice nato v Kravem potoku in Hrpeh. Medtem je bil izredni, pozneje redni slušatelj v skupini matematika-fizika na Višji pedagoški šoli v Ljubljani in po končanem študiju nameščen najprej na šoli v Črnem vrhu, z novim dekretom pa kot učitelj matematike na nižji gimnaziji v Starem trgu pri Ložu.

Toda vleklo ga je v svojo rojstno deželo, na katero se je navezal že v letih izgnanstva, saj mu je mati znala tako lepo pripovedovati o domačih hribi in vaseh. In ko je zvedel za prosto mesto, se je

leta 1953 prijavil za učitelja matematike in fizike na takratni nižji gimnaziji, pozneje osnovni šoli v Cerknem, in tam ostal do leta 1957, ko je bil imenovan za učitelja z vso odgovornostjo opravljal tudi najrazličnejše dolžnosti v družbeno-političnih organizacijah, samoupravnih organih ter več let prizadevno in uspešno vodil občinski aktiv matematikov, zato je stalno izpopolnjeval, spreminjal nova matematična dognanja in svoje izkušnje in znanje rad podelil našim mlajšim kolegom.

Zadnja leta je sicer kot ravnatelj prevzel vodstvo šole, toda ostajal je predvsem učitelj z vsem srcem navezan na matematiko, zato ga je vleklo nazaj v razred, za kateder, med učence. Želel je ohraniti stik z njimi, pa se je ob popoldnevih rad vračal v šolo k dodatnemu pouku.

Nadvse pomembno in plodovito pa je bilo vseskozi njegovo vztrajno prizadevanje za vzgojo dobrih matematikov. Dolga leta je vodil matematične krožke na šoli in ničlikokrat v prostih dneh in med počitnicami tudi doma. Vrata njegovega doma so bila zmeraj – prav do poslednjega – odprta učencem in dijakom, ki so si želeli dodatnega izpopolnjevanja in dopolnitve pomoči. Za delo z njimi mu je bilo nikoli žal truda in prostega časa. Po njegovi zaslugi so učenci dosegali na republiških in zveznih tekmovanjih odlične rezultate ter ponesli ime in ugled naše šole daleč po domovini. Za svoje uspešno, prizadevno delo je prejel več nagrad: medaljo dela, posebni priznanji Društva matematikov – fizikov in astronomov Slovenije ter Pedagoškega društva Slovenije in občinsko priznanje občine Idrije. Toda največje priznanje se danes kaže v znanju njegovih učencev, dijakov, študentov in v rodovih zdaj uspešnih strokovnjakov. S tihim zadovoljstvom je spremljal njihov razvoj in ohranjal stike z njimi še dolgo potem, ko so zapustili šolske klopi.

Z Maksom Pagonom smo izgubili odličnega pedagoga in mentorja ter razgledanega kolega in človeka, ki je s svojim neposrednim, zmeraj obzirnim in pozornim odnosom do soljudi znal navezati stike z njimi in poglobljati prijateljsko sodelovanje s kolektivi raznih šol v Sloveniji in zunaj nje.

Težko je opisati tako bogato, delovno in ustvarjalno, obenem pa skromno in preprosto življenje človeka in šolnika, kakršno je izživel Maks Pagon. In prav to življenje je ob izpolnjenem učiteljskem poslanstvu zapustilo v našem kraju in na naši šoli trajno sled. Zato bomo nanj ohranili lep spomin.

SABINA ERŽEN
CIRILA MOČNIK
OŠ Spomenik NOB Cerkno

Razpisna komisija pri VVO CERKNO razpisuje dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidat mora izpolnjevati poleg pogojev, določenih z zakonom, še naslednje:

- da je usposobljen za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. člena Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali pogoje za opravljanje del učitelja po 96. členu ZOŠ;
- in imeti:
- 5 let delovnih izkušenj, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti;
- dejaven in pozitiven odnos do samoupravnih socialističnih odnosov.

Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljite v 15 dneh od objave razpisa na naslov: VVO Cerkno, Bevkova 18 — 65282 Cerkno, z oznako »za razpisno komisijo«.

O izidu boste obveščeni v 30 dneh po izbiri.

Naročnina za leto 1987 znaša 4500 din za posameznike in 6500 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 3500 din na leto. Posamezna številka stane 350 din, pri povečanem obsegu pa 500 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po-mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).